

REPUBLIC OF ALBANIA
COUNCIL OF MINISTERS

Kuadri i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm

2022 – 2026

UNITED NATIONS
ALBANIA

Kopertina

Fotoja e kopertinës tregon mozaikun si qilim me pllaka guri në Sheshin “Skënderbej”; përbëhet nga 129,600 pllaka prej guri natyror të mbledhura nga vendet ku jetojnë shqiptarët. Sheshi është një hapësirë publike në qendrën e kryeqytetit të Shqipërisë, Tiranë dhe një simbol për të gjithë vendin. Në vitin 2018 përfundoi ridizenjimi tërësor për të larguar makinat dhe për të krijuar një hapësirë të hapur publike me shumë përdorime, e rrethuar nga një pyll urban i dendur. Sheshi ngrihet në qendër të tij për të simbolizuar një të ardhme demokratike duke sjellë njerëzit në një nivel me arkitekturën komuniste përreth. / ©Gent Shkullaku

REPUBLIC OF ALBANIA
COUNCIL OF MINISTERS

UNITED NATIONS
ALBANIA

Kuadri i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm 2022 – 2026

Korrik 2021

PASQYRA E LËNDËS

DEKLARATA E ANGAZHIMIT	6
NËNSHKRUESIT	7
PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE	12
1. HYRJE	16
Qëllimi i Kuadrit të Bashkëpunimit	17
Struktura e Kuadrit të Bashkëpunimit	17
2. PËRPARIMI DREJT AXHENDËS SË VITIT 2030	18
2.1 Konteksti i vendit	19
2.2 Margjinalizimi dhe përjashtimi	21
2.3 Mundësitë	22
3. BASHKËPUNIMI PËR PËRPARËSITË E VENDIT	24
3.1 Nga analiza e vendit tek përparësitë për bashkëpunim	25
3.2 Teoria e ndryshimit	27
3.3 Rezultatet dhe Partneritetet e Kuadrit të Bashkëpunimit	37
Përparësia Strategjike A.	
Zhvillimi i kapitalit njerëzor dhe përfshirja sociale	37
Përparësia Strategjike B.	
Rritje ekonomike e gjelbër, e qëndrueshme dhe me përshtatshmëri ndaj ndryshimeve dhe menaxhim i burimeve	42
Përparësia Strategjike C.	
Qeverisje efektive me fokus tek njerëzit, sundimi i ligjit, të drejtat e njeriut dhe barazia gjinore	48

4. PLANI I ZBATIMIT	54
4.1 Drejtimi i Kuadrit të Bashkëpunimit	55
4.2 Struktura menaxhuese	56
4.3 Burimet financiare të kuadrit të bashkëpunimit	58
4.4 Funksionimi operacional në mbështetje të kuadrit të bashkëpunimit	59
4.5 Lidhjet e instrumenteve programatikë vendorë të agjensisë me sistemin e OKB	59
5. MONITORIMI, VLERËSIMI DHE MËSIMET E NXJERRA	60
5.1 Monitorimi i planeve të përbashkëta të punës	61
5.2 Rishikimi vjetor i performancës dhe raportimi i rezultateve të vendit	62
5.3 Plani i vlerësimit	62
SHTOJCA A. Kuadri i Rezultateve	64
SHTOJCA B. Plani i Monitorimit, Vlerësimit dhe Mësimeve të marra	80
SHTOJCA C. Boshllëqet dhe sfidat për arritjen e OZHQ-ve	81
SHTOJCA D. Rezultatet e KB dhe angazhimet e Shqipërisë për të drejtat e njeriut	87
SHTOJCA E. Shtojcë ligjore	90

DEKLARATA E ANGAZHIMIT

Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë dhe Kombet e Bashkuara (OKB) angazhohen të punojnë së bashku për të arritur përparësitë kombëtare, të shprehura nga:

- » Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI), me objektivat dhe treguesit e nacionalizuar për Objektivat dhe treguesit e përzgjedhur të Zhvillimit të Qëndrueshëm;
- » Integrimi i ardhshëm në Bashkimin Evropian, siç shprehet në Planin Kombëtar për Integrimin Evropian (PKIE), 2020-2022 dhe bazuar në Opinionin e Komisionit Evropian dhe Raportin Analitik;
- » Programi i Reformës Ekonomike (PRE), 2021-2023;
- » Angazhimet e Shqipërisë në fushën e të drejtave të njeriut si dhe objektivave të zhvillimit të marra në nivel rajonal dhe ndërkombëtar dhe detyrimet që rrjedhin nga traktatet.

Kuadri i Bashkëpunimit të Kombeve të Bashkuara për Zhvillim të Qëndrueshëm, referuar më poshtë si Kuadri i Bashkëpunimit, bazohet mbi arritjet e bashkëpunimit tonë në Shqipëri deri më tani dhe përfaqëson një angazhim të përbashkët për të punuar në partneritet të ngushtë për rezultatet që përcaktohen në këtë dokument dhe që do të ndihmojnë të gjithë popullin shqiptar drejt mirëqenies e ekonomisë më të qëndrueshme si dhe një shoqërie më të drejtë dhe më të jetueshme.

Duke firmosur sa vijon, partnerët në bashkëpunim mbështesin këtë Kuadër Bashkëpunimi dhe theksojnë angazhimin e përbashkët për arritjen e rezultateve të tij.

**Për Këshillin e Ministrave të
Republikës së Shqipërisë**

Z. Arben Ahmetaj

Zëvendëskryeminister dhe ministër i Shtetit për
Rindërtimin dhe Programin e Reformave

**Për Skuadrën e
Kombeve të Bashkuara**

Znj. Fiona McCluney

Koordinatorë e Përhershme

NËNSHKRUESIT

Në prani të tyre, nënshkruesit*, të autorizuar sipas rregullave, kanë nënshkruar këtë Program Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Kombeve të Bashkuara për periudhën 2022-2026 më 25 tetor 2021, në Tiranë, Shqipëri, duke nënvizuar angazhimin e tyre të përbashkët për përparësitë e tij dhe rezultatet e bashkëpunimit.

Z. Raimund Jehle
Përfaqësues i FAO-s në Shqipëri
(FAO)

Z. Markus Pilgrim
Drejtore, DWT/CO-Budapest
(ILO)

Znj. Alma Jani
Shefe Zyre
(IOM)

Z. Jaroslav Ponder
Shef i Zyrës së ITU për Evropën
(ITU)

Znj. Isabelle Durant
Zëvendës-Sekretare e Përgjithshme
(UNCTAD)

Ms. Limya Eltayeb
Përfaqësuese e Përhershme
(UNDP)

Z. Octavian Bivol
Shef, Zyra Rajonale për Evropën
(UNDRR)

Z. Roberto de Bernardi
Përfaqësues
(UNICEF)

*. Agjencitë e sistemit të Kombeve të Bashkuara sipas rendit alfabetik.

Z. Jacek Cukrowski
Shef, Divizioni i Koordinimit
Rajonal për Evropën dhe Azinë
Qëndrore
(UNIDO)

Z. Dmitry Mariyasin
Zëvendës Sekretar Ekzekutiv
Komisioni Ekonomik i Kombeve
të Bashkuara për Evropën
(UNECE)

Z. Bruno Pozzi
Drejtor, Zyra Rajonale
për Evropën
(UNEP)

**Znj. Ana Luiza
M. Thompson-Flores**
Drejtoreshë, Byroja Rajonale për
Shkencën dhe Kulturën në Evropë
(UNESCO)

Znj. Nigina Abaszade
Drejtoreshë Vendore
(UNFPA)

Z. Pablo Zapata
Përfaqësues
(UNHCR)

Z. Alexandre Schmidt
Shef, Seksioni Rajonal për Evropën,
Azinë Perëndimore dhe Qëndrore
Përfaqësues Rajonal për
Evropën Juglindore
Divizioni i Operacioneve
(UNODC)

Z. Moin Karim
Drejtor Rajonal për Evropën dhe
Azinë Qëndrore
(UNOPS)

Kimma Sabayeva

Znj. Rimma Sabayeva
Menaxheresha Rajonale
(UNV)

Z. Michele Ribotta
Përfaqësues
(UN WOMEN)

Z. Gerald Rockenschaub
Përfaqësues dhe Shef i Zyrës
për Shqipërinë
(WHO)

AKRONIME DHE SHKURTIME

INSTITUCIONET KOMBËTARE

KMD	Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi
ZKM	Zyra e Kryeministrit
DZHM	Departamenti për Zhvillim dhe Mirëqeverisje
QRSH	Qeveria e Republikës së Shqipërisë
INSTAT	Instituti i Statistikave
GPMI	Grupet e Planifikimit dhe Menaxhimit të Integruar
UCCIAL	Bashkimi i Dhomave të Tregtisë dhe Industrisë në Shqipëri
ADISA	Agjensia e Ofrimit të Shërbimeve të Integruara
ASCAP	Agjensia e Sigurimit të Cilësisë në Arsimin e Lartë
ISHP	Instituti i Shëndetit Publik
KKT	Këshilli Kombëtar i Territorit
ShSSh	Shërbimi Social Shtetëror
ASPA	Shkolla Shqiptare e Administratës Publike
CCCVE	Qendra e Koordinimit Kundër Ekstremizmit të Dhunshëm
CCP	Programi i Kontrollit të Kontejnerëve
KQZ	Komisioni Qendror i Zgjedhjeve
AKZM	Agjensia Kombëtare për Zonat e Mbrojtura
AKPA	Agjensia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive
BKH	Byroja Kombëtare e Hetimit
SHKP	Shërbimi Kombëtar i Punësimit
KKP	Këshilli Kombëtar i Punës
MK	Ministria e Kulturës
MTM	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit
MIE	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë
MAS	Ministria e Arsimit dhe Sportit
MFE	Ministria e Financës dhe Ekonomisë
MSHMS	Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale
MB	Ministria e Brendshme
MD	Ministria e Drejtësisë
MSHR	Ministër i Shtetit për Rindërtimin dhe Programin e Reformave
MSHMS	Ministër i Shtetit për Mbrojtjen e Sipërmarrjes
MSHMP	Ministër i Shtetit për Marrëdhëniet me Parlamentin
MSHRF	Ministër i Shtetit për Rininë dhe Fëmijët
MSHMP	Ministër i Shtetit për Standardet e Shërbimeve

AGJENSITË E SISTEMIT TË KOMBEVE TË BASHKUARA

FAO	Organizata e Ushqimit dhe Bujqësisë
ILO	Organizata Ndërkombëtare e Punës
IMF	Fondi Monetar Ndërkombëtar
ITU	Bashkimi Ndërkombëtar i Telekomunikimit
IOM	Organizata Ndërkombëtare për Migracionin
UNCT	Ekipi Vendor i Kombeve të Bashkuara
UNCTAD	Konferenca e Kombeve të Bashkuara për Tregtinë dhe Zhvillimin
UNDG	Grupi i Zhvillimit i Kombeve të Bashkuara
UNDP	Programi i Zhvillimit i Kombeve të Bashkuara
UNDRR	Zyra e Kombeve të Bashkuara për Reduktimin e Rrezikut nga Katastrofa
UNEP	Programi Kombeve të Bashkuara për Mjedisin
UNESCO	Organizata e Kombeve të Bashkuara për Arsimin, Shkencën dhe Kulturën
UNECE	Komisioni Ekonomik i Kombeve të Bashkuara për Evropën
UNFPA	Fondi i Popullsisë i Kombeve të Bashkuara
UNHCR	Komisioneri i Lartë i Kombeve të Bashkuara për Refugjatët
UNICEF	Fondi i Kombeve të Bashkuara për Fëmijët
UNIDO	Organizata e Kombeve të Bashkuara për Zhvillim Industrial
UNODC	Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogat dhe Krimin
UNOPS	Zyra e Kombeve të Bashkuara për Shërbimet ndaj Projekteve
UNRC	Koordinatori i Përhershëm i Kombeve të Bashkuara
UN Women	Entiteti i Kombeve të Bashkuara për Barazinë Gjinore dhe Fuqizimin e Grave
WB	Banka Botërore
WHO	Organizata Botërore e Shëndetësisë

TË TJERA

CCA	Analiza e përbashkët vendore e sistemit të OKB
CO2	Dioksid Karboni (Gaz serë)
KPP	Komiteti i Përbashkët Ekzekutiv për Kuadrin e Bashkëpunimit
PPP	Plan i përbashkët i punës (për rezultatet e KB)
AVL	Armë të vogla dhe të lehta
OZHQ-të	Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm
NVM	Ndërmarrjet e vogla dhe të mëdha/ ndërmarrjet bujqësore
UNFCCC	Konventa e Kuadrin të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike
UPR	Rishikimi Periodik Universal

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Ky Kuadër Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm (KB) ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë (QRSH) dhe Kombeve të Bashkuara (OKB) lidhet me përparësitë e vendit¹: integrimi në Bashkimin Evropian (BE), Axhendën për Zhvillim të vitit 2030 dhe me treguesit e nacionalizuar për Objektivat Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ) për Shqipërinë, me një fokus tek cilësia e sektorit shëndetësor dhe arsimit, mirëqeverisjes dhe sundimit të ligjit, ofrimit të shërbimeve publike, dhe përgjigjen efektive dhe ringritjen nga pandemia e Covid-19.

Përmban tre përparësi strategjike për bashkëpunim dhe katër rezultate të pritshme. Përparësitë e Kuadrit të Bashkëpunimit dhe rezultatet janë hartuar nën dritën e dy këndvështrimeve të rëndësishme. E para është **rëndësia e integritit në BE** si vizioni kryesor për vendin. Konsultimet pohuan se përparësitë, rezultatet e bashkëpunimit dhe strategjitë do të mbështesin Shqipërinë të realizojë standardet kyç të integritit dhe t'i japë zgjidhje hapësirave të mëdha në kuadrin ligjor, politikat dhe zbatimin. E dyta lidhet me **margjinalizimin dhe përjashtimin**. Fokusi i përpjekjeve dhe investimit të Qeverisë tek integrimi evropian *mund* të ketë rrjedhoja të paqëllimshme për axhendën sociale të vendit: kujdesin shëndetësor, arsimin dhe politikat e mirëqenies sociale dhe programet, duke përfshirë

1.(1) Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI), me objektivat dhe treguesit e nacionalizuar për Objektivat dhe treguesit e përzgjedhur të Zhvillimit të Qëndrueshëm; (2) Plani Kombëtar për Integrimin Evropian (PKIE), 2020-202; (3) Programi i Reformës Ekonomike (PRE), 2021-2023; (4) Detyrimet e Shqipërisë në fushën e të drejtave të njeriut si dhe objektivate të zhvillimit të marra në nivel rajonal dhe ndërkombëtar dhe detyrimet që rrjedhin nga traktatet.

Përparësitë e Kuadrit të Bashkëpunimit

PËRPARËSIA STRATEGJIKE A.

Zhvillimi i kapitalit njerëzor dhe përfshirja sociale.

Rezultati A.

Deri në vitin 2026, ka investime të shtuara dhe më të drejta për njerëzit, duke larguar pengesat dhe krijuar mundësi për ata që rrezikojnë të mbeten të përjashtuar.

PËRPARËSIA STRATEGJIKE B.

Rritje ekonomike e gjelbër, e qëndrueshme dhe me përshtatshmëri ndaj ndryshimeve dhe menaxhim i burimeve.

Rezultati B.

Deri në vitin 2026, zgjidhje politikash novative dhe të integruara përshpejtojnë zhvillimin ekonomik, produktiv, dhe të qëndrueshëm, duke rritur nivelin e përshtatshmërisë ndaj ndryshimeve klimatike dhe zbutjen e pasojave të tyre, si dhe kalimi në një ekonomi më të gjelbër dhe blu.

PËRPARËSIA STRATEGJIKE C.

Qeverisje efektive me fokus tek njerëzit, sundimi i ligjit, të drejtat e njeriut dhe barazia gjinore.

Rezultati C1.

Deri në vitin 2026, qeverisja është më transparente dhe llogaridhënëse, duke mundësuar që njerëzit të gëzojnë shërbime gjithëpërfshirëse cilësore, sundim më të lartë të ligjit dhe qasje në shërbimet e drejtësisë në përputhje me angazhimet që Shqipëria ka në fushën e të drejtave të njeriut.

Rezultati C2.

Deri në vitin 2026, qeverisja me përgjegjshmëri gjinore, forcon barazinë dhe mos-diskriminimin, nxit fuqizimin e grave dhe të drejtat e njeriut, dhe ul dhunën ndaj grave dhe fëmijëve.

GENDER
EQUALITY

punësimin dhe kujdesin social. Përparësitë strategjike dhe rezultatet janë përzgjedhur për të: *ulur* rrezikun që këto të mbeten në fund të përparësive publike, të adresohen elementë kyç që lidhen me marginalizimin dhe përjashtimin², dhe të përfitojnë nga efektet e shumëfishta të rritjes së buxhetit për shërbimet shëndetësore dhe të kujdesit social.

Në përputhje me Axhendën 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm, përparësitë dhe rezultatet përfaqësojnë një seri veprimesh që prodhojnë ndryshime të ndërlidhura transformuese. Këto synojnë një shoqëri më përfshirëse dhe kushte social-ekonomike të cilat do të përshpejtojnë **përafrimin me BE-në** përsa i përket të ardhurave dhe cilësisë së jetesës, veçanërisht për personat që rrezikojnë të mbeten të përjashtuar³.

Një temë gjithëpërfshirëse e bashkëpunimit është **përshtatshmëria**: Kjo përfshin qeverisje më transparente dhe sundim të ligjit, rritje të investimeve në mënyrë më të drejtë në shëndetin e njerëzve dhe mirëqenien, punësimin e denjë, dhe hedhjen e themeleve drejt kalimit në një ekonomi të gjelbër, zhvillimin e emetimeve me shkallë më të ulët ndotjeje, dhe përdorim të qëndrueshëm të burimeve natyrore. **Qëndrueshmëria** e rezultateve të bashkëpunimit do të trajtohet përgjatë zhvillimit të kapaciteteve dhe rritjes së bashkëpunimit ndër-sektorial. Kjo përfshin angazhim më të rregullt dhe thelbësor midis grupeve të rezultateve të Kuadrit të Bashkëpunimit dhe Grupeve për Planifikimin

2. (1) Papunësia, kontribuon në nxitjen e migracionit dalës; (2) Zgjedhjet fiskale që nuk kanë çuar në investime të vazhdueshme në shëndetësi, arsim, dhe rezultatet e mbrojtjes sociale, veçanërisht për grupet që rrezikojnë të mbeten të përjashtuar; (3) Dobësitë në qeverisje dhe sundimin e ligjit dhe korrupsion; (4) Boshllëqet e pabarabarta të cilësisë institucionale dhe ato në zbatim që kanë kontribuar në pabarazitë në qasjen dhe cilësinë e shërbimeve; (5) Degradimi i burimeve natyrore, katastrofat dhe pandemitë zvogëlojnë qëndrueshmërinë dhe kërcënojnë jetesën dhe konkurrencën. Pandemia e COVID-19 rrezikon të përkeqësojë varfërinë dhe marginalizimin.

3. Disa grupe grash, fëmijësh nga familje me të ardhura të ulta dhe me një prind, popullsi rome dhe egjiptiane, persona me paaftësi duke përfshirë fëmijët, bashkësi të izoluar rurale, personat më të moshuar, persona LGBTQI, dhe refugjatët, azil-kërkuesit, të kthyerit dhe emigrantët. Midis grave: gratë e moshuara, gratë në zonat rurale, gratë kryefamiljare të shtëpive, gratë rome dhe egjiptiane, gratë me paaftësi, lezbiket, biseksualet dhe gratë transgjimore, gratë në institucionet e vuajtjes së dënimeve, gratë që i kanë mbijetuar dhunës në familje dhe me bazë gjinore, dhe gratë refugjate dhe azil-kërkuese

dhe Menaxhimin e Integruar (GPMI)⁴ si mekanizma themelore për koordinimin ndër-ministror dhe midis agjensive.

Mekanizmat për realizimin e Kuadrit të Bashkëpunimit përfshijnë:

- » Një **Komitet të Përbashkët Ekzekutiv** (KPE) të bashkë-kryesuar nga Qeveria e Republikës së Shqipërisë dhe Koordinatorin e Përhershëm të OKB-së, që jep udhëzime strategjike dhe drejtime për zbatimin e përgjithshëm të Kuadrit të Bashkëpunimit.
- » **Grupet e Rezultateve** (GR) përfshijnë staf programatik dhe teknik që do të punojnë për të mundësuar zbatimin e koordinuar, efektiv, monitorimin dhe raportimin lidhur me arritjet e rezultateve të Kuadrit të Bashkëpunimit.
- » **Planet e Përbashkëta të Punës** (PPP) për secilin rezultat tregojnë produkte të detajuara, treguesit, nivelet bazë, synimet, mjetet e verifikimit, supozimet dhe rreziqet, duke përfshirë një kuadër të përbashkët buxhetor.
- » **Rishikimet me bazë vjetore** për tu mundësuar partnerëve të përshtasin rezultatet dhe strategjinë e Kuadrit të Bashkëpunimit dhe të bëjnë korrigjime gjatë zbatimit të cilat pasqyrojnë ndryshimet në kushtet social-ekonomike, si dhe shfaqjen e përparësive të reja.
- » **Një raport vjetor i rezultateve të Një OKB** që përshkruan produktet aktuale të dorëzuara sipas atyre në PPP dhe përparimin ndaj rezultateve të Kuadrit të Bashkëpunimit dhe ndaj përparësive të vendit si dhe qëllimeve të OZHQ-ve përkatëse.

4. Sekretariatet e GPMI-ve u krijuan nga Qeveria e Republikës së Shqipërisë për të forcuar zbatueshmërinë e programeve sektoriale, shoqëruar nga mbështetja direkte buxhetore e BE-së. GPMI-të mundësojnë koordinimin ndër-sektorial dhe komunikimin midis departamenteve të qeverisë dhe partnerëve të tjerë të zhvillimit.

Qeveria e Republikës së Shqipërisë dhe sistemi i OKB-së do të zhvillojnë një strategji për të adresuar financimin e rezultateve të pa-buxhetuara të Kuadrit të Bashkëpunimit dhe arritjen në rang më të gjerë të OZHQ-ve. Strategjia do të nxisë ndarjen e kostove dhe bashkë-financimin si dhe partneritete më të forta me sektorin privat duke përfshirë donatorë individualë dhe partnerë në korporata.

Do të identifikohen burime të reja financiare, duke përfshirë dhe mundësitë për financim të përzier dhe duke ndikuar në politikat mjedisore për të mundësuar shtimin e burimeve për përparësitë e vendit lidhur me OZHQ-të.

Qeveria e Republikës së Shqipërisë dhe sistemi i OKB-së kanë **përgjegjshmëri të ndërsjellë** për arritjen e rezultateve të bashkëpunimit. Kuadri

i Bashkëpunimit gëzon mbështetjen efektive të sistemit të OKB-së në tërësi e më plotësisht. Bazuar në **përparësitë krahasuese** të sistemit të OKB-së, kuadri ofron një platformë për këshillim të koordinuar politikash dhe lobim për arritje rezultatesh më të larta. Aktorë të tjerë zhvillimi janë të rëndësishëm së veçantë për suksesin e këtij Kuadri Bashkëpunimi. Duke pasur parasysh fokusin e tij gjithëpërfshirës për njerëzit në rrezik përjashtimi, rezultatet e Kuadrit të Bashkëpunimit do të arrihen në partneritet të gjerë me shoqërinë civile dhe grupet komunitare.

Ndryshimet transformuese nga bashkëpunimi pritet të kontribuojnë drejt rritjes ekonomike të qëndrueshme dhe krijimin e vendeve të punës së denjë, institucione publike më llogaridhënëse dhe më efektive dhe ofrim shërbimesh, dhe përfshirje sociale më të madhe dhe përshtatshmëri.

KAPITULLI 1. HYRJE

1.1 QËLLIMI I KUADRIT TË BASHKËPUNIMIT

Ky Kuadër Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm (KB) ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë (KMRSH) dhe Kombeve të Bashkuara (OKB) përshkruan tre përparësitë strategjike dhe katër rezultatet e bashkëpunimit si dhe mënyrën se si ato do të kontribuojnë në përparësitë strategjike të vendit:

- Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI)⁵, me objektivat dhe treguesit e nacionalizuar për Objektivat dhe treguesit⁶ e përzgjedhur të Zhvillimit të Qëndrueshëm;
- Gjashtë përparësi të vizionit të Qeverisë “Shqipëria 2030”: Ofrimi i shërbimeve, inovacioni, ringritja nga pandemia dhe tërmeti, turizmi, bujqësia dhe energjia;
- Integrimi i ardhshëm në Bashkimin Evropian, siç shprehet në Planin Kombëtar për Integrimin Evropian (PKIE), 2020-2022⁷ dhe bazuar në Opinionin e Komisionit Evropian dhe Raportin Analitik⁸;
- Programi i Reformës Ekonomike (PRE), 2021-2023⁹;
- Angazhimet e Shqipërisë në fushën e të drejtave të njeriut si dhe objektivave të zhvillimit të marra në nivel rajonal dhe ndërkombëtar dhe detyrimet¹⁰ që rrjedhin nga traktatet.

Qeveria e Republikës së Shqipërisë dhe sistemi i OKB-së kanë *përgjegjshmëri të ndërsjellë* për arritjen e rezultateve të bashkëpunimit. Kuadri i Bashkëpunimit gëzon mbështetjen efektive të sistemit të OKB-së në tërësi e më plotësisht. Bazuar në *përparësitë krahasuese* të sistemit të OKB-së, kuadri ofron një platformë për këshillim të koordinuar politikash dhe lobim për arritje rezultatesh më të larta. Këto pritjet të kontribuojnë në përpjekjet e Shqipërisë për integrim në Bashkimin

5. Republika e Shqipërisë, Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI II), 2015-2020.

6. Shiko: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, <http://unstats.un.org/OZHQs/indicators/indicators-list/>

7. Republika e Shqipërisë, PLANI KOMBËTAR PËR INTEGRIMIN EVROPIAN 2020-2022, Vendim i Këshillit të Ministrave Nr. 151, datë 19.02.2020.

8. (1) Komisioni Evropian (KE), DOKUMENT PUNE I PERSONELIT TE KOMISIONIT Raporti Shqipëria 2020, 6.10.2020; (2) Komisioni Evropian, VENDIMI ZBATUES I KOMISIONIT i datës 17.2.2020 miratimi i një **Programi Vjetor të Veprimit për Shqipërinë**, 2020, Bruksel, 17.2.2020.

9. Republika e Shqipërisë, PROGRAMI I REFORMES EKONOMIKE, 2021-2023. Këshilli i Ministrave, 31 janar 2021.

10. Në përputhje me rekomandimet e pranuar të *Rishikimi Periodik Universal i Shqipërisë* (UPR) dhe të tjerë *mekanizma dhe traktate të të drejtave të njeriut*. Marrëveshjet Shumëpalëshe Mjedisore të Ratifikuara nga *Shqipëria* në *InforRMEA*

Evropian përmes rritjes së qëndrueshme ekonomike dhe krijimin e mundësive për punësim dinjitoz, qeverisjes më efektive dhe ofrimit të shërbimeve, dhe përfshirjes më të madhe sociale dhe përshtatshmërisë. Aktorë të tjerë zhvillimi janë me rëndësi të veçantë për suksesin e këtij Kuadri Bashkëpunimi. Duke pasur parasysh fokusin e tij gjithëpërfshirës për **njerëzit në rrezik përjashtimi**, do të bëhet e mundur që të mos mbeten pas. Rezultatet e Kuadrit të Bashkëpunimit do të arrihen në partneritet të gjerë me grupet e shoqërisë civile, OJQ-të, grupet e komunitetit, institucionet e të drejtave të njeriut, katedrat akademike, median, sektorin privat dhe partnerët ndërkombëtarë. Kjo do të rrisë pjesëmarrjen e këtyre grupeve dhe aktorëve në vendim-marrje, duke çuar në hartimin e politikave më të informuara dhe të qëndrueshme, si dhe institucione publike llogari-dhënëse.

1.2 STRUKTURA E KUADRIT TË BASHKËPUNIMIT¹¹

Kuadri i Bashkëpunimit përmban pesë pjesë. Vijnë pas kësaj hyrjeje:

- Pjesa e 2-të përshkruan kontekstin për zhvillimin e qëndrueshëm që do të ndikojë në arritjen e përparësive të vendit duke përfshirë dhe integrimin në BE dhe OZHQ-të,
- Pjesa e 3-të përshkruan përparësitë e Kuadrit të Bashkëpunimit dhe rezultatet, si dhe mënyrën sesi këto do të kontribuojnë ndaj përparësive të vendit,
- Pjesa e 4-ërt përmban zbatimin e planit, duke përshkruar sesi partnerët e Kuadrit të Bashkëpunimit do të punojnë së bashku për të arritur rezultatet, duke përfshirë mekanizmat dhe proceset për drejtimin, rishikimin dhe përshtatjen,
- Pjesa e 5-të përshkruan modalitetet për monitorimin, vlerësimin dhe mësimet e nxjerra prej praktikave më të mira.
- Shtojcat përfshijnë kuadrin e rezultateve, një përmbledhje për shumicën e boshllëqeve që lidhen me OZHQ-të dhe sfidat, lidhjet kryesore ndërmjet rezultateve të Kuadrit të Bashkëpunimit dhe angazhimeve të Shqipërisë me të drejtat e njeriut dhe shtojcën ligjore standarde për bashkëpunim.

11. Ky KB bazohet tek: UNSDG, Kuadri i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm i Kombeve të Bashkuara, *Udhëzimi i brendshëm*, Qershor 2019.

KAPITULLI 2. PËRPARIMI DREJT AXHENDËS SË VITIT 2030

2.1 KONTEKSTI I VENDIT

Shqipëria është një vend me të ardhura mesatare të larta me rreth 2.9 milionë banorë me nivel të lartë zhvillimi njerëzor¹². Vendi është anëtar i NATO-s dhe është në rrugën drejt anëtarësisë në Bashkimin Evropian (BE). Gjatë dekadës së fundit, shqiptarët kanë parë rritje impresionuese të pritshmërisë së jetëgjatësisë, arsimit dhe përfaqësimit të grave në parlament. Ekonomia e Shqipërisë u rrit me mbi 2% në vit, e udhëhequr nga sektori i shërbimeve, veçanërisht turizmi, bujqësia, industria dhe ndërtimi. Pavarësisht këtij progresi, varfëria mbetet e lartë me mbi 23%.

Ekonomia është e qëndrueshme por ka potencial të lartë për rritje dhe konvergjencë me standartet e jetesës së BE-së me veprime të bashkërenduara për përmirësimin e shërbimit shëndetësor dhe arsimit dhe rritjes së sektorit formal të punësimit dhe prodhimtarisë.¹³ Sfidat më të mëdha përfshijnë zgjerimin e bazës së taksave dhe zvogëlimin e ekonomisë informale, duke forcuar cilësinë institucionale veçanërisht në nivel bashkish, dhe një kornizë ligjore më të plotë për biznesin.

Progres të mirë ka pasur në ripërqëndrimin e shërbimeve shëndetësore në nivelin parësor, futjen e shërbimeve shëndetësore dixhitale dhe përmirësimin e transparencës dhe llogaridhënies. Sfidat që vijojnë përfshijnë nivele të ulëta të financimit¹⁴ shëndetësor, nën-financim të kujdesit shëndetësor parësor (KSHP), dhe pagesa të larta nga xhepi nga familjet, dhe orientimi i largimit nga

vendi i ofruesve të kualifikuar të shëndetit¹⁵. Vendi po plaket shpejt me nivele të ulëta lindjesh dhe migrim të lartë jashtë vendit duke kontribuar në rritjen negative të popullsisë¹⁶. Këto kanë efekte të shumta në ekonomi dhe kujdes social. Migrimi jashtë vendit dhe mospërputhja midis arsimit dhe nevojave të tregut krijojnë sfida për forcën e punës që kanë potencial të dobësojnë pensionet dhe sistemin e sigurimeve shëndetësore.

Pandemia e Covid-19 çoi në tkurrje ekonomike 3.3% të PBB gjatë vitit 2020, por me një projeksion gjatë 2021 nga dy në gjashtë përqind, e ndikuar nga rikthimi i eksporteve, rritja e konsumit dhe investimeve¹⁷. Përgjigjet fiskale të emergjencës janë projektuar të rrisin deficitin në 5.4% të PBB-së në 2020, duke e çuar borxhin e qeverisë në rreth 76% të PBB-së¹⁸. Qeveria, përmes Fondit të Sigurimeve Shëndetësore, ka vepruar me shpejtësi për të adresuar rreziqet shëndetësore dhe për të siguruar qasjen në shërbime¹⁹. Përgjigjet më të gjera fiskale, që arrijnë sipas një vlerësimi, 1.2% shtesë të PBB-së, përfshijnë shpenzime shtesë për pajisjet shëndetësore dhe mbështetjen për punonjësit e vijës së parë shëndetësore, dyfishimin e përfitimeve nga papunësia dhe pagesat e ndihmës sociale, dhe mbështetjen për të ardhurat

12. UNDP, 2020, Raporti i Zhvillimit Njerëzor 2019, Shqipëri. Shqipëria u rendit e 69-ta nga 189 vende dhe territore, me [Indeks Zhvillimi Njerëzor](#) 0.791, që e vë vendin në një kategori të lartë. Kur flitet për pabarazi, indeksi bie në 0.705, një humbje prej 11% për shkak të pabarazisë në ndryshoret e indeksit, e ngjashme me mesataren për vendet në Evropë dhe Azinë Qendrore. Vlera e indeksit të pabarazisë gjinore (GI) ishte 0.234 në 2018, duke e renditur atë të 51-tën nga 162 vende. Kjo pasqyron përfitim mbresëlënës për jetëgjatësinë, arsimit dhe përfaqësimin parlamentar. Treguesit që renditen pas, janë pjesëmarrja e fuqisë punëtore dhe vdekshmëria amtare

13. UN, CCA, po aty 1.4.

14. CCA, po aty fq 27-28. Në 2019, shpenzimet publike për shëndetësinë ishin 2.9% e PBB, krahasuar me BE.

15. UN, MAPS-Shqipëri, po aty fq72. Vdekshmëria e foshnjave dhe fëmijëve ka rënë, por progresi ka ndalur dhe vdekjet neonatale në vdekshmërinë totale të foshnjave mbeten të larta. Shqetësime të tjera janë vdekjet dhe lëndimet për shkak të aksidenteve të trafikut rrugor, të dhëna për lindjet e adoleshentëve qasja në kontracëpsionin modern, qasja në trajtim për HIV / AIDS, tuberkulozi dhe hepatiti, dhe depistimi i qafës së mitrës dhe aspekte të tjera të shëndetit gjinekologjik - veçanërisht në zonat rurale dhe të thella). Sistemet e Informacionit Shëndetësor (SISH) mbeten të fragmentuar për shkak të mungesës së kapacitetit dhe trajnimit të stafit.

16. Që nga viti 1990 ka pasur rritje negative të popullsisë, për shembull -0,91% në vit nga 2001 në 2011. Migrimi është bërë përcaktuesi më i rëndësishëm i madhësisë së popullsisë sesa numri i lindjeve ose vdekshmëria. Migrimi gjithashtu amplifikon plakjen e popullsisë dhe personat mbi 65 vjeç përbëjnë 15% të popullsisë, që pritet të rritet në 21% deri në 2030, CCA, po aty, 5, 9, 26.

17. Fondi Monetar Ndërkombëtar, [Vështrimi Ekonomik Botëror, Tetor 2020](#), Shtojca Statistike Pjesa A, 145.

18. Banka Botërore, [The Economic and Social Impact of COVID-19](#), RAPORTI I RREGULLT EKONOMIK I BALLKANIT PERENDIMOR NR 17, pranverë 2020.

19. Direktivat kryesore të sistemit të shëndetit publik përfshijnë: (1) Pjesëmarrja në aleancën GAVI për mbështetjen e iniciativës COVAX për aksesin ndaj vaksinave COVID-19, (2) kufizimet në lëvizjet e pacientëve brenda sistemit të kujdesit shëndetësor dhe regjistrimin elektronik të takimeve shëndetësore personalisht, (3) masa të veçanta për të parandaluar transmetimin dhe për të zvogëluar ose rimbursuar kostot e trajtimit për ilaçet, veçanërisht për grupet e moshuara dhe në nevojë, (4) lehtësimin e telemjekësisë dhe komunikimin online për konsultime midis pacientëve dhe stafit të kujdesit shëndetësor.

dhe pagat për SME-të²⁰. Pandemia rrezikon të shtyjë shumë familje shqiptare, veçanërisht ato me fëmijë në ngarkim dhe persona më të moshuar, përsëri në varfëri²¹.

Shqipëria aderon në nëntë traktatet kryesore të të drejtave të njeriut²². Janë ratifikuar Statuti i Romës i Gjykatës Ndërkombëtare të Krimeve dhe mekanizmat kryesore të të drejtave të njeriut të Këshillit të Evropës²³. Procesi i fundit i UPR-it për Shqipërinë u përfundua në vitin 2019 (cikli i 3-të), si rezultat i të cilit vendi pranoi 186 nga 197 rekomandime²⁴. Sidoqoftë, zbatimi i plotë dhe i qëndrueshëm i legjislacionit ekzistues është i pamjaftueshëm. Diskriminimi gjinor, ndarja e tregut të punës sipas kuotave gjinore dhe llojit të punësimit, dhe dhuna me bazë gjinore janë shqetësime.

Vizioni i Shqipërisë për zhvillim të qëndrueshëm është hyrja në BE, rritje e qëndrueshme ekonomike dhe prosperitet më gjithëpërfshirës. Integrimi evropian është nxitësi kryesor i reformës në vend dhe një përparësi e përbashkët politike dhe publike²⁵. Në këtë frymë, Strategjia e tretë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (2021-2026) është duke u përgatitur me tregues dhe synime²⁶ të posaçme të nacionalizuara OZHQ. Sistemi i OKB-së po mbështet një plan të rimëkëmbjes socio-ekonomike COVID-19

(SERP)²⁷ në mbështetje të përgjigjes së Qeverisë dhe përpjekjeve për rimëkëmbje.

Raporti global i zhvillimit të qëndrueshëm ofron një indeks krahasimi për monitorimin e arritjeve të OZHQ-ve. Për vitin 2020, rezultati i indeksit prej 70.8 sugjeron se Shqipëria ndodhet në mbi dy të tretat e rrugës drejt arritjes së vendit me renditjen më të lartë, me një renditje prej 68 nga 166 vende²⁸.

Ndërsa panorama e përgjithshme është shumë pozitive, disa boshllëqe vazhdojnë të ekzistojnë në shëndetësi, arsim, kujdesin social dhe shërbimet e mbrojtjes dhe mungesa e të dhënave ndikon monitorimin e progresit²⁹. Raporti VNR vë në dukje se "përfshirja është veçanërisht e pakënaqshme për të varfrit, romët dhe egjiptianët dhe personat me aftësi të kufizuara, duke paraqitur sfida të rëndësishme për arritjen e OZHQ-ve"³⁰. Fëmijët dhe gratë, veçanërisht ata në zonat rurale dhe nga grupet e përjashtuara, janë më të prekur nga varfëria, e cila është përqendruar në prefekturat malore Qendrore dhe Veriore (rajone)³¹. Shqipëria është një vend transit për migrantët ekonomikë, refugjatët dhe azilkërkuarit, shumica nga Iraku dhe Siria. Ky fluks migrantësh të përzier u rrit 10 herë midis 2017 dhe 2019 dhe kjo tendencë pritet të vazhdojë³². Menaxhimi efektiv i migracionit dhe menaxhimi i kufirit është një

20. FMN, [Monitorimi i Bazës së të Dhënave Fiskale të Masave Fiskale](#) vendore në Përgjigje të Pandemisë COVID-19, janar 2021. Shqipëri 12, 22.

21. Banka Botërore, Varfëria dhe Prosperiteti i Përbashkët 2020: [Zbulimet e Pasurisë](#), tetor 2020. Për Rajonet e Evropës dhe Azisë Qendrore, COVID-19 parashikohet të rrisë përqindjen e popullsisë që jeton në varfëri ekstreme (<1,90 \$ në ditë, PPP) nga një parashikim para-COVID prej 4,8% në midis 5,3 dhe 5,5%.

22. OHCHR, [Statusi i ratifikimeve](#), Shqipëri, tetor 2020. Shqipëria duhet akoma të ratifikojë OP-CRPD dhe OP-ICESCR

23. Përfshijnë: Konventën Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe protokollet e saj, dhe konventat mbi parandalimin e torturës dhe trajtimit ose ndëshkimit mizor, çnjerëzor ose degradues, mbi veprimin kundër trafikimit të qenieve njerëzore, mbi parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhuna në familje.

24. CCA, po aty. 32.

25. Pjesa më e madhe e shqiptarëve (>90%) janë pro-BE-së, liberalizimit të vizave – që hyri në fuqi në dhjetor 2010 – si ngjarja që u ndje më shumë nga shqiptarët që prej rënies së komunizmit. CCA, po aty, 5.

26. (1) Republika e Shqipërisë, Këshilli i Ministrave, [Rishikimi Vullnetar Kom-bëtar](#) mbi Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm, qershor 2018. 140 indikatorë të OZHQ-ve (83%) lidheshin me seksione specifike të SKZHI II; (2) INSTAT & UNICEF (2020) Raporti [Fëmijët, adoleshentët, treguesit e mirëqenies të përqendruar te të rinjtë](#). Qeveria e Republikës së Shqipërisë ka identifikuar 41 tregues afatmesëm OZHQ, nga 82 në dispozicion, me objektiva afatmesëm

27. OKB, OKB Shqipëri COVID-19 Plani Social dhe Ekonomik i Riparimit dhe Reagimit, korrik 2020.

28. Sachs, J. et al., Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm dhe COVID-19, Raporti i Zhvillimit të Qëndrueshëm 2020, Cambridge. [Profili Vendor i Shqipërisë](#), 2020. Për sa i përket prirjeve, dymbëdhjetë objektiva tregohen si në rrugën e duhur ose duke u përmirësuar mesatarisht. Dy OZHQ identifikohen se kanë sfida kryesore: 2. Zhdukja e urisë; dhe 8. Punë e denjë dhe rritje ekonomike. Raporti i UN Women për [Barazinë Gjinore të Grave për Shqipërinë](#) 2020 tregon se si gjinia dhe format e tjera të diskriminimit kryqëzohen dhe ndikojnë në statusin e grave dhe të drejtat e njeriut, duke minuar përpjekjet e vazhdueshme drejt zhvillimit të qëndrueshëm.

29. Shqipëria prodhon të dhëna të rregullta për 83 nga 244 tregues globalë në kuadrin e monitorimit të OZHQ-ve (34%). Të dhënat për 56 tregues të tjerë (23%) janë pjesërisht të disponueshëm. OZHQ-të më kritike, për të cilat nuk ka tregues me synime të përcaktuara janë Objektivat 10, 12, 13 dhe 16. KB, Analiza e Boshllëqeve-Treguesit globalë të SDG në Shqipëri, Dokument Pune, 2020

30. Qeveria e Republikës së Shqipërisë, VNR, po aty, 21.

31. Banka Botërore, SCD, po aty, 19-20.

32. Në vitin 2019, arritjet e refugjatëve dhe migrantëve në Shqipëri u rritën me 85% nga 2018, gjithsej 10,557; Kërkesat për azil u rritën me 52%, gjithsej 6.677. Gjatë një periudhe dy-vjeçare (2017-2019), flukset vjetore u rritën dhjetë herë. Fluksi është kalimtar pasi pothuajse të gjithë të sapoardhurit largohen nga vendi brenda ditësh. Shqipëria ka një politikë gjithëpërfshirëse mbi Menaxhimin e Migracionit dhe legjislacionin në përputhje më të mirë me *acquis të BE-së*. CCA, po aty. 48

kërkesë e rëndësishme për pranimin në BE³³. Një përmbledhje e boshllëqeve dhe sfidave kryesore, bazuar në OZHQ-të është dhënë në **Shtojcën C**.

2.2 MARGJINALIZIMI DHE PËRJASHTIMI

Personat në rrezik më të madh përjashtimi dhe të lënë pas përfshijnë: Disa grupe grash³⁴, fëmijë nga familje me të ardhura të ulëta dhe prindër të vetëm, popullata rome dhe egjiptiane, persona me aftësi të kufizuara, përfshirë fëmijët, komunitetet e izoluara rurale, personat më të moshuar, personat LGBTQI dhe refugjatët, azilkërkuesit, të kthyerit dhe migrantët.

33. CCA, po aty, 47-50. përfshirë menaxhimin e migrimit të parregullt jashtë, flukse të larta të azilkërkuesve, fëmijë migrantë të pashoqëruar, riintegrimin e të kthyerve

34. Midis grave: Gratë e moshuara, gratë në zonat rurale, gratë kryefamiljare, gratë rome dhe egjiptiane, gratë me aftësi të kufizuara, lezbike, biseksuale dhe transgjimore, gra në paraburgim, gra të mbijetuara të dhunës në familje dhe me bazë gjinore, dhe refugjate dhe gratë azilkërkuese

Ekzistojnë pesë faktorë **nxitës** të margjinalizimit dhe përjashtimit, të amplifikuar nga efektet e pandemisë³⁵:

- Ndërsa përmirësime domethënëse u shënjuan në tregun shqiptar të punës midis viteve 2017 dhe 2020, mbeten sfida domethënëse³⁶. **Papunësia** dhe pagat e ulëta janë përcaktuesit kryesorë të margjinalizimit. Papunësia, kryesisht afatgjatë dhe strukturore, ishte 11.8% në vitin 2020 me papunësinë e të rinjve në 21%. Tre në katër të rinj të papunë klasifikohen si të papunë afatgjatë, me rreziqe të humbjes së aftësive dhe përjashtimit nga tregu i punës. Për më shumë, mundësitë e kufizuara ekonomike po **nxisin migrimin e jashtëm**, që mund të çojë në mungesë aftësish.

35. Banka Botërore, Varfëria dhe prosperiteti i përbashkët 2020: [Zbulimet e Pasurisë](#). Tetor 2020. Për Rajonet e Evropës dhe Azisë Qendrore, COVID-19 parashikohet të rrisë përqindjen e popullsisë që jeton në varfëri ekstreme (<1,90 \$ në ditë, PPP) nga një parashikim para-COVID prej 4,8% në midis 5,3 dhe 5,5% .

36. Sipas INSTAT-it, të dhënat e papunësisë për vitet 2017-2020 për grupmoshën 15 vjeç e lart, shkalla e papunësisë ka rënë nga 14.2% në vitin 2017 tremujori i parë, në 11.8% në tremujorin e katërt të 2020-ës.

- **Politikat fiskale** ende nuk kanë gjeneruar investime të mjaftueshme në shëndetësi, arsim dhe mbrojtje sociale, veçanërisht për grupet në rrezik përjashtimi. Shpenzimet publike për shëndetësinë si pjesë e PPB-së dhe si pjesë e shpenzimeve totale publike janë shumë të ulëta dhe krijojnë varësi të sistemit shëndetësor nga pagesat nga xhepi. Nevojiten rritje në investime për të nxitur dhe mbështetur një rritje më të drejtë.
- **Dobësitë në qeverisje dhe sundimin e ligjit:** Performanca e sektorit publik është e pabarabartë, veçanërisht në nivel bashkiak. Kjo pengon hartimin më efektiv dhe zbatimin e politikave dhe programeve që lidhen me hyrjen në BE³⁷. Mungesa në sistemet llogaridhënëse mund të kontribuojë në diskriminim ndaj disa grupeve të njerëzve, duke i përjashtuar nga shërbimet dhe mundësitë. Gratë dhe vajzat, veçanërisht preken nga kufizimet gjinore, stereotipet dhe paragjykimet institucionale kufizuese ose diskriminuese.
- **Mungesat e pabarabarta në cilësinë institucionale:** Shqipëria është e pasur me politika, korniza ligjore dhe plane veprimi dhe një fokus i shtuar tek zbatueshmëria, nevojitet monitorimi dhe nxjerrja e mësimave, veçanërisht në nivel bashkish. Këtu është e mundur të arrihen grupe njerëzish në rrezik përjashtimi në mënyrë më efektive, në bashkëpunim me shoqërinë civile. Sistemi i menaxhimit të financave publike është i pa shfrytëzuar dhe ende nuk po ndihmon mjaftueshëm në caktimin e fondeve dhe monitorimin e shpenzimeve për anëtarësimin në BE ose prioritetet e lidhura me OZHQ-të. Konsolidimi i 12 prefekturave (qarqeve) në 61 bashki në 2015, ka ndihmuar në uljen e pabarazisë urbane dhe përsheptuar decentralizimin fiskal, por kapacitetet e

planifikimit janë të kufizuara dhe një kulturë e vendimmarrjes bazuar në të dhëna dhe fakte ende nuk është shfaqur³⁸.

- **Degradimi i burimeve natyrore, katastrofat dhe pandemitë:** Këto ulin qëndrueshmërinë dhe kërcënojnë jetesën dhe aftësinë konkurruese. Ndryshimi i klimës është duke përkeqësuar rreziqet e mundshme nga katastrofat dhe mund të kërcënojnë perspektivat e zhvillimit të Shqipërisë. COVID-19 dhe masat përkatëse të përgjigjes duhet të shënjojnë mirë dhe të jenë efikase për adresimin e rreziqeve të varfërisë dhe marginalizimit.

2.3 MUNDËSITË

Rritja e përsheptuar ekonomike dhe prosperiteti i përbashkët do të varet nga masat për të rritur prodhimtarinë dhe konkurrencën si dhe për të rishpërndarë pasurinë përmes cilësisë, shërbimeve përfshirëse dhe mbrojtjes efektive sociale. Rritja e qëndrueshme, inovative dhe me fokus tek njerëzit, mund të sigurojë mundësi të barabarta dhe të krijojë vende pune, ndërsa adreson klimën dhe qëndrueshmërinë mjedisore. Kapaciteti i shtuar i sektorit publik për të forcuar të drejtat e njeriut dhe sundimi i ligjit, janë thelbësore për t'i dhënë fund diskriminimit dhe për të siguruar që nxitësit e marxhinalizimit adresohen në politikat dhe planet për të promovuar rritjen ekonomike dhe punësimin.

Një mision për Përfshirjen, Përsheptimin dhe Mbështetjen e Politikave³⁹ në Shqipëri identifikoi tre përsheptuesit kryesorë për arritjen e OZHQ-ve:

38. (1) UN, MAPS-Shqipëri, po aty, fq 22. (2) Dokumenti i punës së Komisionit Evropian, Komisioni i Komisionit, Raporti Shqipëri 2020, 6.10.2020. 14-17. KE ka theksuar boshllëqet kryesorë të kapaciteteve brenda institucioneve politikë-bërëse për të zhvilluar dhe përdorur planet strategjike dhe kornizat e monitorimit me treguesit e performancës dhe fokusin sistematik të përgjegjësisë menaxheriale mbi proceset sesa rezultatet.

39. UN, MAPS-Shqipëri, po aty kryer nga OKB, në bashkëpunim me QRSH, BE dhe Bankën Botërore, prill 2018.

37. UN, MAPS-Shqipëri, fq. 47.

1. Qeverisja dhe sundimi i ligjit:

Kapitujt 23 dhe 24 të *acquis* të BE, ofrojnë kornizën themelore ligjore për avancimin dhe monitorimin e progresit në qeverisje, të drejtat e njeriut dhe sundimin e ligjit. Mundësitë për përparim përfshijnë: Koordinim më të mirë të nismave anti-korrupsion, përmirësim të aksesit në drejtësi, veçanërisht për grupet e ndjeshme, politikë dhe korniza ligjore më të forta për angazhimin e shoqërisë civile, performancë e shtuar e organeve të mbikëqyrjes për të drejtat e njeriut⁴⁰. Në nivel bashkie, kapaciteti më i madh për të rritur të ardhurat dhe për të ofruar shërbime, me një fokus më të fortë në standardet e performancës së sektorit publik dhe menaxhimin e financave publike, është kritik.

2. Ekonomi e gjelbër, gjithëpërfshirëse:

Harmonizuar me [Marrëveshjen e Gjelbër Evropiane](#)⁴¹, Shqipëria duhet të transformojë menaxhimin e energjisë, transportit, bujqësisë dhe shërbimeve të ekosistemit dhe të zbusë rreziqet nga katastrofa. Rritja më e madhe dhe më e qëndrueshme ekonomike, krijimi i vendeve të punës, dhe rritja e të ardhurave fiskale do të varet nga efikasiteti më i madh në përdorimin e ujit. Menaxhimi i integruar i burimeve ujore dhe zvogëlimi i rrezikut nga katastrofat mund të ndihmojë në ekuilibrimin e nevojave për energji hidrike me ato të bujqësisë, turizmit, mbrojtjes nga përmytjet dhe sektorin e peshkimit, veçanërisht nëse siç parashikohet, nivelet e reshjeve bien dhe katastrofat e lidhura me klimën rriten. Në bujqësi, barrierat strukturore pengojnë rritjen, veçanërisht për gratë në zonat rurale⁴².

40. Duke përfshirë: Avokatin e Popullit, Zyrën e Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi dhe Institucion e Kontrollit të Lartë të Shtetit.

41. Kjo synon që vendet e BE-së të prodhojnë emetime neto zero të CO2 dhe të arrijnë neutralitetin e klimës deri në vitin 2050.

42. OKB, MAPS-Shqipëri, po aty, 58-64. Pengesat: Zotërimi i copëzuar i tokës, nivele të ulëta të mekanizimit dhe adoptimit të teknologjisë, kontrolle të dobëta fito-sanitare dhe veterinarë dhe infrastrukturë e papërshtatshme për transportin dhe lidhja dixhitale. Secila prej tyre duhet të përqendrojë investime të konsiderueshme për gratë rurale që janë të përjashtuara nga zotërimi i tokave bujqësore, vendimmarrjes dhe shërbimeve shtesë.

Modernizimi kërkon integrimin në zinxhirët rajonale të vlerës rajonale në fushat e përparësisë konkurruese.

3. Investimet në kapitalin shoqëror dhe njerëzor:

Ka potencial të shkëlqyer për të fuqizuar përdorimin e burimeve njerëzore të Shqipërisë me masa politike dhe investime të qëndrueshme në sektorin formal dhe krijimin e vendeve të punës së denjë dhe nivelin e pjesëmarrjes së fuqisë punëtore, veçanërisht për grupet në rrezik përjashtimi. Shpenzimet në rritje dhe më efikase në shëndetësi dhe arsim, të kombinuara me shërbime të aktivizimit të synuar do të rrisin aksesin në punën e denjë. Shpenzimet më efektive të mbrojtjes sociale do të mbrojnë më mirë grupet në nevojë.

KAPITULLI 3. BASHKËPUNIMI PËR PËRPARËSITË E VENDIT

3.1 NGA ANALIZA E VENDIT TEK PËRPARËSITË PËR BASHKËPUNIM

Kuadri i bashkëpunimit bazohet në mbështetjen e përparësive të vendit: anëtarësimi në Bashkimin Evropian (BE), Axforda 2030 dhe treguesit e nacionalizuar OZHQ të Shqipërisë, me fokus tek shërbimet cilësore, inovacioni, ringritja nga pandemia dhe tërmeti, turizmi, bujqësia dhe energjia.

Prioritetet dhe rezultatet strategjike të KB u ngritën mbi gjetjet e Analizës së Përbashkët të Vendit (CCA)⁴³ dhe u vërtetuan përmes reflektimit dhe konsultimeve me partnerët e vendit. Përgatitja filloi në korrik të vitit 2020 me një rishikim të sistemit nga OKB për të identifikuar **prirjet kryesore në Shqipëri për pranimin në BE dhe arritjen e OZHQ-ve dhe supozimet themelore të punës për bashkëpunim deri në vitin 2030. Sfidat e zhvillimit të identifikuar në CCA u rishikuan dhe iu dha përparësi. Grupet e përparësive kryesore** u identifikuan për të siguruar që bashkëpunimi do të zbatonte një **qasje ndër-sektoriale** dhe me **shumë aktorë** dhe për të identifikuar mundësitë për bashkëpunim dhe zgjidhjet e zhvillimit. Këto u saktësuan nga rishikimi me partnerët e vendit në lidhje me avantazhet krahasuese të sistemit të OKB, duke përfshirë mandatet, kapacitetet, partneritetet dhe pozicionimin për arritjen e rezultateve. Prioritetet, rezultatet dhe strategjitë u rishikuan dhe vërtetuan gjatë konsultimeve që përfshinë mbi 230 partnerë nga shoqëria civile, sektori privat, organizatat ndërkombëtare dhe qeveria. Një Bord Këshillimor Rinor mblodhi opinionet dhe mendime të thelluara nga një sondazh i mbi 400 të rinjve. Këto elemente formojnë **teorinë e ndryshimit për bashkëpunim, duke përfshirë rezultatet dhe rezultatet e pritura, strategjitë e zbatimit, supozimet dhe rreziqet kryesore, dhe treguesit e suksesit.**

43. UN, CCA, po aty. Shiko përmbledhjen e boshllëqeve dhe sfidave më të mëdha, bazuar në Shtojcën B mbi OZHQ-të.

Pse u bënë këto zgjedhje: Prioritetet dhe rezultatet strategjike të Kuadrit të Bashkëpunimit bazohen në **dy këndvështrime të rëndësishme**. E para është **përparësia e pranimit në BE** si vizioni kryesor për vendin. Konsultimet pohojnë se përparësitë, rezultatet e bashkëpunimit dhe strategjitë do të mbështesin Shqipërinë për të përmbushur standardet kryesore për pranimin dhe për të adresuar boshllëqet kryesore në kornizat ligjore, politikat dhe zbatimin. E dyta është **margjinalizimi dhe përjashtimi**. Fokusi i përpjekjeve dhe investimeve të Qeverisë për anëtarësimin në BE mund të ketë pasoja të padëshiruara për axhendën e brendshme sociale dhe elementët thelbësorë të politikës publike që kanë kryesisht qëllim kombëtar: kujdesi shëndetësor, arsimi dhe politikat dhe programet e mirëqenies sociale, përfshirë punësimin dhe kujdesin social. Prioritetet dhe rezultatet e bashkëpunimit janë zgjedhur për të ulur rrezikun që këto të bëhen përparësi më pak të rëndësishme të politikave publike dhe për të përfituar nga efektet e dokumentuara të shumëfishimit të përfitimeve nga rritja e shpenzimeve për shëndetin dhe shërbimet sociale⁴⁴.

44. UN, MAPS-Shqipëri, 67-69, 74. Citim Dyakova et al., [Investime për Shëndetin dhe Mirëqenien](#), Zyra Rajonale e OBSH-së për Evropën, 2017. Në Shtetet Anëtare të BE-së, shpenzimet e rritura të qeverisë për shëndetësinë janë zbuluar se shoqërohen me rritje ekonomike pozitive si dhe që kanë një efekt shumëzues fiskal, përfshirë këtu kohë recesioni, me një përfitim dy deri në katër herë të shpenzimeve.

Ekzistojnë **tre përparësi strategjike për bashkëpunim dhe katër rezultate të pritshme**. Në përputhje me Axhendën 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm, përparësitë dhe rezultatet përfaqësojnë një lidhje ndryshimesh sektoriale dhe

tematike të ndërlidhura dhe kërkojnë partneritete më të gjera për të dhënë kontribute të prekshme, të matshme drejt përparësive të Shqipërisë dhe OZHQ-ve.

Përparësitë e Kuadrit të Bashkëpunimit

PËRPARËSIA STRATEGJIKE A.

Zhvillimi i kapitalit njerëzor dhe përfshirja sociale.

Rezultati A.

Deri në vitin 2026, ka investime të shtuara dhe më të drejta për njerëzit, duke larguar pengesat dhe krijuar mundësi për ata që rrezikojnë të mbeten të përjashtuar.

PËRPARËSIA STRATEGJIKE B.

Rritje ekonomike e gjelbër, e qëndrueshme dhe me përshtatshmëri ndaj ndryshimeve dhe menaxhim i burimeve.

Rezultati B

Deri në vitin 2026, zgjidhje politikash novative dhe të integruara përshpejtojnë zhvillimin ekonomik, produktiv, dhe të qëndrueshëm, duke rritur nivelin e përshtatshmërisë ndaj ndryshimeve klimatike dhe zbutjen e pasojave të tyre, si dhe kalimi në një ekonomi më të gjelbër dhe blu.

PËRPARËSIA STRATEGJIKE C.

Qeverisje efektive me fokus tek njerëzit, sundimi i ligjit, të drejtat e njeriut dhe barazia gjinore.

Rezultati C1

Deri në vitin 2026, qeverisja është me transparente dhe llogaridhënëse, duke mundësuar që njerëzit të gëzojnë shërbime gjithëpërfshirëse cilësore, sundim më të lartë të ligjit dhe qasje në shërbimet e drejtësisë në përputhje me angazhimet që Shqipëria ka në fushën e të drejtave të njeriut.

Rezultati C2

Deri në vitin 2026, qeverisja me përgjegjshmëri gjinore, forcon barazinë dhe mos-diskriminimin, nxit fuqizimin e grave dhe të drejtat e njeriut, dhe ul dhunën ndaj grave dhe fëmijëve.

3.2 TEORIA E NDRYSHIMIT

Përtë kontribuar në përparësitë e vendit dhe treguesit e OZHQ-ve, bashkëpunimi synon të arrijë një sërë ndryshimesh të ndërlydhura dhe transformuese që do të forcojnë institucionet e Shqipërisë dhe do të zvogëlojnë pabarazitë në dimensionet e shumfishta: gjini, moshë, grup etnik, grup i të ardhurave dhe shtrirje gjeografike. Këto pritet të kontribuojnë në një shoqëri **më gjithëpërfshirëse dhe kushte social-ekonomike që do të përshpejtojnë përafrimin me BE për sa i përket të ardhurave dhe cilësisë së jetës për të gjithë njerëzit dhe veçanërisht për ata që rrezikojnë përjashtimin**. Një temë kryesore e bashkëpunimit është **përshtatshmëria**: Kjo përfshin qeverisje dhe sundim të ligjit më efektiv, transparent, investime të mëdha dhe më të drejta në shëndetin dhe arsimin e njerëzve, punësim të mirë dhe bazat e një ndryshimi drejt ekonomisë së gjelbër, zhvillimin e uljes së emetimeve të gazrave dhe përdorimi i burimeve natyrore. Ekzistojnë **pesë kushte kryesore** për këtë ndryshim:

Së pari, nevojiten **politika të përmirësuara fiskale dhe investime** për të nxitur dhe mbështetur rritje më të drejtë e kujdesit dhe mbrojtjes sociale ofrojnë mbrojtje të pamjaftueshme nga goditjet e varfërisë⁴⁵ dhe nuk pasqyrojnë plotësisht dimensionet e integruara të varfërisë dhe përjashtimit. Performanca e sistemeve shëndetësore mund të fuqizohet me një fokus të shtuar tek financimi shëndetësor⁴⁶, shtimi i mbulimit të shërbimeve të KPSH, dhe përpjekjeve për uljen e pagesave nga xhepi i familjeve si dhe humbja e ofruesve të aftë të shërbimeve shëndetësore⁴⁷. Nevojiten përpjekje

45. Banka Botërore, [Ndikimi i Shpërndarjes së sistemit fiskal të Shqipërisë](#), 2018. Përfitimet e shpenzimeve të mbrojtjes sociale (p.sh. pensionet, Ndhimja Ekonomike dhe ndihma sociale) janë më të mëdha se ndikimi regresiv i taksave direkte dhe indirekte, veçanërisht vlera e shtuar (TVSH) dhe taksa e akcizës.

46. CCA, po aty, fq 27-28.

47. OKB, MAPS-Shqipëri, po aty, fq. 72. Vdekshmëria e foshnjave dhe fëmijëve ka rënë, por progresi ka ngecur dhe vdekjet neonatale në vdekshmërinë totale të foshnjave mbeten të larta. Shqetësime të tjera janë vdekjet dhe lëndimet për shkak të aksidenteve të trafikut rrugor, të dhëna për lindjet e adoleshentëve qasja në kontracëpsionin modern, qasja në trajtim për HIV / AIDS, tuberkulozi dhe hepatiti, dhe depistimi i qafës së mitrës dhe aspekte të tjera të shëndetit gjinekologjik - veçanërisht në zonat rurale dhe të thella) Sistemet e Informacionit Shëndetësor (SISH) mbeten të fragmentuar për shkak të mungesës së kapacitetit dhe trajnimit të stafit.

të shtuara për të forcuar cilësinë e sistemit arsimor, për të përmirësuar rezultatet e të nxëniet dhe për të zgjeruar në vijim iniciativat⁴⁸ e arsimit dixhital. Krijimi i një baze të nxëniet për të mësuar në vitet e para (parafillor) është thelbësor për suksesin dhe kurrikulën dhe metodat e mësimdhënies duhet t'u sigurojnë të rinjve njohuri dhe aftësi për sukses⁴⁹ në një treg dinamik të punës të orientuar drejt BE-së, duke përfshirë mendimin kritik, aftësitë analitike, dhe zgjidhjen e problemeve.

Bashkëpunimi do të theksojë investimet në njerëz me një qasje të dyfishtë për të forcuar cilësinë dhe mbulimin e shërbimeve thelbësore shëndetësore dhe sociale dhe për të identifikuar mundësi politikash për shpenzime më efektive dhe efikase të shëndetit dhe sektorit social. Ndërsa investimet e rritura, më efektive në njerëz varen nga diversifikimi ekonomik dhe rritja e hapësirës fiskale, ekziston një rreth virtuoze: Një popullsi e shëndetshme dhe e aftë mund të mbështesë më mirë kalimin në një ekonomi më të larmishme, të bazuar në njohuri dhe me rritje prodhimtare. Shërbimet dhe shpenzimet më efektive shëndetësore dhe sociale gjithashtu do të mbrojnë më mirë grupet e përjashtuara. Investimi dhe siguri i aksesit në shërbime cilësore shëndetësore dhe sociale mund të ndihmojë në luftimin e marxhinalizmit, polarizimit dhe uljen e presioneve për migrim.

Së dyti, **ekonomia ka dobësi strukturore që pengojnë diversifikimin ekonomik, kufizojnë rritjen dhe pengojnë hapësirën fiskale të nevojshme për të investuar në mënyrë të përshtatshme në mirëqenien e njerëzve**. Dobësitë kryesore strukturore përfshijnë: (a) mungesë aftësish të përshtatshme për kërkesat e tregut, (b) dobësi në tregtinë dhe lidhjen e transportit, (c) integrim të kufizuar të zinxhirit të vlerës me BE; (d) një ekonomi gjerësisht informale dhe (e) boshllëqet në politikat e biznesit dhe

48. CCA, po aty, 48. Në vitin 2018, studentët shënuan më pak se mesataret e OECD për lexim, matematikë dhe shkencë në Programin Ndërkombëtar për Vlerësimin e Studentëve (PISA).

49. CCA, po aty, 49.

investimeve që dekurajojnë rritjen e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme dhe aksesin e tyre në financa dhe teknologjitë⁵⁰ e reja për rritjen e prodhimit. Mungesa e vendeve të punës po shtyn më shumë njerëz, veçanërisht të rinjtë dhe të arsimuarit, për të kërkuar mundësi dhe kushte më të mira jetese jashtë vendit. Migrimi dhe “ikja e trurit” përbëjnë një humbje të madhe të produktivitetit dhe burimit të inovacionit dhe rrezikon të ardhmen ekonomike të vendit. Gratë, të rinjtë, romët dhe egjiptianët ka më shumë të ngjarë të jenë jashtë fuqisë punëtore, të papunë, ose në punë të pasigurt dhe me aftësi të ulëta. Përpjekjet nevojiten për të rilidhur politikatat për rritje ekonomike me vendimet që mbështesin menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve të ekosistemit të Shqipërisë⁵¹.

Përparimi më i qëndrueshëm dhe gjithëpërfshirës **do të varet nga zgjidhjet e politikave për zhvillimin e përshpejtuar ekonomik që është i informuar për rreziqet dhe që ofrojnë stimuj tregu dhe rregullatorë për të nxitur zhvillimin e ekonomisë së gjelbër.** Politikatat dhe rregulloret ekonomike, të hartuara dhe zbatuara me palët e interesuara publike dhe private, janë të nevojshme për të nxitur investimet në sektorë të fokusuar ku përfshijnë bujqësinë, peshkimin, TIK dhe turizmin në mënyrë që të zvogëlojnë emetimet e gazeve të karbonit dhe ndotjen, të rrisin efikasitetin e energjisë dhe burimeve dhe të mbrojnë biodiversitetin. **Punësimi dhe aftësitë** janë thelbësore për të përparuar drejt konsumit dhe prodhimit më të qëndrueshëm me një përqendrim në rritjen e NVM-ve, rritjen e produktivitetit dhe konkurrencës, dhe masat e aktivizimit të punësimit për gratë, të rinjtë dhe grupet e përjashtuara. Sfidat e tregut të punës kërkojnë programe aftësish dixhitale me fokus gratë dhe të papunët afatgjatë. Vëmendje e veçantë do t'i kushtohet mbështetjes së punësimit të personave me aftësi të kufizuara, duke përfshirë stimujt e punëdhënësve dhe kuotat për firmat dhe organizatat më të mëdha. Kombinuar me shërbime të aktivizimit të synuar, këto kanë potencialin për të rritur

punësimin zyrtar dhe produktivitetin. Në bujqësi nevojitet një strategji e qartë gjithëpërfshirëse për të gjithë vendin për të investuar dhe rritur produktivitetin e prodhuesve të vegjël, me fokus të veçantë te gratë. Kjo do t'i mbështesë ata të identifikojnë nevojat tregun dhe të sigurojnë stimuj tregu për rritjen e agro-ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (NVM) dhe rritjen e eksportit. Përpjekjet e sistemit të OKB-së do të plotësojnë reformat makro-fiskale në nivelin kombëtar të udhëhequr nga BE dhe Banka Botërore.

Së treti, humbja e burimeve natyrore dhe biodiversitetit po vë në rrezik rritjen e qëndrueshme ekonomike dhe shëndetin dhe mirëqenien më të barabartë. Ndryshimi i klimës është një kërcënim kritik dhe përmbytjet dhe valët e nxehtësisë parashikohet të bëhen më të shpeshta dhe ekstreme. Boshllëqet e politikave dhe zbatimit pengojnë administrimin e qëndrueshëm të pasurisë së madhe natyrore të Shqipërisë. Shumë strategjive u mungon qasja gjinore dhe pengojnë aksesin dhe menaxhimin e pasurive të tilla si toka, pylltaria dhe kullotat, teknologjia dhe shërbimet e ekstensionit. Këto probleme burojnë nga një kornizë jo e plotë ligjore dhe e politikave, ende për tu harmonizuar me legjislacionin e BE, ritmin e ngadaltë të zbatimit të strategjive dhe politikave ekzistuese dhe “izolim” të politikës mjedisore nga sektorë të tjerë ekonomikë. Kjo situatë mbart rrezikun e ngadalësimit të përafrimit me *acquis* të BE-së dhe minimin e ekosistemeve nga të cilat varet prosperiteti i ardhshëm.

Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore të vendit do të varet nga politika dhe ndryshimi në kuadrin rregullator dhe zhvillimi i kapaciteteve për adaptimin dhe zbutjen e ndryshimeve klimatike, përdorimin më efikas të burimeve të ekosistemit, veçanërisht të ujit, dhe menaxhimin efektiv të rrezikut të katastrofave dhe rritjen e gatishmërisë së komunitetit për t'iu përgjigjur katastrofave dhe emergjencave. Me punë në të gjithë sektorët, bashkëpunimi do të forcojë kuadrin e politikave

50. UN, CCA, po aty 1.3.

51. Banka Botërore, SCD, po aty., 21-23; UN, MAPS-Shqipëri, po aty, 65.

Liçeni i Komanit, Shqipëri - Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore të vendit do të varet nga ndryshimi i politikave dhe rregullator.

dhe kapacitetet lokale, përfshirë bashkitë dhe organizatat e shoqërisë civile (OSHC) për t'u angazhuar më plotësisht në adaptimin dhe zbutjen e ndryshimeve klimatike, menaxhimin efikas të burimeve të ekosistemit, veçanërisht të ujit dhe reduktimi i rrezikut nga katastrofat. Këto do të kontribuojnë në një ulje të emetimeve të gazeve serë dhe një rritje në kapacitetet e përballimit dhe të jetesës së fshatit, duke nxitur një rigjenerim të gjelbër dhe me shkallë të lartë përshtatshmërie ekonomike nga pandemia. Përpjekjet e sistemit të OKB-së do të sinkronizohen dhe plotësojnë zbatimin e legjislatcionit të BE-së mbi menaxhimin e burimeve ujore, kanalizimet dhe mbeturinat, ndotjen industriale dhe kimikatet e rrezikshme dhe përdorimin e vlerësimeve të ndikimeve mjedisore dhe strategjike dhe reformave të sektorit të energjisë të drejtuara nga Banka Botërore.

Së katërti dhe me rëndësi instrumentale ndaj të gjitha ndryshimeve më lart, ka nevojë për të forcuar sektorin publik dhe duke përfshirë veprimet për të nxitur të drejtat e njeriut, për të nxitur fuqizimin e grave, dhe për të zvogëluar të gjitha format e dhunës ndaj grave dhe fëmijët.

Proceset e politikë-bërjes janë ende tepër të

centralizuara dhe shoqëria civile është marginale ndaj politikë-bërjes dhe ofrimit të shtuar të shërbimeve. Kjo mund të ulë llogaridhënien dhe mundëson *diskriminim* direkt dhe *indirekt* ndaj disa grupeve. Gratë dhe vajzat, veçanërisht nga grupet e përjashtuara, përballen me mungesa dhe pengesa të konsiderueshme për të hyrë në disa shërbime themelore dhe mundësi ekonomike⁵².

Qeverisja demokratike dhe përmbushja e të drejtave të njeriut dhe barazisë gjinore varen nga performanca më e lartë nga institucionet qeverisëse, veçanërisht në nivel bashkie, dhe pjesëmarrja në rritje e qytetarëve dhe komunitetit për të përcaktuar politikat dhe prioritetet e shpenzimeve që ndikojnë në to. Bashkëpunimi do të ndihmojë në forcimin e sistemeve dhe kapaciteteve të llogaridhënies, duke përfshirë administratën publike, duke përfshirë menaxhimin e financave publike dhe prokurimin, organet e drejtësisë dhe organet e zbatimit të ligjit dhe institucionet e të drejtave të njeriut. Ndryshimet konkrete do të përfshijnë planifikimin e zgjeruar strategjik dhe rritjen e kapaciteteve rregullatore dhe mbikëqyrëse në nivelin qendror, zhvillimin e

52. UN, CCA, po aty. 1.1;1.5; UN, MAPS-Shqipëri, 22, 63-64.

kapaciteteve në nivel bashkie për analiza efektive dhe gjithëpërfshirëse, vendimmarrje, buxhetim dhe zbatim, dhe mbështetje në të gjitha nivelet për të zbatuar rekomandimet e pranuar nga organet dhe mekanizmat e traktatit të të drejtave të njeriut.

Mekanizmat më të fortë për **pjesëmarrjen qytetare** janë thelbësore për më shumë rritje të transparencës dhe llogaridhënies. Mekanizmat e “Qeverisë së Hapur” do të krijohen dhe forcohen për të maksimizuar pjesëmarrjen dhe bashkëpunimin midis qeverisë dhe shoqërisë civile, të mbështesin dialogun, të promovojnë përfshirjen dhe të ndërtojnë nivele më të larta të besimit në shoqëri dhe të forcojnë angazhimin e diasporës. Këto krijojnë stimuj për vendimmarrje dhe shpenzime më efektive dhe të bazuara në të dhëna nga qeveritë, duke përfshirë edhe përgjigjen dhe planet e rimëkëmbjes nga COVID-19. Ato gjithashtu u mundësojnë njerëzve, veçanërisht grupeve të përjashtuara të shprehin shqetësimet e tyre, të kërkojnë të drejtat e tyre në proceset ligjore dhe të kërkojnë dëmshpërblime për shkeljet. Pjesëmarrja e shtuar qytetare është një komponent thelbësor i qeverisjes më transparente dhe të përgjegjshme dhe kohezionit më të madh shoqëror. Ajo do të mbështesë Qeverinë në përpjekjet e saj për të përmbushur standardet e pranimit në BE për kriteret «e para themelore» dhe brenda kapitujve 23 (Drejtësia dhe të drejtat themelore) dhe 24 (Drejtësia, liria dhe siguria).

Së *pesti*, ndërsa ka pasur ndryshime pozitive për të zvogëluar dhunën në familje dhe për të forcuar mundësitë e punësimit të grave dhe pjesëmarrjen politike, **diskriminimi me bazë gjinore dhe dhuna ndaj grave dhe vajzave** është ende një realitet për shumë⁵³. Kjo mund të shihet në treguesit kryesorë duke përfshirë punësimin dhe pjesëmarrjen e fuqisë punëtore, hendekun gjinor të pagave⁵⁴, qasjen dhe kontrollin e burimeve duke përfshirë tokën, dhe normat e dhunës ndaj grave dhe fëmijëve. Pandemia ka amplifikuar një sërë faktorësh

53. UN, CCA, po aty 1.3 përfshirë Analizën e UNCT për Procesin e Rishikimit Kombëtar të Pekinit +25; UN, MAPS-Shqipëri, 23, 50.

54. Banka Botërore, SCD, po aty, 50. hendek i pagave gjinore në favor të burrave prej rreth 15%.

themelorë që vazhdojnë të kufizojnë pjesëmarrjen e grave në fuqinë punëtore dhe shoqëri: mungesa e kujdesit ditor të përballueshëm, pasiguria e punës dhe boshllëqet në nivelin e pagave.

Bashkëpunimi do të synojë të adresojë shkaqet themelore të diskriminimit dhe marginalizimit të grave dhe vajzave. Këto përfshijnë: role tradicionale gjinore si në jetën private ashtu edhe në jetën publike, pabarazitë në kujdesin shëndetësor dhe arsimin me gratë që ofrojnë më së shumti kujdes në shtëpi dhe faktorët që pengojnë pjesëmarrjen e grave në politikë⁵⁵. Ndryshime transformuese janë të nevojshme për të: a) Fuqizuar kornizat legislative dhe institucionale për barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave dhe për të drejtat e fëmijëve; b) Rritur angazhimin me organizatat e shoqërisë civile në nivelin lokal që u shërbejnë grave dhe fëmijëve; dhe c) Përsheptuar zbatimin e rekomandimeve të organeve dhe mekanizmave të të drejtave të njeriut të OKB-së, përfshirë kapacitetet institucionale për analizën dhe programimin e përgjegjshëm për të drejtat gjinore dhe të fëmijëve.

Parimet dhe strategjitë e bashkëpunimit:

Bashkëpunimi drejtohet nga parimet e mëposhtme: (a) Përfshirja dhe barazia për “të mos lënë askënd pas”, (b) Të drejtat e njeriut, barazia gjinore dhe fuqizimi i grave, (c) Qëndrueshmëria dhe përshtatshmëria dhe (d) Përgjegjësi, duke përfshirë disponueshmërinë dhe përdorimin e të dhënave cilësore. Strategjitë kryesore janë:

- **Hyrja në BE:** Procesi i pranimit ofron mundësi për Qeverinë e RSH-së dhe sistemin e OKB-së të theksojnë lidhjet midis *acquis* dhe OZHQ-ve dhe zbatimin e rekomandimeve që burojnë nga organet dhe mekanizmat e traktatit të të drejtave të njeriut. Sistemi i OKB-së do të zgjerojë punën e tij me bashkitë për të forcuar zbatimin e politikave dhe programit dhe monitoruar progresin në fusha të tilla si shëndetësia, arsimi dhe mbrojtja sociale.

55. CCA, po aty., 15. Përfshirë stereotipat gjinorë, perceptimet negative dhe pengesat ligjore, duke kontribuar në mungesën e drejtësisë në procesin zgjedhor

- **Përkrahje e integruar, multi-sektoriale, mbështetje e politikave dhe ofrim i shërbimeve.** Natyra e ndërlidhur, komplekse e përparësive dhe rezultateve të KB kërkon: 1) Qasjet e politikave ndër-sektoriale dhe pjesëmarrëse, të udhëhequra nga Grupet e Planifikimit dhe Menaxhimit të Integruar të QRSH-së (GPMI)⁵⁶, përfshirë zbatimin dhe monitorimin, dhe 2) Koordinimi i zgjeruar midis ministrive të qeverisë së qeverisë dhe bashkive. Këto mekanizma duhet të mbajnë në fokus më të prekshmit
- **Angazhimi i shumë palëve të interesuara dhe pjesëmarrja qytetare**⁵⁷: Sistemi i Qeverisë së Shqipërisë dhe OKB-së do të promovojnë mekanizma dhe procese të përmirësuara për t'u mbledhur dhe angazhuar më rregullisht me organizatat e shoqërisë civile dhe sektorin privat për të krijuar partneritete më të forta për zbatimin dhe monitorimin e KB. Kjo do të krijojë hapësira më gjithëpërfshirëse për dialog dhe ndërtim konsensusi rreth përparësive të përbashkëta, veçanërisht për grupet në nevojë. Konsultimet me partnerët e shoqërisë civile ilustrojnë gatishmërinë e tyre për të luajtur një rol më të theksuar në bashkëpunim si partnerë në një marrëdhënie⁵⁸ më strategjike. Kjo është e nevojshme sidomos në nivelin lokal për të forcuar planifikimin, monitorimin, ofrimin e shërbimeve dhe përpjekjet më të mëdha për të arritur tek grupet në rrezik përjashtimi me shërbime bazë cilësore, përfshirëse. Sistemi i OKB-së do të vazhdojë të angazhohet me partnerë ndërkombëtarë të zhvillimit, duke përfshirë BE, OSBE, fondacione ndërkombëtare, donatorë dypalësh dhe IFI për të mbështetur dialogun dhe përkrahjen e përbashkët për të çuar më tej axhendën e zhvillimit të qëndrueshëm dhe

zgjidhjet e bazuara në të dhëna për sfidat e vendit.

- **Krijimi i partneriteteve më të forta me Institucionet Financiare Ndërkombëtare.** Natyra e ndërlidhur dhe komplekse e përparësive të Kuadrit të Bashkëpunimit kërkon bashkëpunim më të fortë me Institucionet Financiare Ndërkombëtare, duke përfshirë bankat shumëpalëshe dhe zhvillimin rajonal, për të shfrytëzuar ekspertizën e tyre për të avancuar procesin e integritit në BE dhe zbatimin e OZHQ-ve. Bashkëpunimi i zgjeruar do të mbështesë adresimin e sfidës shumëdimensionale të përgjigjes ndaj nevojave të zhvillimit makroekonomik, social dhe mjedisor në një mënyrë më të integruar dhe efektive. Për ta pasqyruar këtë, Institucionet Financiare Ndërkombëtare identifikohen si partnerë kryesorë të bashkëpunimit nën secilin Prioritet Strategjik të Kuadrit të Bashkëpunimit.
- **Angazhimi i sektorit privat:** Konsultimet nxjerrin në pah potencialin për një angazhim më të fortë, më sistematik me sektorin privat për të mbështetur arritjen e përparësive të pranimit në BE dhe OZHQ-të. Sistemi i OKB do të ndihmojë në orientimin e sektorit privat rreth **“mundësive të vlerës së përbashkët”** që lidhen me OZHQ, SKZHI dhe PRE⁵⁹. Kërkesa në rritje për produkte dhe shërbime “të gjelbra”, të lidhura me Marrëveshjen e Gjelbër Evropiane dhe rezultatin B të KB paraqesin mundësi të shtuara partneriteti në sektorin privat. Për më tepër, OKB mund të ndihmojë sektorin privat të angazhohet me planifikimin kombëtar dhe makinerinë e buxhetit të shtetit përmes angazhimit të strukturuar me komisionet parlamentare dhe mund të forcojë forumet ekzistuese për bashkëpunimin qeveri-sektor privat: (a) Këshilli Social dhe Ekonomik

56. Sekretariatet e GPMI-ve u krijuan nga Qeveria për të forcuar zbatimin e programeve sektoriale, shoqëruar me mbështetjen e drejtpërdrejtë të BE-së për buxhetin. GPMI-të sigurojnë koordinimin dhe komunikimin ndër-sektorial brenda qeverisë dhe me partnerë të tjerë të zhvillimit.

57. Përfshijnë: Parlamentet, sektorin privat, institucionet financiare ndërkombëtare, organizatat e shoqërisë civile, media, universitetet dhe institucionet e pavarura të kërkimit dhe politikës.

58. Kjo i përgjigjet rekomandimit 7 nga vlerësimi i PoCSD (kuadri aktual i bashkëpunimit).

59. *Për shembull:* Një forum i përbashkët qeveri-OKB-sektori privat për të promovuar mundësi investimi me vlerë të përbashkët në sektorë kryesorë duke përfshirë energjinë e rinovueshme, turizmin e qëndrueshëm dhe agrobiznesin, dhe për të nxitur interesin dhe Investimin Direkt të Huaj për OZHQ-të. Dialogu i rregullt, duke përdorur forume ekzistuese, mund të ndihmojë për të rritur ndërgjegjësimin dhe për të gjeneruar marrëveshje të mundshme investimesh dhe PPP në sektorë të synuar dhe për të lehtësuar eksportet e mallrave dhe shërbimeve.

për investime në Sektorin Privat; dhe (b) Këshilli Kombëtar i Punës.

- **Përmirësim i politikave fiskale:** Sistemi i OKB-së do të mbështesë Qeverinë që të ndërmarrë analiza të hapësirës fiskale për identifikimin e opsioneve që rrisin efikasitetin dhe mbulimin e shërbimeve thelbësore shëndetësore, arsimore dhe të mbrojtjes sociale. Hulumtimet e fundit të sistemit të OKB-së sugjerojnë që përparësitë për përkrahje dhe programim të politikave janë: a) zgjerimi i mbulimit të sigurimeve shoqërore të punonjësve të sektorit informal dhe b) zvogëlimi i evazionit fiskal dhe flukseve të paligjshme financiare⁶⁰. Përkrahja dhe mbështetja e politikës së ardhshme duhet të bëhet në koordinim me partnerët ndërkombëtarë, veçanërisht BE dhe Bankën Botërore.
- **Programim duke mbajtur parasysh** vlerësimet objektive të riskut dhe kërcënimeve dhe përkrahje të paanshme dhe dialog politik, qasje efektive, ndër-sektoriale, veçanërisht në nivel bashkie, përdorimi i të dhënave dhe fakteve për të bazuar vendimet, dhe rishikimi dhe përditësimi i vazhdueshëm i planeve të paparashikuara për përgjigjen ndaj katastrofave dhe emergjencave. Në të gjithë Kuadrin e Bashkëpunimit, por veçanërisht përmes përparësive A dhe B, sistemi i OKB-së do të mbështesë një **axhendë parandaluese** dhe për të mbështetur Qeverinë dhe partnerët e tjerë për të parashikuar, tu përgatitur dhe për t'iu përgjigjur katastrofave.
- **Pjesëmarrja e të rinjve:** Angazhimi me të rinjtë (moshat 12 deri 29 vjeç) është një strategji ndër-sektoriale për bashkëpunim, e rëndësishme për të gjitha rezultatet e Kuadrit të Bashkëpunimit. Përpjekjet e bashkëpunimit synojnë të krijojnë mundësi të reja për të rinjtë, veçanërisht vajzat,

gratë dhe personat nga grupet e përjashtuara, për t'u angazhuar më plotësisht në shoqëri. Nevojat dhe aspiratat e të rinjve gjithashtu duhet të informojnë për cilësinë dhe pranueshmërinë e shërbimeve themelore: shëndetin, arsimin, mbrojtjen sociale dhe punësimin dhe mësimin e aftësive. Bazuar në një sondazh të mbi 400 të rinjve, një Bord Këshillimor i Rinisë⁶¹ konfirmoi përparësitë e Kuadrit të Bashkëpunimit për të forcuar të drejtat e njeriut dhe pjesëmarrjen qytetare, adresuar ndryshimin e klimës dhe përmirësimin e cilësisë së shëndetit publik dhe arsimit të lidhur me mësimin e aftësive, punë të denjë dhe sipërmarrjen. Ata gjithashtu ofrojnë ide praktike dhe frymëzuese për të zgjeruar *"platforma të drejtuara nga partneriteti"* siç janë **Zërat e të Rinjve Vlejnë**⁶² në fusha të tilla si kujdesi shëndetësor dhe punësimi dhe trajnimi. Sistemi i OKB-së do të forcojë politikën dhe programimin me të rinjtë dhe do të eksplorojë mekanizma të rinj për t'u angazhuar me ta si vullnetarë dhe si përfaqësues në diskutimet e politikave në nivelin lokal dhe kombëtar.

- **Integrimi gjinor:** Përgjatë të gjitha rezultateve, partnerët do të punojnë për të identifikuar se si manifestohen pabarazitë gjinore për grupe të ndryshme socio-ekonomike, zhvillimin e kapaciteteve për zbatimin e normave dhe standardeve të barazisë gjinore, dhe për të ndryshuar stereotipet gjinore⁶³. Një fokus kyç është adresimi i boshllëqeve në kuadrin legjislativ dhe institucional dhe sigurimi i zbatimit më efektiv të rekomandimeve nga mekanizmat dhe organet e të drejtave të njeriut të OKB-së, përfshirë kapacitetet më të forta institucionale për analizën gjinore dhe programimin gjinor.

60. ILO, Dokumenti i punës për analizën e hapësirës fiskale në Shqipëri, i pabotuar, 2021. Studimi sugjeron që përpjekjet për të alokuar shpenzimet publike do të gjenerojnë më pak hapësirë fiskale sesa puna për të zgjeruar mbulimin e sigurimeve shoqërore të punonjësve të sektorit informal dhe për të zvogëluar evazionin fiskal dhe flukset e paligjshme financiare.

61. Grupi Këshillimor i të Rinjve, Prezantimi i Gjetjeve të Sondazhit, 21 Janar 2020. Grupi Këshillimor i Rinisë u krijua nga UNCT në vitin 2020 për: (1) Të promovojë vizionin, misionin dhe vlerat e KB dhe arritjen e Agjendës 2030 dhe OZHQ në Shqipëri; dhe (2) Këshillojë sistemin e OKB rreth asaj se si bashkëpunimi mund t'i përgjigjet më mirë sfidave të të rinjve dhe të rrisë angazhimin e tyre. UN Albania, Grupi Këshillimor i Rinisë - Termat e Referencës.

62. [Zërat e rinj, Shqipëria](#) Janar, 2021.

63. Raporti i UN Women për [Barazinë Gjinore të Grave për Shqipërinë](#) 2020 tregon se si diskriminimi gjinor dhe format e tjera të diskriminimit kryqëzohen dhe ndikojnë në statusin e grave dhe të drejtat e njeriut, duke minuar përpjekjet e vazhdueshme drejt zhvillimit të qëndrueshëm.

Angazhimi me të rinjtë është një strategji ndër-sektoriale për bashkëpunim, e rëndësishme për të gjitha rezultatet e Kornizës së Bashkëpunimit.

- **Teknologjia, inovacioni dhe transformimi dixhital:** Për të nxitur një bashkëpunim të qëndrueshëm, më gjithëpërfshirës të rritjes, do të shfrytëzohen teknologjitë dixhitale në zhvillim, do të promovojë lidhje kuptimplote dhe do të parashikojë nevojat dhe aplikimet e ardhshme të infrastrukturës së TIK, përgjatë përparësive dhe rezultateve. Për shembull: këshilla strategjike dhe rregullatore në lidhje me infrastrukturën e TIK-ut dhe aksesin gjithëpërfshirës në shërbimet e TIK-ut, sigurinë kibernetike, aftësitë dixhitale dhe të mësuarit për zona të largëta, e-bujqësinë dhe aplikimet e e-shëndetit, dhe zgjidhjet⁶⁴ e teknologjisë së pastër për sistemet e energjisë dhe qytetet e qëndrueshme dhe që përdorin zgjidhjet të zgjuara.
- **Marrja e vendimeve të bazuara në të dhëna:** Politika dhe planet e forta dhe zbatimi efektiv varen nga **të dhënat dhe faktet**⁶⁵ e

mbledhura dhe renditura dhe nga menaxhimi efektiv i sistemeve të informacionit. Qeveria e Republikës së Shqipërisë dhe sistemi i OKB-së do të mbështesin një kulturë të matjes, monitorimit, vlerësimit dhe mësimin me mekanizmat e punës për monitorimin dhe menaxhimin për arritjen e përparësive të vendit dhe OZHQ-të përkatëse dhe për të identifikuar dhe adresuar mungesat e të dhënave, veçanërisht për nënndarjen sipas gjinisë dhe grupeve të përjashtuara.

Në përputhje me Axhendën 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm, përparësitë strategjike dhe rezultatet e bashkëpunimit përfaqësojnë ndryshime të integruara sektoriale dhe tematike. **Qëndrueshmëria e rezultateve të bashkëpunimit** do të adresohet përmes zhvillimit të kapaciteteve⁶⁶ dhe rritjes së bashkëpunimit ndër-sektorial dhe partneriteteve më të mëdha për të dhënë kontribute të prekshme e të matshme drejt përparësive të Shqipërisë dhe OZHQ-ve.

64. Për shembull: masat e efikasitetit të energjisë në ndërtesat publike dhe tranzit, gjelbërimin e zinxhirëve të furnizimit, ndryshimet në bujqësi dhe pylltari për të sekuestruar më shumë karbon, dhe përdorimin në rritje të burimeve të ripërtëritshme. FMN, Pikëpamja Ekonomike Botërore, Kapitulli 3: Zbutja e Ndryshimit të Klimës, Tetor 2020.

65. Të ndara sipas të ardhurave, seksit, moshës, përkatësisë etnike, statusit migruar, aftësisë së kufizuar dhe vendndodhjes gjeografike.

66. Zhvillimi i kapaciteteve: Zhvillimi i kapaciteteve është procesi përmes të cilit njerëzit, organizatat dhe shoqëria në tërësi krijojnë dhe forcojnë aftësitë dhe aftësitë e tyre për ndryshime pozitive ekonomike, sociale dhe mjedisore. Një qasje e zhvillimit të kapaciteteve do të informojë të gjithë KB.

TEORIA E NDRYSHIMIT

Shqipëria: Një demokraci energjike në rrugën e integrimit me Bashkimin Evropian, me një ekonomi konkurruese, të qëndrueshme dhe të qëndrueshme, me garanci të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut. (SKZHI III, PKIE, PRE, Axbenda 2030 dhe OZHQ-të, angazhimet e Shqipërisë për të drejtat e njeriut)

Një shoqëri më gjithëpërfshirëse dhe e bashkuar dhe kushte socio-ekonomike për të përshpejtuar përafrimin me BE-në në lidhje me të ardhurat dhe cilësinë e jetës, veçanërisht për personat në rrezik përjashtimi.

Investimi tek njerëzit

➤ Shtim i investimeve të drejta tek njerëzit, veçanërisht tek personat në rrezik përjashtimi, duke hequr pengesat për shërbime cilësore sociale dhe krijim i mundësive për më shumë përfshirje dhe drejtësi

- Forcimi i ofrimit të shërbimeve sociale cilësore
- Opsione politikash për shpenzime më efektive dhe eficientë në sektorin social

Rritje ekonomike, e qëndrueshme dhe elastike dhe menaxhim i burimeve

➤ Zgjidhje politike për të adresuar dobësitë strukturore në ekonomi për një zhvillim më gjithëpërfshirës dhe të qëndrueshëm ekonomik.

➤ Politika të bashkërenduara dhe ndryshime rregullatorë dhe zhvillim kapacitetesh për adaptimin me ndryshimet klimatike dhe zbutjen e efekteve, përdorim më efikas i burimeve të ekosistemit, veçanërisht uji, dhe menaxhimi efektiv i rreziqeve nga katastrofat.

Qeverisje me fokus tek njerëzit, sundimi i ligjit dhe të drejtat e njeriut

➤ Qeverisje dhe sundim i ligjit më transparent dhe llogaridhënës, në përputhje me angazhimet ndërkombëtare.

- Rritje e aftësive të kapaciteteve të administratës publike, veçanërisht në nivel bashkiak
- Akses i shtuar në drejtësi për personat në rrezik përjashtimi.
- Angazhim më të fortë të qytetarëve për vendim-marrje dhe shpenzime më efektive dhe të bazuara në prova nga qeveria

➤ Adresimi i boshllëqeve në kornizat ligjore dhe institucionale për barazi gjinore dhe fuqizimin e grave dhe për të drejtat e njeriut, shtimi i prirjes për të zbatuar rekomandimet e të drejtave të njeriut dhe ulja e dhunës ndaj grave dhe fëmijëve.

Strategjitë për qëndrueshmërinë

- **Hyrja në BE:** duke lidhur acquis me arritje e OZHQ-ve.
- **Përkrahje e integruar, multi-sektoriale, mbështetje e politikave dhe ofrim i shërbimeve.**
- **Angazhimi i shumë palëve të interesuara dhe pjesëmarrja qytetare:** për ndërtimin e konsensusit përmes dialogut
- **Partneriteti me sektorin privat për mundësinë e vlerës së përbashkët** për të avancuar OZHQ-të.
- **Analiza e hapësirës fiskale dhe opsionet e politikave** për rritjen e efikasitetit dhe efektivitetit të shpenzimeve
- **Programim duke mbajtur parasysh** rreziqet për t'i paraprirë dhe për të përballuar goditjet e ardhshme.
- **Pjesëmarrja e të rinjve** veçanërisht vajzave, grave dhe nga grupet e përjashtuara.
- **Teknologjia, inovacioni dhe transformimi dixhital** për t'i paraprirë nevojave të aftësive të ardhshme dhe përfituar nga teknologjitë e reja.
- **Marrja e vendimeve të bazuara në të dhëna** të ndara dhe fakte dhe një kulturë matjeje, monitorimi, vlerësimi dhe mësimi.

Sistemi i OKB-së do të ofrojë zgjidhje politike me cilësi të lartë dhe sistemi Qeveri-OKB do të identifikojnë së bashku nevojat kritike për zhvillimin e kapaciteteve duke përdorur vlerësime kapacitetesh dhe masa inovative për të adresuar pengesat institucionale. Angazhimi më i rregullt dhe thelbësor *midis* grupeve të rezultateve të KB dhe Grupeve të Planifikimit dhe Menaxhimit të Integruar (GPMI) të Qeverisë⁶⁷ dhe Grupeve të krijuara të Koordinimit të Donatorëve është thelbësore për koordinimin efektiv ndër-sektorial.

Sipas **Planit të Veprimit** të Kombeve të Bashkuara për **Ballkanin Perëndimor**⁶⁸, sistemi i OKB-së do të mbështesë vendin dhe nismat rajonale që promovojnë dialogun, ndërtimin e besimit dhe pajtimin. Këto janë thelbësore për procesin e pranimit në BE, të pasqyruara në Këshillin e Bashkëpunimit Rajonal (RCC) dhe Zyrën Rajonale të Bashkëpunimit Rinor (RYCO). Nën përparësitë strategjike A dhe C do të përfshihet një angazhim më i fortë me grupet e shoqërisë civile në nivelin lokal, veçanërisht ato që drejtohen nga gra dhe të rinj dhe u shërbejnë atyre. Këto do të promovojnë nisma që ndihmojnë krijimin e besimit të dialogut dhe kohezionit shoqëror. Përmes të gjitha rezultateve, përpjekjet për të harmonizuar politikat dhe kornizat ligjore me standardet ndërkombëtare dhe për të forcuar zbatimin dhe monitorimin do të kontribuojnë për të forcuar sundimin e ligjit dhe besimin në shërbimet qeveritare.

Supozimet për bashkëpunim:

- **Pandemia COVID-19** zbehet drejt fundit të vitit 2021 me shtim të testime të zgjeruara, gjurmim të kontakteve dhe vaksinim, dhe një normalizim gradual të ekonomisë dhe shoqërisë.

67. Mekanizmi GPMI u krijua nga Zyra e Kryeministrit në 2015 dhe u rinovua në 2018. GPMI-të mbështesin zbatimin dhe monitorimin e strategjive sektoriale dhe përparësive të reformave dhe sigurojnë koordinimin dhe komunikimin ndër-sektorial brenda qeverisë dhe midis partnerëve të zhvillimit.

68. Angazhimii sistemit të OKB për të forcuar mbështetjen për ndërtimin e besimit dhe dialogut në rajon, siç është rënë dakord nga drejtuesit e OKB në 2019.

- **Hyrja në BE** përbën një nxitës kryesor të ndryshimit, me fokus tek reformat ligjore dhe politikat që lidhen me *acquis* të BE-së, veçanërisht kriteret politike “të parat themeloret” dhe kapitujt e *acquis* 23 Drejtësia dhe të drejtat themelore dhe 24 Drejtësia, liria dhe siguria. Ekziston mundësia për të *shfrytëzuar këtë momentum* për: 1) Zbatimin e rekomandimeve të pranura nga organet dhe mekanizmat ndërkombëtarë të të drejtave të njeriut, dhe 2) Axhendën e LNOB dhe mbledhja, analiza dhe përdorimi i të dhënave të ndara.

- Ekziston angazhim politik dhe politikash për rritjen e gjelbër dhe konsumin dhe prodhimin e qëndrueshëm, në përputhje me [Marrëveshjen e Gjelbër Evropiane](#)⁶⁹

- Ekzistojnë investime në rritje në infrastrukturën dixhitale, veçanërisht për zonat e largëta dhe me shërbime të pakta, si parakusht për ekonominë dixhitale dhe e-qeverisjen më efektive.

- **Pabarazitë** që prekin grupet e përjashtuara do të mbesin për shkak të efekteve të tërmetit 2019 dhe pandemisë COVID-19; Përgjigja efektive do të varet nga disponueshmëria e të dhënave të ndara e të besueshme dhe vullneti politik për të forcuar politikat dhe programet e mbrojtjes sociale, shëndetit dhe arsimit.

- **Plakja e popullsisë, prirjet e migrimit të brendshëm dhe për jashtë vendit do të vazhdojnë:** Bashkëpunimi duhet të zbusë faktorët kryesorë “nxitës”: transparenca dhe aftësitë e qeverisë për tu përgjigjur, sundimi i pabarabartë i ligjit, korrupsioni dhe krimi i organizuar, cilësia dhe aksesimi në shërbimet publike, dhe arsimit, trajnimit, dhe perspektivat e punësimit për të rinjtë për të mbyllur mungesat në aftësi punësimi dhe për

69. Kjo synon që vendet e BE-së të prodhojnë emetime neto zero të CO2 dhe të arrijnë neutralitetin e klimës deri në vitin 2050.

t'u ofruar atyre një interes më të madh në të ardhmen e Shqipërisë.

- **Flukset e përziera të migracionit** do të vazhdojnë dhe zgjidhjet e qëndrueshme duhet të përfshijnë veprime të përbashkëta nga partnerët, veçanërisht në nivelin bashkiak, me një mundësi për të pozicionuar Shqipërinë si një vend destinacion.
- Procesi i decentralizimit do të përshpejtohet dhe reformat territoriale dhe administrative do të zhvendosin zbatimin e politikave, forcat gjeneruese të të ardhurave dhe perspektivat e rritjes ekonomike nga Tirana në qarqe. Kjo do të lejojë që **Bashkitë të shfaqen si agjentë kryesorë të ndryshimit** dhe sistemi i OKB-së duhet të vendosë përparësinë e veprimit në nivel lokal (më afër njerëzve) për të plotësuar dhe mbështetur reformat e lidhura me *acquis* në nivelin qendror.
- Qeveria do të rrisë përpjekjet për uljen e rrezikut nga katastrofat dhe do të rrisë investimet për bujqësinë dhe zhvillimin rural, të përqendruara tek fermerët e vegjël dhe veçanërisht gratë fermere.

Rreziqet për bashkëpunim dhe progres të qëndrueshëm drejt arritjes së OZHQ-ve janë:

- Valët e njëpasnjëshme të pandemisë COVID-19, të nxitura nga variante të reja dhe kundërshtimet ndaj kufizimeve⁷⁰, që krijojnë një presion të lartë të vazhdueshëm ndaj sistemit shëndetësor dhe rialokimin e burimeve;
- Mungesa e konsensusit mbi reformën zgjedhore dhe thellimi i polarizimit politik dhe shoqëror, pengimi i dialogut dhe përkeqësimi i besimit të qytetarëve tek Qeveria;

70. Lajmet VOA, [Shefi i OBSH-së për Evropën Thotë Rajoni në mes të "Paradoksit Pandemik"](#) të COVID-19, 28 Jan 2021.

3.3 REZULTATET DHE PARTNERITETET E KUADRIT TË BASHKËPUNIMIT

PËRPARËSIA STRATEGJIKE A. **Zhvillimi i kapitalit njerëzor dhe përfshirja sociale**

Rezultati A. Deri në vitin 2026 ka investime të shtuara dhe më të drejta për njerëzit, duke larguar pengesat dhe krijuar mundësi për ata që rrezikojnë të mbeten të përjashtuar

Teoria e ndryshimit

Teoria e ndryshimit për këtë rezultat është se përmirësimi i mirëqenies dhe cilësisë së jetës për të gjithë njerëzit në Shqipëri varet nga rritja e investimeve më të drejta në shërbimet thelbësore sociale, përfshirë arsimin dhe aftësitë jetësore, kujdesin shëndetësor, mbrojtjen dhe kujdesin social dhe strehimin. **Investimi** mishëron një qasje të dyfishtë për të: a) *forcuar* cilësinë dhe mbulimin e shërbimeve thelbësore sociale, duke iu afruar njerëzve në kufijtë socio-ekonomikë dhe gjeografikë, dhe b) identifikuar me Qeverinë mundësi politikash për shpenzime më efektive dhe efikase të sektorit social. Kjo do të ulë presionet për migrimin jashtë dhe efektet e "largimit së trurit" do të rrisë qëndrueshmërinë dhe do t'u mundësojë njerëzve, veçanërisht të rinjve dhe grupeve të përjashtuara, përfshirë personat LGBTQI, të kenë sukses në një ekonomi moderne, të orientuar drejt BE-së dhe tregut të punës.

Bashkëpunimi do të mbështesë pesë *kushte* të rëndësishme për sukses. Këto korrespondojnë me rezultatet e pritura:

- **Sistemet dhe mekanizmat e mbrojtjes sociale janë forcuar për të rritur mbulimin, cilësinë dhe monitorimin e përfitimeve të parave dhe shërbimeve të mbështetjes sociale për grupet në nevojë.** Në përputhje me Strategjinë Kombëtare për Mbrojtjen Sociale dhe politikat dhe kornizat e tjera të

përfshirjes sociale⁷¹, kapacitetet qeveritare në nivelet qendrore dhe lokale do të forcohen për të identifikuar dhe vlerësuar nevojat e grupeve në nevojë dhe për të hartuar ose përshtatur strategji, plane dhe buxhete dhe kornizat e monitorimit dhe mekanizmat për të qenë gjithëpërfshirës, të përgjegjshëm ndaj gjinisë dhe të bazuar në të dhëna. Kjo përfshin përpjekjet për të: (a) Zgjeruar përfitimet dhe ndihmën sociale përtë gjithë personat me aftësi të kufizuara, (b) Zvogëluar numrin e fëmijëve në kujdesin institucional dhe për të forcuar

71. Rezultati A pritet të kontribuojë në: Planin Kombëtar të Veprimit për të Rinjtë 2015-2020, Planin Kombëtar të Veprimit për Integrimin e Romëve dhe Egjiptianëve në Republikën e Shqipërisë 2016-2020, Strategjinë Kombëtare kundër trafikimit të personave ose Axhendën Kombëtare për të Drejtat e Fëmijëve 2017-2020.

shërbimet e kujdestarisë dhe mbështetjes së komunitetit. Për strehimin, sistemi i OKB-së do të punojë me qeverinë, BE -në dhe shoqërinë civile për të forcuar zbatimin e politikave dhe kornizave për strehimin e përballeshëm social dhe për të adresuar rreziqet që vijnë nga përhapja e vendbanimeve informale⁷².

- Temat e përballeshmërisë së strehimit dhe vendbanimeve joformale duhet të trajtohen si pjesë e politikës kombëtare të strehimit në bashkëpunim të ngushtë me Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë dhe Agjensinë e Strehimit dhe gjithashtu duke marrë parasysh kornizat e tjera ndërkombëtare, të tilla si Marrëveshja e Parisit dhe Kuadri Sendai.
- **Institucionet arsimore kanë kapacitete të reja për të përmirësuar rezultatet e të nxënitorëve dhe për të siguruar përfshirje më të madhe të grupeve në nevojë, veçanërisht nxënësve romë dhe egjiptianë dhe personave me aftësi të kufizuara⁷³.** Përpjekjet e programit nga nivelet parashkollor në ato terciare do të ofrojnë politikë të përmirësuar, strategji, njohuri dixhitale, infrastrukturë, mjete dhe buxhete për të përmirësuar njohuritë dhe rezultatet e të nxënitorëve. Programi mësimor i përmirësuar dhe metodat e mësimdhënies do të promovojnë të menduarin kritik, aftësitë analitike, nismat e bazuara në aftësitë familjare dhe të jetës dhe zgjidhjen e problemeve si një mjet për të promovuar qytetari aktive e të informuar. Bashkëpunimi do të rrisë cilësinë dhe përballeshmërinë e kujdesit ditë dhe kopshteve, duke siguruar një themel të fortë për të mësuar në vitet e para (niveli parashkollor). Legjislacioni dhe strategjia gjithëpërfshirëse do të zhvillohen dhe zbatohen për arsimin

gjithëpërfshirës. Investimi i zgjeruar në TIK dhe burimet e të mësuarit dixhital do t'u ofrojnë të rinjve njohuri dhe aftësi për sukses në një treg dinamik të punës të orientuar drejt BE-së.

- **Sistemi i kujdesit shëndetësor ka rritur kapacitetet për të arritur objektivat e mbulimit shëndetësor universal (UHC) duke siguruar shërbime me cilësi të arritshme me fokus tek njerëzit me një kosto të përballeshme⁷⁴.** Sistemi i OKB-së do të llojë për rritjen e shpenzimeve për shëndetin⁷⁵, forcimin e sistemit shëndetësor për të adresuar nevojat specifike të popullsisë dhe pengesat ndaj barazisë më të madhe në shërbime, për të rritur theksin në parandalimin dhe trajtimin e sëmundjeve jo-ngjitëse dhe ngjitëse, për të forcuar kujdesin shëndetësor parësor dhe sistemet e informacionit shëndetësor, përfshirë disponueshmërinë e të dhënave të ndara në sistemet elektronike, përmirësojnë kapacitetin rregullator dhe ofrojnë udhëzime dhe standarde autoritare për cilësinë, sigurinë dhe efikasitetin e produkteve shëndetësore, ilaçeve thelbësore dhe diagnostikimeve. Në mënyrë që të zvogëlohen pabarazitë në shëndetësi, veçanërisht dallimet rajonale dhe për grupet në nevojë, përpjekjet e programit do të forcojnë qeverisjen dhe performancën e sistemit shëndetësor për transparencë, përgjegjshmëri dhe përmirësim të transparencës dhe për të ulur kostot e larta të pagesave nga xhepi. Bashkëpunimi gjithashtu do të rrisë shërbimet specifike të aftësisë së kufizuar dhe do të forcojë cilësinë dhe aksesin e shërbimeve të shëndetit mendor për të moshuarit, të rinjtë dhe grupet e përjashtuara. Sistemi i OKB-së do të forcojë gjithashtu kapacitetet e sistemit shëndetësor dhe përmirësuar qasjen e grave në kujdesin shëndetësor.

72. Strategjia e Strehimit Social të Qeverisë së Shqipërisë (2016-2025) dhe Ligji për Strehimin Social (Nr. 22/2018). OJQ [Planifikuesit për strehimin](#) raportojnë se vendbanimet joformale në Rajonet e Durrësit dhe Tiranës mbulojnë mbi 8,000 ha dhe mbështesin rreth gjysmë milion banorë. Këto vendbanime karakterizohen nga zotërimi i pasigurt dhe i prekshëm, mbipopullimi dhe qasja e kufizuar në shërbimet komunale (uji, kanalizimet, zjarri dhe reagimi i emergjencës).

73. CCA, po aty, 48. Në 2018, studentët shënuan më pak se mesataret e OECD për lexim, matematikë dhe shkencë në Programin Ndërkombëtar për Vlerësimin e Studentëve (PISA).

74. Shërbimet shëndetësore përfshijnë: Shëndetin riprodhues dhe tënënës, shëndetin e të porsalindurve, shëndetin e fëmijëve dhe adoleshentëve dhe ushqimin dhe shërbimet e imunizimit.

75. Si një pjesë e PBB-së dhe si një pjesë e shpenzimeve totale publike me politikë mbrojtëse të mbulimit.

..... Reagimi në vazhdim dhe rimëkëmbja nga pandemia COVID-19 e vendosën sistemin shëndetësor nën një tendosje të jashtëzakonshme.

- **Sistemet e mbrojtjes shëndetësore dhe sociale mund të ofrojnë kapacitete të rritura për t’u përgatitur dhe për t’iu përgjigjur emergjencave dhe pandemive dhe për të promovuar rritjen e përshtatshmërisë së komunitetit.** Përgjigja e vazhdueshme dhe rimëkëmbja nga pandemia COVID-19 po vendos sistemet dhe shërbimet shëndetësore nën një presion të jashtëzakonshëm. Për t’iu kundërvënë kërcënimit të valëve të përsëritura të epidemisë, patogjenëve të rrezikut të lartë dhe katastrofave natyrore, bashkëpunimi do të mbështesë sistemin shëndetësor për të ruajtur një gamë të plotë të shërbimeve të nevojshme për të identifikuar rreziqet, parandalimin, diagnostikimin, izolimin dhe trajtimin e shpërthimeve, duke ruajtur cilësinë dhe përfshirjen e shërbimeve shëndetësore dhe shfrytëzimin e kapaciteteve përkatëse kombëtare dhe ndërkombëtare. Bashkëpunimi gjithashtu do të mbështesë gatishmërinë e emergjencave dhe gatishmërinë operacionale për të rritur përshtatshmërinë e sistemit shëndetësor ndaj pandemive të ardhshme në përputhje me rregulloret ndërkombëtare të shëndetit ⁷⁶.
- **Komunitetet dhe organizatat e shoqërisë civile kanë kapacitete më të mëdha për t’u angazhuar më plotësisht në hartimin e politikave dhe ofrimin e shërbimeve dhe për të marrë pjesë në monitorimin e programit.** Bashkëpunimi do të promovojë konsultime kuptimplota me shoqërinë civile dhe do të zhvillojë mekanizma për të siguruar që arsimi, shëndetësia dhe përmirësimi i sistemit të mbrojtjes sociale, përfshirë transformimin dixhital, të informohen nga dialogu social. Kjo do të rrisë cilësinë e shërbimeve dhe do të përmirësojë aksesin për grupet e përjashtuara.

Partnerët e bashkëpunimit përfshijnë:

Parlamentin; Ministrinë e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Arsimit dhe Sportit, të Brendshme, Infrastrukturë dhe Energji, Ministër i Shtetit për Rininë dhe Fëmijët; Institutet e Statistikave (INSTAT) dhe të Shëndetit Publik (ISHP); Fondin e Sigurimeve Shëndetësore; Autoritetin e Mediave Audiovizive (AMA), Autoritetin e Komunikimit Elektronik dhe Postar (AKEP), Agjensinë Kombëtare të Shoqërisë së Informacionit; Agjensinë Kombëtare të Rinisë (AKR), Autoritetet e Qeverisjes Lokale; Njësitë Vendore të Mbrojtjes së Fëmijëve; Organizatat e Shoqërisë

76. OKB, OKB Shqipëri COVID-19 Plani Social dhe Ekonomik i Riparimit dhe Reagimit, Korrik 2020. Shtylla 1. Shëndeti së pari

Komunitetet dhe organizatat e shoqërisë civile kanë kapacitete më të mëdha për t'u angazhuar më plotësisht në hartimin e politikave dhe ofrimin e shërbimeve

Civile duke përfshirë shoqatat profesionale, trupat akademike dhe mediat kombëtare dhe lokale; Komisionin e Bashkimit Evropian, donatorët dypalësh ndërkombëtarë dhe IFN-të.

Lidhjet: (a) Investimi i rritur, më efektiv në cilësi dhe mbulimin e shërbimeve thelbësore sociale do të varet nga përpjekjet nën rezultatin B për të mbështetur një rimëkëmbje ekonomike efektive nga pandemia e COVID-19, rritjen e aktivitetit ekonomik, uljen e niveleve të informalitetit dhe hapësirë më të madhe fiskale; (b) Rezultatet nën rezultatin A gjithashtu do të krijojnë një marrëdhënie rrethore ku një popullatë e shëndetshme dhe e aftë mund të angazhohet më plotësisht në një ekonomi diversifikuese, të bazuar në njohuri, me rritjen e aftësive prodhuese dhe qëndrueshmërisë; (c) Përpjekjet për të forcuar drejtimin e arsimit, shëndetit dhe sistemeve të mbrojtjes sociale nën rezultatin A do të varen nga reformat legislative dhe rregullatore për të forcuar administratën publike sipas rezultatit C1 dhe përpjekjet për të zbatuar kornizat ekzistuese në të gjithë vendin dhe strategjitë në lidhje me dhunën me bazë gjinore dhe dhunën ndaj fëmijëve nën rezultatin C2. Sistemi i OKB-së do të zgjerojë partneritetet trepalëshe me shoqërinë civile dhe qeverinë për të

krijuar hapësira më gjithëpërfshirëse për dialog politik dhe ndërtimin e konsensusit, veçanërisht për të mbështetur *zbatimin* e strategjisë së BE-së për qeverisje lokale të përgjegjshme⁷⁷. Sistemi i OKB-së do të ndihmojë për rritjen e pikave të forta kryesore dhe përparësive krahasuese të OShC-ve, veçanërisht për ofrimin e shërbimeve dhe mbështetjen për grupet në nevojë.

Mbështetja dhe konfigurimi i sistemit të OKB-së: Për të arritur rezultatin, sistemi i OKB-së do të kontribuojë në politikën e mëposhtme dhe ekspertizën teknike dhe kapacitetet: (a) Arsimit cilësor duke përfshirë njohuritë dhe aftësitë për jetën dhe punën, edukimin gjithëpërfshirës seksual⁷⁸, (b) Forcimi i sistemit shëndetësor me

77. (1) KE, Komunikim nga komisioni për Parlamentin Evropian, Këshillin, Komitetin Evropian Ekonomik dhe Social dhe Komitetin e Rajoneve, [Fuqizimi i Autoriteteve Lokale në vendet partnere për një qeverisje të zgjeruar dhe rezultate më efektive të zhvillimit](#), Bruksel, 15.5.2013 COM (2013) 280 finale. (2) Prof. Dr. Hubert HEINELT, [Roli i qyteteve në kuadrin institucional të Bashkimit Evropian](#), Parlamenti Evropian, Departamenti i Politikave për të Drejtat e Qytetarëve dhe Çështjet Kushtetuese, 2017

78. Edukimi gjithëpërfshirës i seksualitetit (*CSE*) është një proces [dëshmuar](#) dhe i bazuar në kurrikulë i mësimdhënies dhe mësimin në lidhje me aspektet njohëse, emocionale, fizike dhe sociale të seksualitetit. Ai pajis fëmijët dhe të rinjtë me njohuri, aftësi, qëndrime dhe vlera që do t'i fuqizojnë ata: të realizojnë shëndetin, mirëqenien dhe dinjitetin e tyre; zhvillojnë marrëdhënie të respektueshme shoqërore dhe seksuale; merrni parasysh se si zgjedhjet e tyre ndikojnë në mirëqenien e tyre dhe të tjerëve; dhe, të kuptojnë dhe sigurojnë mbrojtjen e të drejtave të tyre gjatë gjithë jetës së tyre.

njerëzit në fokus, shërbime cilësore shëndetësore përfshirë KSH, për të arritur objektivat e Kujdesit Shëndetësor Universal, mbështetje emergjente për t'iu përgjigjur pandemive të ardhshme dhe rritjen e financimit të sistemit shëndetësor; (c) Politikat sociale gjithëpërfshirëse për të rritur mbulimin e mbrojtjes sociale për grupet e marginalizuara dhe në nevojë dhe forcimin e cilësisë dhe performancës së sistemeve sociale dhe të mbrojtjes së fëmijëve; (d) Opsionet e politikave për të rritur hapësirën fiskale për shërbimet thelbësore sociale, masat për të forcuar kornizat e përgjegjësisë midis qeverive qendrore dhe lokale dhe për të përmirësuar kapacitetet e planifikimit strategjik lokal dhe administratës publike; (e) Zhvillimi strategjik dhe gjithëpërfshirës i infrastrukturës së TIK-ut dhe aksesit dixhital, përfshirë vlerësimin dhe strategjinë e aftësive dixhitale; (f) Puna me partnerët për të gjeneruar të dhëna tëndara dhe fakte për shënjestrimin, mbulimin dhe monitorimin efektiv të shërbimeve; (g) Rrjete dhe partneritete të forta me aktorë⁷⁹ ndërkombëtarë dhe kombëtarë.

Agjensitë e sistemit të OKB-së që mbështesin rezultatin janë: FAO, ILO, IOM, ITU, UNDP, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNODC, UNOPS, UN Women, UNV, UNV, OBSH. Kapacitetet dhe burimet e reja të nevojshme për të mbështetur arritjen e rezultateve të planifikuara përfshijnë (a) ekspertizë ekonomike për të identifikuar dhe ofruar këshilla dhe mundësi të nivelit të lartë për qeverinë mbi hapësirën fiskale dhe mënyrat për të rritur investimet dhe mbulimin e shërbimeve thelbësore të shëndetit, arsimit dhe mbrojtjes sociale, dhe (b) kapacitetin dhe mekanizmat për t'u angazhuar me organizatat e shoqërisë civile në nivelin lokal për të përdorur forcat e tyre dhe përparësitë krahasuese për ofrimin e shërbimeve dhe mbështetjen për grupet në nevojë⁸⁰.

79. Përfshijnë: Ministrinë e shërbimeve sociale, Ministrinë e Brendshme, Agjensia Shtetërore për të Drejtat dhe Mbrojtjen e Fëmijëve, Shërbimet Sociale Shtetërore, Komunitat Lokale, Gjyqësori, Policia dhe Zyrat e Prokurorisë

80. UN Albania, Konfigurimi i UNCT: Koncept Dokumenti i Përbashkët, Shkurt 2021-jopërfundimtar.

Supozimet kryesore janë se:

- Angazhimi i politikës së qeverisë në procesin e pranimit në BE dhe politikat kryesore në sektorin social, strategjitë dhe zotimet për shpenzimet do të ndahen për angazhimet buxhetore.
- Në përputhje me kriteret e para themelore politike për anëtarësimin në BE dhe kapitujt 23 dhe 24⁸¹, të *acquis*, ekziston pranimi politik në rritje dhe nismat politike për nevojën për të adresuar përjashtimin dhe marginalizimin në politikat dhe programet e sektorit social, dhe për të mbledhur në kohë të dhëna të ndara dhe të besueshme për të kuptuar ata që rrezikojnë të lihen pas.

81. Kapitujt e *acquis*: 23. Drejtësia dhe të drejtat themelore, dhe 24. Drejtësia, liria dhe siguria

PËRPARËSIA STRATEGJIKE B.

Rritje ekonomike e gjelbër, e qëndrueshme dhe me përshtatshmëri ndaj ndryshimeve dhe menaxhim i burimeve

Rezultati B. Deri në vitin 2026 zgjidhje politikash novative dhe të integruara përshpejtojnë zhvillimin ekonomik, produktiv, dhe të qëndrueshëm, duke rritur nivelin e përshtatshmërisë ndaj ndryshimeve klimatike dhe zbutjen e pasojave të tyre, si dhe kalimi në një ekonomi më të gjelbër dhe blu

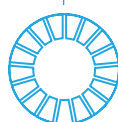
Teoria e ndryshimit

Teoria e ndryshimit për këtë rezultat është që zhvillimi ekonomik do të bëhet më elastik, gjithëpërfshirës dhe i qëndrueshëm nga hartimi dhe zbatimi i zgjidhjeve të politikave të bazuara në të dhëna dhe programe që synojnë dobësitë strukturore në ekonomi dhe që mbështesin përpjekjet për të shkëputur zhvillimin ekonomik nga degradimi i mjedisit.

Rritja ekonomike gjithëpërfshirëse dhe rritja e prosperitetit të përbashkët kërkon: arsim dhe aftësim të fortë profesional për të zvogëluar mospërputhjen e aftësive, aktivizimin efektiv të punësimit, shërbime efektive shëndetësore, diversifikimin ekonomik për të krijuar punë të denjë në sektorin formal dhe për të nxitur kalimin në ekonominë e gjelbër, dhe inovacion me fokus tek ekonomia dixhitale, kërkim shkencor dhe zhvillim dhe sipërmarrje. Zbatimi i shtuar i këtyre zgjidhjeve dhe programeve të politikave, pritet të rrisë aksesin në punë cilësor, të ulë informalitetin dhe të rrisë pjesëmarrjen e grave në fuqinë punëtore, të rinjve dhe grupeve në nevojë. Këto pritet të kontribuojnë në një rritje më gjithëpërfshirëse, rimëkëmbje efektive të pandemisë dhe konkurrencë⁸² më të fortë ekonomike.

Përpjekjet për të lidhur rritjen ekonomike me menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve të

Prioriteti Strategjik B.

Lidhja me OZHQ-të

Lidhja me Prioritetet Kombëtare për Zhvillim

Lidhja me kapitujt dhe fushat prioritare të integritimit Evropian

ekosistemit të Shqipërisë *do të varen nga* zbatimi efektiv i politikave dhe rregulloreve të integruara për adaptimin dhe zbutjen e ndryshimeve klimatike, menaxhimin e përmirësuar të burimeve natyrore, veçanërisht ujin, mbrojtjen e biodiversitetit dhe përgatitjen efektive të rrezikut të katastrofës dhe menaxhimin, duke marrë parasysh varësitë ndërkufitare. Përpjekjet e sistemit të OKB-së do të përqendrohen gjithnjë e më shumë në nivelin bashkiak. Rezultati do të ndihmojë në uljen e emetimeve të gazeve serë dhe forcimin e bazës së burimeve natyrore për një rritje të gjelbër, të qëndrueshme dhe më gjithëpërfshirëse dhe një ekonomi rrethore, duke rritur një rikuperim nga pandemia me përshtatshmëri më të lartë.

82. UN MAPS-Shqipëri, po aty, fq 63.

..... Politika dhe shërbimet e punësimit dhe aftësive do të forcohen për të adresuar mospërputhjen e aftësive dhe për të rritur forcën e punës

Bashkëpunimi do të mbështesë gjashtë *kushte* të rëndësishme për sukses:

- **Politika dhe shërbimet e punësimit dhe aftësive** do të fuqizohen për të adresuar mospërputhjen e aftësive dhe për të rritur pjesëmarrjen e fuqisë punëtore dhe punën e denjë, veçanërisht për të rinjtë, grupet në nevojë dhe të papunët afatgjatë, dhe për t'i dhënë zgjidhje barrës së punës së shërbimit të kujdesit të papaguar, veçanërisht për gratë. Bashkëpunimi do të zhvillojë kapacitetet e Agjencisë Kombëtare të Punësimit dhe Aftësive për të zbatuar ligjin për Aftësimin Profesional, për të mbështetur hartimin dhe zbatimin e Masave Aktive të Tregut të Punës dhe një sistem parashikimi të aftësive, si dhe për të forcuar mekanizmat për dialog efektiv social midis qeverisë dhe partnerët shoqërorë dhe shëndetësorë⁸³ për të adresuar informalitetin, për të rritur cilësinë e punës dhe sigurinë, për të zvogëluar dhunën dhe ngacmimin në vendin e punës dhe për të forcuar zgjidhjen e mosmarrëveshjeve në punë. Sfidat e tregut të punës kërkojnë programe aftësish dixhitale

me fokus tek gratë dhe të papunët afatgjatë, dhe masa të veçanta për aftësitë e kufizuara, përfshirë stimujt ndaj punëdhënësve dhe kuotat. Kombinuar me shërbime të shënjestruara aktivizimi, këto do të rrisin punësimin formal dhe produktivitetin.

- **Rritja e qëndrueshme dhe elastike ekonomike dhe kalimi në ekonominë e gjelbër:** Masat dhe programet e politikave do të hartohen, pilotohen dhe gjurmohen për të promovuar rritje të qëndrueshme dhe elastike ekonomike dhe fuqizim ekonomik të grave. Bashkëpunimi do të përqendrohet në sektorë ku Shqipëria mund të zhvillojë avantazh konkurrues në tregun e BE-së: TIK, turizëm i qëndrueshëm, bujqësi dhe peshkim. Kapacitetet do të forcohen duke zbatuar masa fiskale që promovojnë inovacionin dhe R&D, veçanërisht për [konsum të qëndrueshëm dhe prodhim](#), lehtësim të tregtisë dhe lidhje të transportit dhe praktikave të biznesit të gjelbër. Në TIK, normat teknike dhe standardet ndërkombëtare do të ndahen dhe zbatohen për të zhvilluar ekspertizë në ekonominë rrethore, e-mbetjet dhe e-qytetet.

83. Duke përfshirë sindikatat dhe organizatat e punonjësve.

- Me një fokus tek **bazat e burimeve natyrore për zhvillim të qëndrueshëm** dhe “ringritje më të mirë”, do të hartohen politika dhe masat më të forta, në bashkëpunim me bashkitë dhe OSHC-të për menaxhimin e mjedisit, energjinë e rinovueshme dhe efikasitetin e energjisë, menaxhimin e mbetjeve dhe ujërave të ndotura dhe infrastrukturë të qëndrueshëm. Këto gjithashtu do të ndihmojnë për të adresuar përcaktuesit socialë dhe mjedisorë të shëndetit. Përpjekjet do të përqendrohen tek shpenzimet publike të shënjestruara dhe reformat politike dhe rregullatorët për uljen e emetimeve të karbonit dhe ndotjen, për rritjen e efikasitetit të energjisë dhe burimeve dhe për të mbrojtur biodiversitetin. Këto do të: (a) avancojnë kornizën ligjore dhe të politikave për anëtarësimin në BE, (b) ndihmojnë në integrimin e politikës klimatike dhe mjedisore në sektorë të tjerë ekonomikë dhe (c) adresimin e “verbërisë gjinore” të ligjeve dhe strategjive ekzistuese që pengojnë aksesin e grave dhe menaxhimi i pasurive të tilla si toka, pyjet dhe kullotat, teknologjia dhe shërbimet e ekstensionit.
- Në **bujqësi** nevojitet një strategji koherente dhe një plan veprimi për të gjithë vendin për të rritur produktivitetin e fermerëve të vegjël, adresuar pengesat strukturore për rritjen e agrodërmarrjeve të vogla dhe të mesme, dhe bërë pjesë në zinxhirët rajonale të vlerës në fushat prioritare të konkurrencës (*p.sh., vreshtaria, pemëtaria, ullishtet*)⁸⁴. Institucionet në nivel qendror dhe lokale do të kenë kapacitete të shtuara për të promovuar pjesëmarrjen e barabartë në pronësinë e tokës të grave dhe grupeve në nevojë dhe rritjen e aksesit në programet e zhvillimit bujqësor dhe rural dhe shërbimet e ekstensionit. Asistenca politike dhe teknike për sektorët e **peshkimit dhe akuakulturës**, duke përdorur praktikën më të mira mjedisore, do të mbështesë kornizat më të forta ligjore, infrastrukturën dhe shërbimet, dhe aksesin në tregje dhe financat, duke mundësuar një qëndrueshmëri më të lartë, qëndrueshmëri dhe konkurrencë.
- Politikat dhe masat programatike do të zhvillohen dhe zbatohen për të nxitur një **mjedis inovacioni të përqendruar në teknologjitë dhe shërbimet dixhitale**⁸⁵. Këto do t’u ofrojnë NVM-ve të zhvillojnë linja të reja prodhimi me kompleksitet më të lartë dhe vlerë të shtuar më të madhe. Masat do të sigurojnë qasje më të madhe në programet dhe teknologjitë e aftësive dixhitale për gratë, të rinjtë dhe grupet në nevojë.
- **Mekanizmat dhe kapacitetet administrative do të forcohen për të zbatuar strategjinë kombëtare 2019 mbi ndryshimin e klimës, duke ndihmuar në përfshirjen e masave të adaptimit dhe zbutjes së klimës** në politikat dhe rregulloret për burimet e integruara të ujit dhe menaxhimin e mbetjeve, ruajtjen e biodiversitetit, menaxhimin e qëndrueshëm të tokës dhe pyjeve. Ndryshimi i klimës është një kërcënim kritik dhe përmbytjet dhe valët e nxehjes së parashikohet të bëhen më të shpeshta dhe ekstreme. Përshtatja dhe zbutja efektive kërkon hartimin e politikave “horizontale”, ndërsektoriale dhe funksionimin, koordinimin dhe zbatimin në të gjithë vendin. Bashkëpunimi do të zhvillojë mekanizma dhe mundësi të reja që gratë dhe të rinjtë të marrin pjesë dhe të bëhen udhëheqës në vendimmarrje.
- **Kapacitetet kombëtare dhe në rang bashkish, do të forcohen për t’u përgatitur dhe për t’iu përgjigjur katastrofave me cilësi, strategji për reduktimin e rrezikut nga katastrofat me përgjegjshmëri gjinore dhe plane të financuara.** Shqipëria është shumë e ekspozuar ndaj rreziqeve⁸⁶ të fatkeqësive, mungesa në

84. UN, MAPS-Albania, po aty, 58-64. Pengesat: Zotërimi i tokës, nivele të ulta të mekanizmit dhe adoptimit të teknologjisë, kontrolli të dobëta fito-sanitare dhe veterinarë, dhe infrastrukturë e papërshtatshme e transportit dhe lidhja dixhitale. Secila prej tyre duhet të përqendrojë investime të konsiderueshme për gratë në zonat rurale që janë të përjashtuara nga zotërimi i tokave bujqësore, vendimmarrjes dhe shërbimeve shtesë.

85. UN, CCA, po aty 1.4.

86. CCA, po aty, 23. Afërsisht 90% e PBB dhe 86% e gjithë territorit ka ekspozim të lartë ndaj katastrofave. Sipas Indeksit të Riskut INFORM, vlera e 4.2/10 e indeksit të aftësive të Shqipërisë për ti përballuar është e dyta më e larta në Ballkanin Perëndimor.

..... Kapacitetet e bashkive do të forcohen për të hartuar dhe zbatuar plane veprimi të gjelbra dhe të zgjuara për qytete të qëndrueshme.

infrastrukturë, urbanizim të shpejtë dhe shterim të burimeve natyrore. Këto prekin një sërë çështjesh përfshirë migrimin jashtë vendit, turizmin, shërbimet shëndetësore dhe konkurrencën ekonomike të Shqipërisë. Bashkëpunimi do të ndihmojë në krijimin e një platforme dhe strategjie kombëtare për zvogëlimin e rrezikut nga katastrofat, në përputhje me Kornizën Sendai⁸⁷ dhe Rregulloret Ndërkombëtare të Shëndetit, uljen e copëzimit institucional dhe rritjen e përshtatshmërisë në komunitete, shkolla dhe vendet kulturore me koordinim dhe kapacitete të forcuara për të lehtësuar, menaxhuar dhe ringritur pas goditjeve⁸⁸.

- **Qytete të qëndrueshme:** Kapacitetet e komunave do të forcohen për të hartuar dhe zbatuar plane veprimi të gjelbra dhe të bazuara në zgjidhje të zgjuarapër qytete dhe bashki të shëndetshme dhe me përshtatshmeri ndaj klimës. Kjo do të rrisë aksesin në

hapësira publike të sigurta, të shëndetshme, gjithëpërfshirëse dhe të arritshme, veçanërisht për gratë dhe fëmijët, personat e moshuar dhe personat me aftësi të kufizuara.

Partnerëte bashkëpunimit përfshijnë: Parlamentin; Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë, Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Mjedisit dhe Turizmit, dhe Infrastrukturës dhe Energjisë; Ministër i Shtetit për Standardet e Shërbimeve dhe Mbrojtjen e Sipermarrjes; Institutin e Statistikave (INSTAT); Agjensinë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura të Mjedisit dhe Inspektoratin e Mjedisit; Gjykatat dhe zyrat e prokurorëve; Agjensinë Kombëtare të Shoqërisë së Informacionit; Qeveritë Vendore; OShC-të, duke përfshirë organizatat e punëdhënësve dhe punëtorëve, sindikatat, shoqatat e biznesit, dhomat e tregtisë, institucionet akademike, rrjetet mbi qëndrueshmërinë; Sektorin privat, përfshirë bankat; Komisionin e Bashkimit Evropian, donatorët dypalësh ndërkombëtarë dhe IFN-të.

87. Kuadri Global [Sendai](#) për Reduktimin e Rreziqeve nga Fatkeqësitë (2015-2030).

88. CCA, po aty fq 30. Për shembull: ligji për emergjencat civile i vitit 2019 përcakton një Agjensë të re Kombëtare për Mbrojtjen Civile por ka financim dhe kapital të kufizuar. Shqipëria ende nuk merr pjesë në Mekanizmin Evropian të Mbrojtjes Civile dhe ende nuk është lidhur me Komunikimin e Përbashkët të Emergjencave dhe Sistemin e Informacionit (CECIS).

Lidhjet: (a) Ekziston një lidhje kritike, e brendshme për rezultatin ku mbështetja e politikave, stimujt fiskalë dhe modelet për diversifikimin dhe rritjen ekonomike, veçanërisht në industri dhe bujqësi,

..... Politikat dhe masat e programeve do të zhvillohen dhe zbatohen për të nxitur një mjedis inovacioni

duhet të integrojnë parimet e ekonomisë së gjelbër me nivel të ulët karboni. Një lidhje tjetër kryesore e brendshme Këto do të shkëpusin zhvillimin ekonomik nga degradimi i mjedisit dhe do të mbështesin përpjekjet e vendit për të ulur emetimet e karbonit dhe ndotjen, për të rritur efikasitetin dhe sigurinë e energjisë dhe burimeve dhe për të mbrojtur biodiversitetin. (b) Reforma përkatëse dhe zbatimi i politikave të punësimit dhe aftësive dhe programet e aktivizimit do të varen nga përpjekjet nën rezultatin A për të forcuar cilësinë e sistemit arsimor, duke siguruar që gratë dhe të rinjtë të kenë arsimimin dhe aftësitë që bizneset kërkojnë për të konkurruar në nivel lokal dhe rajonal. (c) Qëndrueshmëria e përpjekjeve për të adresuar dobësitë strukturore në ekonomi do të varet gjithashtu nga reforma e qeverisjes sipas rezultatit C1, dhe sisteme dhe kapacitete më të forta të llogaridhënies, përfshirë administratën publike, menaxhimin e financave publike dhe prokurimin, organet e drejtësisë dhe organet e zbatimit të ligjit. (d) Ekonomia nuk do të rimëkëmbet nga COVID-19 dhe as nuk do të arrijë harmonizimin me BE pa siguruar një rol më të madh për gratë, duke rritur pjesëmarrjen e tyre

në fuqinë punëtore, duke zvogëluar boshllëqet e pagave gjinore dhe duke adresuar diskriminimin⁸⁹. Këto adresohen nën rezultatin C2.

Mbështetja dhe konfigurimi i sistemit të OKB-së:

Për të arritur rezultatin, sistemi i OKB-së do të kontribuojë në politikën dhe ekspertizën teknike dhe kapacitetet vijuese: (a) Zhvillimi i aftësive profesionale dhe aktivizimi i punësimit, me fokus tek gratë dhe grupet e përjashtuara dhe dialogu social ndërmjet aktorëve të politikës së punësimit; (b) Sipërmarrja për të rritur NVM-të, veçanërisht në TIK, bujqësi dhe turizëm, dhe për të rritur konkurrencën në tregjet e BE-së; (c) Kornizat e integruara të politikave, programet dhe veprimet e komunitetit për ekonominë e gjelbër, energjinë e rinovueshme, përmirësimin e menaxhimit të ujit dhe burimeve në mjediset ndërkufitare, përshtatjen e ndryshimeve klimatike dhe zbutjen e tyre; (d) Rritja e prodhimit të bujqësorë të fermerëve të vegjël dhe aksesit në treg me fokus tek gratë fermere; (e) Zhvillimi industrial gjithëpërfshirës

89. Në përputhje me advokimin për Qeverinë e Shqipërisë nga sistemi i OKB, shoqëria civile dhe partnerët ndërkombëtarë për të ratifikuar [konventën e ILO C190](#).

dhe i qëndrueshëm për të *shkëputur* degradimin e burimeve natyrore nga rritja ekonomike dhe për të promovuar inovacionin dhe investimet “e gjelbra”⁹⁰; (f) Ruajtja e biodiversitetit dhe promovimi i ekoturizmit; (g) Mbështetje vendimmarrëse për investime në infrastrukturë të qëndrueshme, me efikasitet të energjisë; (h) Politikat, strategjitë dhe rregulloret për të nxitur ekosistemet dixhitale dhe transformimin (e-bujqësia dhe e-shëndeti); (i) Platforma inovative dixhitale për të rritur pjesëmarrjen e publikut në vendimmarrje; dhe (j) Kornizat kombëtare dhe lokale për menaxhimin e rrezikut të katastrofave dhe koordinimin për përgjigjen ndaj katastrofave dhe pas katastrofave.

Agjensitë e sistemit të OKB që mbështesin rezultatin janë: FAO, ILO, ITU, UNCTAD, UNDP, UNECE, UNEP, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNIDO, UNOPS, UN Women, OBSH. Në mënyrë që të mbështesë përpjekjet e Shqipërisë për të shkëputur politikën ekonomike nga degradimi i mjedisit, kapacitetet dhe burimet e reja përfshijnë: ekspertizën e integruar të politikës klimatike, statistikat, sistemet e informacionit të tregut dhe çmimet, mbrojtjen e biodiversitetit, dhe standardet e cilësisë dhe sigurisë së ushqimit, ekspertizën si dhe kapacitetin për të mbështetur zbatimin në nivelin komunal. Sistemi i OKB-së do të sigurojë ekspertizë dhe kapacitete shtesë për të orientuar sektorin privat në lidhje me mundësitë për angazhim dhe ‘mundësitë e vlerës së përbashkët’ në lidhje me OZHQ-të, SKZHI tjetër dhe PRE⁹¹ e përditësuar.

Sugjerimet kryesore janë se:

- Ekziston një pranim politik dhe popullor i nevojës për t’i dhënë zgjidhje informalitetit dhe për të integruar më mirë gratë, të rinjtë dhe grupet në nevojë në tregun formal të punës.
- Qeveria do të rrisë masat e provuara të krijimit të vendeve të punës dhe aktivizimit të punësimit për grupet në nevojë dhe të papunët afatgjatë.
- Ekzistojnë investime në rritje në infrastrukturën dixhitale, veçanërisht për zonat e largëta dhe me nivele të ulëta shërbimesh, si parakusht për ekonominë dixhitale dhe e-qeverisjen më efektive.
- Ekziston angazhim politik dhe politik për diversifikimin ekonomik dhe rritjen e gjelbër, në përputhje me [Marrëveshjen e Gjelbër Evropiane](#)⁹².
- Ka angazhim të qëndrueshëm të qeverisë për procesin e pranimin në BE dhe progresin në kapitujt 15 dhe 27 dhe zbatimin e Planit të Integruar Kombëtar të Energjisë dhe Klimës.

Ekziston një pranim i shtuar midis përfaqësuesve të sektorit privat dhe konsumatorëve për rëndësinë e kalimit në ekonominë rrethore dhe menaxhimin e burimeve natyrore në mënyrë më të qëndrueshme.

90. Teknologjia e pastër (“*cleantech*” ose “*greentech*”) është një term që përfshin çdo proces, produkt ose shërbim që zvogëlon ndikimet negative mjedisore përmes efikasitetit të energjisë, përdorimit të qëndrueshëm të burimeve ose mbrojtjes së mjedisit. Ajo është e lidhur ngushtë me industri të tilla si dielli, era, pastrimi i ujit dhe bio-karburantet. [Cleantech](#), dhjetor 2021

91. UN Albania, Konfigurimi i UNCT: Koncept Dokumenti i Përbashkët, Shkurt 2021-jopërfundimtar.

92. Kjo synon që vendet e BE-së të prodhojnë emetime gazesh neto zero të CO₂ dhe të arrijnë neutralitetin e klimës deri në vitin 2050.

PËRPARËSIA STRATEGJIKE C.

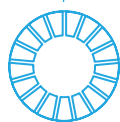
Qeverisje efektive me fokus tek njerëzit, sundimi i ligjit, të drejtat e njeriut dhe barazia gjinore

Rezultati C1. Deri në vitin 2026, qeverisja është me transparente dhe llogaridhënëse, duke mundur që njerëzit të gëzojnë shërbime gjithëpërfshirëse cilësore, sundim më të lartë të ligjit dhe qasje në shërbimet e drejtësisë në përputhje me angazhimet që Shqipëria ka në fushën e të drejtave të njeriut.

Teoria e ndryshimit

Teoria e ndryshimit për këtë rezultat është se qeverisja demokratike më e fortë dhe përbushja e të drejtave të njeriut dhe barazisë gjinore varet nga performanca më e mirë e sektorit publik, veçanërisht në nivelin bashkiak, dhe rritja e pjesëmarrjes së qytetarëve dhe komunitetit për zhvillimin e politikave. Bashkëpunimi do të ndihmojë në forcimin e administratës publike, organet e drejtësisë dhe organet e zbatimit të ligjit dhe institucionet e të drejtave të njeriut. Këto do të parandalojnë *diskriminimin* direkt dhe indirekt ndaj grave dhe grupeve në nevojë dhe do të promovojnë përfshirje më të madhe në shërbimet publike. Ndryshimet konkrete do të përfshijnë planifikim më të fortë strategjik, rritje të kapaciteteve rregullatore dhe mbikëqyrëse në nivelin qendror, zhvillim të kapaciteteve në nivelin bashkiak për analiza efektive dhe gjithëpërfshirëse, planifikim të integritetit, vendimmarrje, buxhetim dhe zbatim. Në të gjitha nivelet, sistemi i OKB-së do të mbështesë qeverinë dhe partnerët e shoqërisë civile për të zbatuar rekomandimet e pranuar nga organet dhe mekanizmat e traktatit për të drejtat e njeriut. Mekanizmat më të fortë për pjesëmarrjen qytetare janë thelbësore për më shumë rritje të transparencës dhe llogaridhënies dhe për t'i mundur njerëzve, dhe veçanërisht të përjashtuar të shprehin shqetësimet e tyre, të kërkojnë të drejtat e tyre në proceset ligjore dhe të kërkojnë zgjidhje juridike për shkeljet. Rezultati pritet të mbështesë Qeverinë për të përbushur standardet e hershme të pranimit në BE për kriteret «e para themelore» dhe brenda kapitujve 23 (Drejtësia dhe të drejtat themelore) dhe 24 (Drejtësia, liria dhe siguria).

Prioriteti Strategjik C.

Lidhja me OZHQ-të

5 10 16 17

Lidhja me Prioritetet Kombëtare për Zhvillim

3

Lidhja me kapitujt dhe fushat prioritare të integritetit Evropian

5 10 22 23 24 32

Bashkëpunimi do të mbështesë gjashtë *kushte* për sukses:

- **Akses në drejtësi:** Zbatimi i ligjit dhe institucionet e drejtësisë do të kenë kapacitete, struktura, mjete dhe prova të përmirësuara për të adresuar mungesat në legjislacion dhe për të forcuar performancën e sistemit të drejtësisë në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe kombëtare. Bashkëpunimi do të zhvillojë kapacitete të reja për të mundur sundimin e ligjit duke pasur parasysh elementin gjinor, drejtësinë miqësore për të miturit dhe fëmijët, përzgjedhjen e gjinisë me bazë gjinore dhe martesën e fëmijëve, standardet ndërkombëtare të punës dhe kornizat ligjore dhe procedurat e përmirësuara për pashtetësinë, aksesin në regjistrimin e lindjes dhe mbështetjen e njerëzve pa identitet juridik.

Institucionet qeveritare do të kenë kapacitete më të forta dhe mekanizma 'të qeverisë së hapur' për të ofruar dhe monitoruar shërbime cilësore

- **Pjesëmarrja dhe zëri:** Mekanizmat do të krijohen dhe forcohen për të mbështetur dialogun, për të promovuar përfshirjen dhe për të ndërtuar nivele më të larta të besimit në shoqëri. Mbajtësit e të drejtave, veçanërisht nga grupet në nevojë, do të kenë më shumë akses në informacion dhe shërbime, përfshirë akses të shtuar në ndihmë juridike falas, duke siguruar mundësi për të shprehur shqetësimet e tyre dhe për të kërkuar të drejtat e tyre në forume zyrtare ligjore dhe procese dhe për të kërkuar mjete juridike për shkeljet.
- **Të dhënat dhe provat:** Ekzistojnë mungesa të konsiderueshme të të dhënave për OZHQ-të dhe axhendën e pranimet në BE që lidhen me varfërinë, pabarazinë, konsumin e qëndrueshëm dhe ndryshimin e klimës së prodhimit dhe për institucione⁹³ gjithëpërfshirëse dhe llogaridhënëse. Bashkëpunimi do të rrisë

kapacitetet e INSTAT-it dhe ministrive të tjera dhe partnerëve për të rritur disponueshmërinë e të dhënave cilësore të ndara. Kjo do të kontribuojë në përgjigjet e politikave dhe programeve të bazuara në të dhëna dhe përgjegjëse, që t'u përgjigjen veçanërisht grave dhe grupeve në nevojë.

- **Kapaciteti i sektorit publik dhe shërbimet cilësore:** Institucionet qeveritare në nivel kombëtar dhe bashkiak do të kenë kapacitete më të shtuara dhe mekanizma "qeverie të hapur" për të ofruar dhe monitoruar shërbime cilësore dhe për të përmirësuar përcaktuesit social të shëndetit, për të luftuar korrupsionin dhe për të maksimizuar pjesëmarrjen dhe bashkëpunimin midis qeverisë dhe shoqërisë civile. Diversifikimi i suksesshëm ekonomik, aftësia dhe krijimi i vendeve të punës varet nga transparenca dhe parashikueshmëria e masave mbështetëse për bizneset dhe punonjësit në sektorin e ekonomisë informale për të kaluar në atë formal. Bashkëpunimi do të zhvillojë kapacitetet e qeverisjes në nivel kombëtar dhe bashkiak në promovimin e konsultimeve dhe pjesëmarrjes, për të mbështetur strategji për menaxhim më të mirë të financave publike,

93. Shqipëria prodhon të dhëna të rregullta për 83 nga 244 tregues globalë në kuadrin e monitorimit të OZHQ-ve (34%). Të dhënat për 56 tregues të tjerë (23%) janë pjesërisht të disponueshme. OZHQ-të më kritike, për të cilat nuk ka tregues me synime të përcaktuara janë **Objektivat 10, 12, 13 dhe 16**. OZHQ-të me një pjesë të ulët të treguesve me synime afatmesme në numrin e përgjithshëm të treguesve për OZHQ (10-15 përqind) janë **Objektivat 1, 11, 14, 17**. OKB, Analiza e Boshllëqeve - Treguesit globalë të OZHQ në Shqipëri, Dokumentpune, 2020.

dhe për të forcuar sisteme të qëndrueshme të prokurimit publik. Bashkëpunimi do të promovojë adoptimin e teknologjive dixhitale dhe platformave të e-qeverisjes⁹⁴ për të përmirësuar aksesin në shërbimet publike, për të rritur standardet e shërbimit dhe për të rritur monitorimin e cilësisë. Përpjekje të veçanta do të nevojiten për të siguruar që grupet e përjashtuara të kenë qasje të gatshme në shërbimet dixhitale dhe platformat. Kapacitetet e zbatimit të ligjit do të rriten për të përmirësuar menaxhimin e AVL-ve dhe sigurinë e kufirit. Kornizat e forcuara legjislative, politikat dhe strategjitë për të adresuar **krimin e organizuar** do t'u mundësojnë institucioneve qeveritare, veçanërisht Njësitë të Inteligjencës Financiare, të luftojnë flukset e paligjshme financiare dhe pastrimin e parave, rikuperimin e pasurive, dhe forcuar angazhimin me Mekanizmin e Rishikimit të Zbatimit të Konventës së Kombeve të Bashkuara Kundër Korrupsioni (UNCAC)⁹⁵.

- **Llogaridhënia dhe mbikëqyrja për të drejtat e njeriut:** Parlamenti, Institucionet Kombëtare të të Drejtave të Njeriut dhe OShC-të do të kenë forcuar kapacitetet dhe mekanizmat për të vlerësuar forcimin e zbatimit të legjislacionit, politikave dhe strategjive për të drejtat e njeriut dhe barazinë gjinore, përfshirë zgjidhjet juridike për shkeljet. Veprimet do të drejtohen nga rekomandimet e pranuar nga UPR dhe raportet dhe mekanizmat e tjerë të traktateve për të drejtat e njeriut.
- **Migrimi dhe azili:** Zgjidhjet e qëndrueshme për flukset e migrimit të vazhdueshëm kërkojnë veprime të përbashkëta nga partnerët, veçanërisht në nivelin bashkie. Organet

e menaxhimit të migracionit do të kenë kapacitete të rritura për të forcuar politikat dhe legjislacionin për menaxhimin efektiv të migracionit dhe azilit, për të përmirësuar menaxhimin e lëvizjeve të përziera të refugjatëve dhe migrantëve dhe për të ofruar mbrojtje efektive, përfshirje sociale dhe mbështetje në integrimin lokal. Bashkëpunimi gjithashtu do të forcojë angazhimin e diasporës të përqendruar në profesionistë dhe sipërmarrës dhe do të promovojë mundësi për të pozicionuar Shqipërinë si një destinacion sesa vend tranzit.

Partnerët e bashkëpunimit përfshijnë:

Parlamentin; Zyrën e Kryeministrit (ZKM); Ministrinë e Drejtësisë, të Brendshme, Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Evropës dhe Punëve të Jashtme, Infrastrukturës dhe Energjisë dhe Ministrin e Shtetit për Marrëdhëniet me Parlamentin; INSTAT; Institucionet Kombëtare të të Drejtave të Njeriut; Autoritetin Kombëtar të Çertifikimit Elektronik dhe Sigurisë Kibernetike të Këshillit të Ministrave; Pushtetin Lokal; Organe të tjerë qeveritarë përfshirë: Shërbimet e Provës Shtetërore, Agjensinë e Ofrimit të Shërbimeve të Integruara (ADISA), Policinë Shtetit Shqiptar, Shkollën e Magjistraturës, Prokurorinë e Krimeve të Rënda dhe Agjensinë Shtetërore për të Drejtën dhe Mbrojtjen e Fëmijëve; Organizatat e shoqërisë civile përfshirë Aleancat e Grave, Rrjetet Rinore, Organizata e Refugjatëve, Këshilli i Mediave në Shqipëri, ASLG, ASPA, Dhoma e Noterëve; Organet zgjedhore, aleanca e grave deputete dhe partitë politike; Komisionin e Bashkimit Evropian, donatorët dypalësh ndërkombëtarë dhe IFN-të.

Lidhjet: (a) Rezultati C1 është i dobishëm për arritjen e rezultateve të tjera. Mekanizmat dhe proceset më të forta të llogaridhënies dhe mbikëqyrjes publike do të forcojnë vendimmarrjen, formulimin e politikave dhe shpërndarjen e burimeve për shërbimet sociale (rezultati A) dhe për rritjen e gjelbër, elastike ekonomike (rezultati B). (b) Mbështetja për të zbatuar dhe monitoruar rekomandimet e pranuar nga organet dhe mekanizmat e traktatit të të drejtave të njeriut

94. Shërbimet elektronike ose e-qeverisja rrisin aksesin e qytetarëve në shërbime cilësore dhe ndihmojnë që qeveritë të jenë më gjithëpërfshirëse, llogaridhëse dhe transparente. Ato po ashtu stimulojnë flukset hyrëse të Investimit Direkt të Huaj.FMN, Dokument Pune [Roli i E-Qeverisjes në Nxitjen e Hyrjeve të Investimeve të Huaja Direkte](#), Ali J. Al-Sadiq, Janar 2021.

95. Kjo përfshin: Kapacitetet e rritura të FIU dhe autoriteteve të tjera qeveritare për të mbledhur inteligjencë dhe statistika, për të kryer hetime, për të rritur bashkëpunimin ndërkombëtar me autoritete të tjera qeveritare, dhe për të gjurmuar, kapur dhe konfiskuar të ardhurat dhe instrumentet e krimit për riinvestimin në të mirat dhe shërbimet publike.

do të ndihmojë në vendosjen e standardeve ndërkombëtare për sundimin e ligjit dhe mosdiskriminimin, qasjen në drejtësi dhe barazinë gjinore në vendimmarrjen institucionale dhe performancën. Kjo do të kontribuojë në zbatimin e të gjitha rezultateve dhe ndryshimeve të prekshme për personat në rrezik përjashtimi. (c) Përqendrimi në mekanizmat më të fortë për pjesëmarrje qytetare dhe partneritet më efektiv me OSHC-të në nivelin lokal do të ndihmojë në mbështetjen e dialogut, promovimin e përfshirjes dhe ndërtimin e niveleve më të larta të besimit në shoqëri. Këto do t'u mundësojnë njerëzve, veçanërisht grupeve të përjashtuara të shprehin shqetësimet e tyre, të kërkojnë të drejtat e tyre në proceset ligjore dhe të kërkojnë zgjidhje juridike për shkeljet dhe të ndërtojnë besim në proceset e vendimmarrjes.

Mbështetja e sistemit të OKB dhe konfigurimi

i tij: Për të arritur rezultatin, sistemi i OKB do të kontribuojë në ekspertizë dhe kapacitete teknike në fushat e mëposhtme: (a) Promovimi dhe mbrojtja e përmbushjes së angazhimeve të Shqipërisë për të drejtat e njeriut dhe barazinë gjinore; (b) Mbështetja e zbatimit të reformave territoriale dhe administrative; (c) Reforma e administratës publike dhe efektiviteti i bashkive për të ofruar shërbime cilësore; (d) Transparenca dhe përgjegjësia e proceseve të prokurimit publik, me përfitime të efikasitetit të shpenzimeve publike; (e) Zhvillimi strategjik dhe gjithëpërfshirës i infrastrukturës së TIK-ut dhe aksesit dixhital për të përmirësuar aksesin në shërbimet publike, vendosjen e shërbimeve elektronike, rritjen e monitorimit të cilësisë dhe forcimin e kapaciteteve të sigurisë kibernetike të Ekipit Kombëtar të Reagimit të Incidentit të Sigurisë Kompjuterike (CSIRT); (f) Rritja e aksesit në drejtësi, veçanërisht për grupet e përjashtuara, dhe ndërtimi i besimit në sistemin gjyqësor; (g) Përmirësim i menaxhimit të AVL-ve, sigurinë e kufirit dhe zvogëlim i trafikimit të personave; (h) Zhvillimi i kapaciteteve të grave dhe organizatave rinore për të kontribuar në qeverisje dhe dialog kombëtar; (i) Parandalim dhe reagim ndaj trafikimit të paligjshëm të drogës dhe

personave, korrupsionit, krimit të organizuar dhe terrorizmit; (j) Politika, qeverisja dhe menaxhimi efektiv i migrimit, duke përfshirë reagimin e shpejtë ndaj emergjencave të përziera të migracionit.

Agjensitë e sistemit të OKB që mbështesin rezultatin janë: ILO, IOM, ITU, UNDP, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNODC, UNOPS, UN Women, UNV, OBSH. Për të mbështetur arritjen e rezultateve të planifikuara do të sigurohen kapacitete dhe burime të reja për: (a) zhvillimin e një partneriteti strategjik me organizatat e shoqërisë civile, veçanërisht në nivelin lokal dhe (b) zhvillimin e mekanizmave të rinj për t'u angazhuar me të rinjtë dhe organizatat ku shërbejnë të rinj si vullnetarë dhe si përfaqësues në diskutimet e politikave në nivelin lokal dhe kombëtar⁹⁶.

Supozimet kryesore janë se:

- Ka rritje të mbështetjes së qeverisë dhe publikut për reformën e sistemit të drejtësisë dhe administratë publike më efektive dhe transparente, në përputhje me kërkesat e anëtarësimit në BE,
- Pas zgjedhjeve të vitit 2021, Qeveria do të mbështesë angazhimet e saj ndaj strategjive kombëtare të miratuara, të buxhetuara dhe traktateve dhe instrumenteve ndërkombëtare të ratifikuara dhe të detyrueshme ligjërish.

96. OKB në Shqipëri, Konfigurimi i UNCT: Dokument i Përbashkët Konceptual, Shkurt 2021 – jo-përfundimtar.

PËRPARËSIA STRATEGJIKE C.

Qeverisje efektive me fokus tek njerëzit, sundimi i ligjit, të drejtat e njeriut dhe barazia gjinore

Rezultati C2. Deri në vitin 2026, qeverisja me përgjegjshmëri gjinore, forcon barazinë dhe mos-diskriminimin, nxit fuqizimin e grave dhe të drejtat e njeriut, dhe ul dhunën ndaj grave dhe fëmijëve

Teoria e ndryshimit

Teoria e ndryshimit për këtë rezultat është se, në mënyrë që grave dhe fëmijëve t'u mundësohet të jetojnë jetë pa **diskriminim dhe dhunë dhe për të marrë pjesë në mënyrë të barabartë në vendimmarrje** varet nga një qasje e tërë qeveritare për të vendosur analizat gjinore dhe detyrimet e të drejtave të fëmijëve në vendim-marrjen institucionale dhe zbatimin. Bashkëpunimi do të mbështesë përpjekjet e Qeverisë për të identifikuar dhe mbyllur boshllëqet midis legjislativës dhe kornizave të politikave dhe shtuar cilësinë dhe disponibilitetin e të dhënave për kategoritë e ndryshme të personave në nevojë.

Qeveria dhe sistemi i OKB-së do të punojnë për të transformuar dhe thelluar kornizën normative për të drejtat e njeriut të grave dhe për të forcuar zbatimin e ligjeve dhe politikave për të adresuar boshllëqet në qasjen, përbalueshmërinë dhe disponueshmërinë e shërbimeve themelore. Këto janë thelbësore për të aktivizuar një rol më të fortë për gratë në ekonomi dhe në çështjet civile. Ndryshimet transformuese janë të nevojshme për të: (a) Identifikuar dhe adresuar boshllëqet në kornizat legjislative dhe institucionale për barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave dhe për të drejtat e fëmijëve; (b) Forcimi i mbledhjes dhe përdorimit të statistikave me ndjeshmëri gjinore dhe të ndara sipas gjinisë; (c) Promovimi i qasjeve të integruara në politikën dhe ofrimin e shërbimeve që kapin mënyrën se si manifestohen pabarazitë gjinore dhe privimet për fëmijët dhe për grupe të ndryshme dhe në zona të ndryshme gjeografike; (d) Forcimi i pjesëmarrjes së organizatave të grave dhe fëmijëve në nivelet kombëtare dhe lokale; dhe (e) Forcimi i mekanizmave institucionalë për tërheqje më të madhe për të zbatuar rekomandimet e organeve dhe mekanizmave të të drejtave të njeriut të OKB-së.

Bashkëpunimi do të mbështesë gjashtë **kushte për sukses**:

- **T'i jepet fund dhunës:** Institucionet qeveritare në nivelet qendrore dhe lokale, ofruesit e shërbimeve dhe OSHC-të do të kenë kapacitete të rritura për të parandaluar dhe t'u përgjigjur ndaj të gjitha formave të dhunës dhe shfrytëzimit ndaj grave dhe fëmijëve, me fokus në grupet e margjinalizuara. Kjo përfshin përpjekjet për të adresuar diskriminimin⁹⁷ dhe për të krijuar kushte që gratë të marrin pjesë në mënyrë të sigurt në tregun e punës.
- **Adresimi i stereotipeve gjinore dhe normave dhe praktikave të dëmshme:** Udhëheqësit me ndikim, komunitetet, familjet, burrat dhe djemtë, gratë dhe vajzat do të kenë njohuri dhe kapacitete të përmirësuara për të adresuar normat e dëmshme dhe sjelljet që nxisin diskriminimin gjinor, VAW, VAC dhe martesat e fëmijëve. Kjo përfshin përpjekjet për të adresuar format e shumta dhe ndërprerjen e diskriminimit me të cilat përballen gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara.
- **Planifikimi dhe buxhetimi që i përgjigjet çështjeve gjinore dhe fëmijëve:** Institucionet qeveritare në nivelet qendrore dhe lokale kanë rritur kapacitetet për të planifikuar, buxhetuar, monitoruar, ndjekur shpenzimet dhe burimet e levave për barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave dhe të drejtat e fëmijëve në sektorët e shënjestruar.
- **Mekanizmat e barazisë gjinore:** Makineria Kombëtare Gjinore dhe administrata publike në nivelin qendror dhe lokal kanë rritur kapacitetet për të mbështetur dhe monitoruar zbatimin e angazhimeve ndërkombëtare dhe kombëtare dhe përparësitë e BE-së për barazinë gjinore⁹⁸.

97. Në përputhje me advokimin e QRSH nga sistemi i OKB-së, shoqërisë civile dhe partnerëve ndërkombëtarë për të ratifikuar [konventën C190 të ILO-s](#).

98. Duke përfshirë: CEDAW, BPfA, Konventën e Stambollit, UNSCR1325, Axhendën 2030 dhe OZHQ5

- **Udhëheqja dhe pjesëmarrja:** Gratë dhe vajzat dhe mbrojtësit e barazisë gjinore do të kenë kapacitete dhe mundësi të rritura përtë udhëhequr, marrë pjesë dhe për të ndikuar në proceset e vendimmarrjes në nivelin kombëtar dhe lokal.

Partnerët e bashkëpunimit përfshijnë: Parlamentin; Zyrën e Kryeministrit (ZKM); Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë, Drejtësisë, të Brendshme, Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale; Infrastruktura dhe Energjia; Ministrin e Shtetit për Marrëdhëniet me Parlamentin; INSTAT; Institucionet Kombëtare të të Drejtave të Njeriut; Agjensinë Kombëtare të Shoqërisë së Informacionit; Autoritetin Kombëtar të Çertifikimit Elektronik dhe Sigurisë Kibernetike të Këshillit të Ministrave; Pushtetin Lokal dhe Njësitë Vendor të Mbrojtjes së Fëmijëve; Organe të tjera qeveritare përfshirë: Agjensinë Shtetërore për të Drejtat dhe Mbrojtjen e Fëmijëve; Organizatat e shoqërisë civile përfshirë Aleancat e Grave, Rrjetet Rinore; Aleancën e grave deputete; Komisionin e Bashkimit Evropian, donatorët dypalësh ndërkombëtarë dhe IFN-të.

Lidhjet: (a) Ashtu si C1, rezultati C2 është i dobishëm për arritjen e rezultateve të tjera. Adresimi i boshllëqeve në kornizat legislative dhe institucionale për barazinë gjinore dhe të drejtat e fëmijëve dhe ndërtimi i kapaciteteve për analiza gjinore dhe politika dhe programimi i përgjegjshëm për të drejtat gjinore dhe të fëmijëve është thelbësore për arritjen e rezultateve A dhe B dhe për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive grupeve në rrezik përjashtimi. (b) Rezultati C2 do të mbledhë një gamë të gjerë të palëve të interesuara për të ofruar zgjidhje ligjore, të politikave dhe programeve për të adresuar pabarazitë e rëndësishme duke përfshirë punësimin dhe qasjen në burimet ekonomike, planifikimin familjar, punën e papaguar, kujdesin familjar, pronësinë e pronës, boshllëqet e pagave, mundësitë e sipërmarrjes, dhe vlerat tradicionale dhe patriarkale. (c) Mekanizmat e pjesëmarrjes do të angazhojnë gratë dhe të rinjtë, veçanërisht ato nga grupet e përjashtuar të familjeve të varfra, në vendimmarrjen dhe komunikimin me qeveritë lokale. (d) Kapacitetet e rritura të administratës publike kombëtare dhe lokale dhe Makinerisë Kombëtare Gjinore do të sigurojnë zbatimin e angazhimeve

ndërkombëtare dhe kombëtare dhe përparësitë e BE-së për barazinë gjinore dhe të drejtat e fëmijëve.

Mbështetja dhe konfigurimi i sistemit të OKB-së: Për të arritur rezultatin, sistemi i OKB-së do të kontribuojë në ekspertizën teknike dhe kapacitetet teknike në fushat e mëposhtme: (a) Integrimi i kornizave dhe standardeve normative ndërkombëtare për barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave (përfshirë acquis të BE-së për barazinë gjinore) dhe të drejtat e fëmijëve në politikat dhe legjislacionin kombëtar; (b) Ndërtimi i kapaciteteve dhe mekanizmave institucionalë për t'iu përgjigjur dhunës së bazuar në gjini dhe në familje dhe dhunës ndaj fëmijëve në nivelin qendror dhe lokal; (c) Forcimi i organeve të mbikëqyrjes publike për të siguruar përgjegjësinë e agjencive të zbatimit të ligjit (p.sh. Nënkomisioni Parlamentar për Barazinë Gjinore dhe Dhunën me Bazë Gjinore, Këshilli Kombëtar i Barazisë Gjinore, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi dhe Avokati i Popullit); (d) Ndërtimi i kapaciteteve institucionale për planifikim dhe buxhetim të përgjegjshëm gjinor (GRB) dhe financim, përfshirë Vlerësimin e Shpejtë të Gjinisë (RGA) dhe përdorimin e statistikave të ndjeshme gjinore dhe të ndara sipas gjinisë në programet e planeve kombëtare dhe sektoriale; (e) Nxitja e kapaciteteve dhe aftësive dixhitale për të krijuar mundësi të barabarta për vajzat dhe gratë në sektorin STEM.

Agjencitë e sistemit të OKB-së që mbështesin rezultatin janë: FAO, ILO, IOM, ITU, UNDP, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UN Women, OBSH. Kapacitetet dhe burimet e reja të kërkuara për të mbështetur arritjen e rezultateve të planifikuara janë të njëjtat si për rezultatin C1.

Supozimet kryesore janë se:

- Ka një njohje gjithnjë e më të madhe popullore dhe politike të nevojës për të adresuar diskriminimin, përjashtimin dhe marginalizimin në politikat dhe programet e sektorit social
- Ekziston pranimi i rekomandimeve nga qeveria nga organet dhe mekanizmat e traktatit të të drejtave të njeriut dhe gjetjet e raportit të rishikimit të qeverisë për Pekin25, krijojnë një politikë mundësuese dhe mjedis fiskal.

KAPITULLI 4. PLANI I ZBATIMIT

Zbatimi i Kuadrit të Bashkëpunimit bazohet në parimin e partneritetit me partnerët vendas: Qeveria, grupet e shoqërisë civile dhe trupat akademike, sektori privat, institucionet financiare ndërkombëtare, vendet anëtare të OKB-së dhe donatorët dypalësh. Partnerët do të përdorin mekanizma koherentë me kosto-efektivë për të planifikuar, financuar, ofruar, monitoruar dhe raportuar mbi rezultatet e KB dhe kontributin e tyre të pritur në përparësitë kombëtare, bazuar në kornizën e detajuar të bashkëpunimit (Shtojca A). Duke pasur parasysh natyrën komplekse dhe ndër-sektoriale të rezultateve të pritura të Kuadrit të Bashkëpunimit dhe strategjive të zbatimit, partneritetet do të forcohen dhe zgjerohen me Qeverinë, veçanërisht në nivel bashkiak, shoqërinë civile, sektorin privat, trupat akademike, grupet e komunitetit dhe partnerët ndërkombëtarë. Kjo pritet të rrisë kapacitetet dhe burimet në dispozicion për të arritur rezultatet e KB dhe për të dhënë një kontribut të prekshëm në përparësitë kombëtare.

Sistemi i OKB-së do të zgjerojë partneritetet trepalëshe me shoqërinë civile dhe qeverinë për të krijuar hapësirë gjithëpërfshirëse për dialog politik dhe ndërtimin e konsensusit, dhe për të mbështetur zbatimin e strategjisë së BE-së për qeverisjen lokale përgjegjëse⁹⁹. Në veçanti, mekanizmat dhe proceset do të forcohen për t'u mbledhur dhe angazhuar më rregullisht me organizatat lokale të shoqërisë civile dhe me ato që përfshijnë të rinjtë. Këto përfshijnë komitetin ndër-ministror për OZHQ-të dhe Këshillin Kombëtar të Shoqërisë Civile. Sistemi i OKB-së do të ndihmojë gjithashtu sektorin privat të angazhohet me planifikimin kombëtar dhe mekanizmat e buxhetit të shtetit përmes përfshirjes së strukturuar me komitetet parlamentare dhe forumeve ekzistuese për bashkëpunimin qeveri-sektor privat: (a) Këshilli Social dhe Ekonomik për investime në Sektorin Privat; dhe (b) Këshilli Kombëtar i Punës. Sistemi i OKB mund të shërbejë gjithashtu si një urë më e fortë midis shoqërisë civile dhe sektorit privat dhe

99. (1) KE, Komunikimi nga komisioni drejtuar Parlamentit Evropian, Këshillit, Komitetit Evropian Ekonomik dhe Social dhe Komitetit të Besimeve, [Fuqizimi i autoriteteve lokale në vendet partnere për një qeverisje të përmirësuar dhe rezultate më efektive të zhvillimit](#), Bruksel, 15.5.2013 COM(2013) 280 final. (2) Prof. Dr. Hubert HEINELT, [Roli i qyteteve në kuadrin institucional të Bashkimit Evropian, Parlamenti Evropian](#), Departamenti i Politikave për të Drejtat e Qytetarëve dhe Çështjet Kushtetuese, 2017

Qeverisë për të forcuar formulimin e politikave dhe rishikimin dhe informimin e punës së komiteteve parlamentare dhe grupeve të planifikimit dhe menaxhimit të integruar (GPMI)¹⁰⁰.

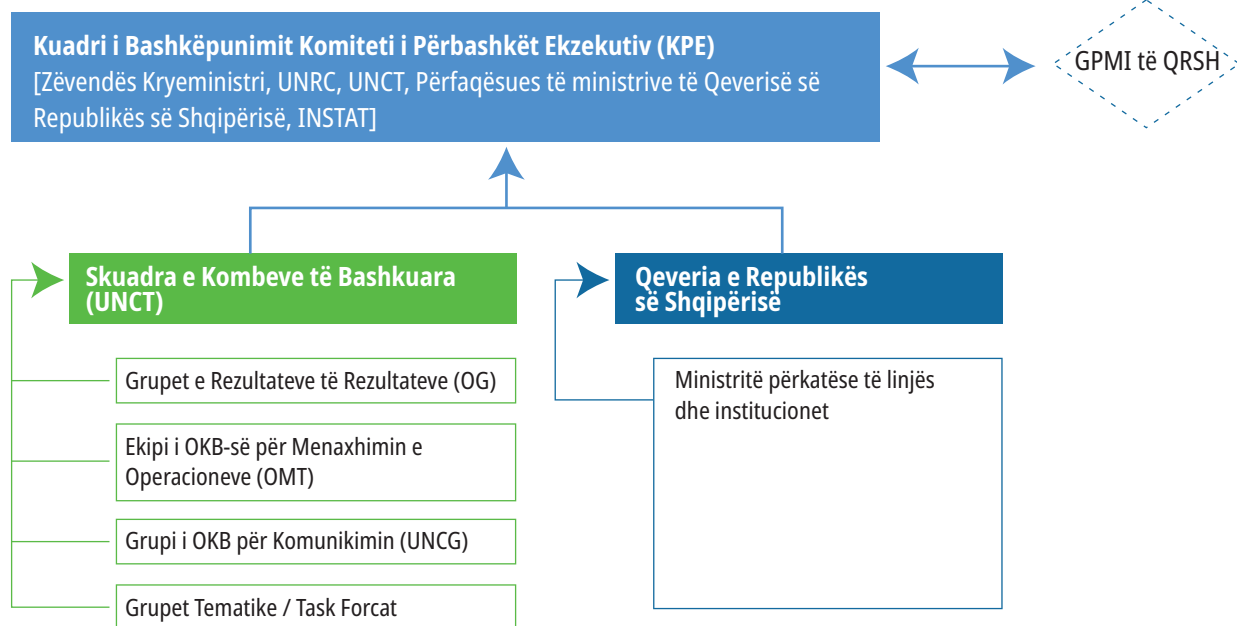
4.1 DREJTIMI I KUADRIT TË BASHKËPUNIMIT

Programi do të zbatohet në shkallë vendi nën koordinimin e përgjithshëm të Zëvendës Kryeministrit. Autoritetet koordinuese të qeverisë për programet specifike të agjensive të sistemit të OKB-së janë shënuar në **Shtojcën E**. Ministritë e Qeverisë, OJQ-të, OJQN-të, grupet vullnetare dhe agjensitë e sistemit të OKB-së do të zbatojnë aktivitetet e programit. Kuadri i Bashkëpunimit do të bëhet operacional përmes zhvillimit të planit(eve) të përbashkëta të punës (PPP)¹⁰¹ dhe/ose planeve të punës specifike të agjensisë dhe dokumenteve të projektit sipas nevojës që përshkruajnë rezultatet specifike që do të arrihen dhe do të formojë një marrëveshje midis agjensive të sistemit të OKB-së dhe secilit partner zbatues sipas nevojës për përdorimin e burimeve. Për aq sa është e mundur, agjensitë dhe partnerët e sistemit të OKB-së do të përdorin dokumentet minimale të nevojshme, domethënë KB të nënshkruar dhe planet e punës të nënshkruara të përbashkëta ose specifike të agjensisë dhe dokumentet e projektit për të zbatuar iniciativat programore. Sidoqoftë, kur është e nevojshme dhe e përshtatshme, dokumentet e projektit mund të përgatiten duke përdorur, ndër të tjera, tekstin përkatës nga Kuadri i Bashkëpunimit dhe planet e punës së përbashkët ose të agjensisë dhe/ose dokumentet e projektit¹⁰².

100. Sekretariatet e GPMI-ve u krijuan nga Qeveria e Shqipërisë për të forcuar zbatimin e programeve sektoriale, shoqëruar me mbështetjen e drejtpërdrejtë të BE-së. GPMI-të sigurojnë koordinimin dhe komunikimin ndër-sektorial brenda departamenteve qeveritare dhe me partnerët e zhvillimit.

101. UNSDG, Kuadri i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm i Kombeve të Bashkuara, [Udhëzimi i brendshëm](#), Qershor 2019. 25 (86).

102. Në rastin e UNDP, Autoriteti Koordinues Qeveritar do të emërojë Agjencinë Bashkëpunuese Qeveritare, drejtpërdrejt përgjegjëse për pjesëmarrjen e Qeverisë në secilin plan pune të asistuar nga UNDP. Referenca të "Partner(ët) Zbatues" do të thotë «Agjensia(të) Zbatuese» siç përdoret në SBAA. Kur ka partnerë të shumtë zbatues të identifikuar në një plan pune, do të identifikohet një Partner Kryesor Zbatues i cili do të ketë përgjegjësinë për thirrjen, koordinimin dhe monitorimin e përgjithshëm (programor dhe financiar) të të gjithë Partnerëve Zbatues të identifikuar në planin e punës për të siguruar që kontributet të sigurohen dhe aktivitetet e ndërmarra në një mënyrë koherente për të prodhuar rezultatet e planit të punës.

4.2 STRUKTURA MENAXHUESE

Struktura e menaxhimit dhe rregullat e zbatimit rrisin punën e përbashkët dhe zvogëlojnë dublikimin:

Komiteti i Përbashkët Ekzekutiv

Komiteti i Përbashkët Ekzekutiv (KPE) ofron udhëzime dhe drejtime strategjike dhe rishikon performancën e Kuadrit të Bashkëpunimit. Ai bashkë-kryesohet nga Zëvendës Kryeministri dhe Koordinator i Përhershëm i Kombeve të Bashkuara. KPE përbëhet nga përfaqësues të ministrive partnere dhe drejtues të agjensive të sistemit të OKB. Përfaqësuesit e organeve të tjera qeveritare dhe partnerët zbatues mund të ftohen nga bashkë-kryesuesit të marrin pjesë në takimet e KPE mbi baza *ad-hoc*. Mblidhet të paktën dy herë në vit dhe mund të thirret nga bashkë-kryesuesit siç kërkohet. Puna e KPE do të mbështetet nga Zyra e Koordinatorit të Përhershëm (UNRCO) si Sekretariat.

Përgjegjësitë e KPE janë të:

- Ofrojë udhëzim strategjik dhe mbikëqyrje përgjatë zbatimit të Kuadrit të Bashkëpunimit,
- Vlerësojë progresin e përgjithshëm kundrejt rezultateve të planifikuara të KB dhe kontributin e tyre në prioritetet e planit kombëtar (SKZHI) dhe synimet e nacionalizuara të OZHQ-ve,
- Sigurojë harmonizimin dhe koordinimin e

vazhdueshëm midis rezultateve të KB dhe programeve kombëtare dhe sektoriale të mbikëqyrura nga GPMI,

- Kryejë një rishikim gjithëpërfshirës vjetor dhe të rishikojë dhe miratojë ndryshimet e mëdha në rezultatet dhe strategjitë e KB,
- Këshillojë dhe ndihmojë grupet e rezultateve të rezultateve (shih më poshtë), siç kërkohet,
- Eksplorojë dhe promovojë mundësitë për ndarjen e kostove dhe partneritete më të forta me shoqërinë civile dhe sektorin privat, aktorët e brendshëm filantropë, donatorët ndërkombëtarë dhe Institucionet Financiare Ndërkombëtare, dhe
- Autorizojë vlerësimin e KB.

Grupet e rezultateve

Grupet e Rezultateve të Rezultateve (GR) shërbejnë si një mekanizëm koordinues operacional për të ofruar dhe monitoruar rezultatet e Kuadrit të Bashkëpunimit. Duke përdorur plane të përbashkëta pune (PPP), ata koordinojnë dhe monitorojnë zbatimin e aktiviteteve të zhvillimit, arritjen e rezultateve të planifikuara të KB, dhe kontributin në rezultatet e KB dhe përparësitë kombëtare dhe OZHQ-të dhe synimet përkatëse. GR-të këshillojnë KPE dhe UNCT për mundësitë dhe sfidat në mjedisin e programit në zhvillim dhe ato monitorojnë rreziqet. GR-të do të ndërlidhen,

sipas nevojës, me sektorin ekzistues të vendit ose organet koordinuese tematike, përfshirë GPMI-të.

Grupet e Rezultateve drejtohen nga drejtuesit e agjensive të sistemit të OKB-së. Ata veprojnë në emër të UNCT për të siguruar bashkërendimin, zbatimin dhe monitorimin efektiv të PPP dhe arritjen e rezultateve të pritura me një Ministër të caktuar nga Qeveria e Shqipërisë. Bashkë-drejtoesit janë përgjegjës për performancën e përgjithshme të GR dhe ata janë përgjegjës para UNCT dhe KPE për arritjen e rezultateve të PPP. GR-të përfshijnë të gjitha agjensitë e sistemit të OKB-së që kontribuojnë në rezultat, pavarësisht nga vendndodhja e tyre fizike. Një anëtar i secilit GR do të shërbejë si një pikë kontakti gjinor, duke siguruar koordinimin dhe ndërlidhjen me një grup të temave gjinore dhe organet përgjegjëse për barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave në qeveri. GR-të takohen të paktën dy herë në vit ose siç kërkohet.

Përgjegjësitë e GR-së janë:

- Përgatitje e Planeve dyvjeçare të Përbashkët të Punës (PPP) me partnerët e programit për secilin rezultat duke përfshirë rezultatet, aktivitetet e detajuara dhe një kornizë të përbashkët financimi që tregon kontributet e agjensive të sistemit të OKB,
- Monitorim i arritjeve të rezultateve të KB dhe kontributi i tyre drejt rezultateve të KB dhe përparësive të Shqipërisë dhe OZHQ-ve të lidhura me to,
- Jep kontribut në përgatitjen e raportit vjetor të rezultateve të Kuadrit të Bashkëpunimit të Vendit,
- Të përfshirje parimet e bashkëpunimit (paragrafi 33) dhe ndërmarrin dialog politik dhe analiza të përbashkëta me partnerët e vendit për të identifikuar kufizimet dhe mësimet e zbatimit, për të monitoruar supozimet dhe rreziqet dhe për të identifikuar mundësitë e programit,
- Identifikon mundësitë për angazhim dhe rritjen e koherencës me QRSH dhe partnerë të tjerë dhe identifikon boshllëqet kryesore të kapaciteteve për arritjen e rezultateve të KB,
- Jep kontribut në zhvillimin e produkteve të zakonshme të avokimit dhe komunikimit të KB.

Planet e Përbashkëta të Punës

Grupet e Rezultateve përgatisin Planet dyvjeçare të Përbashkëta të Punës (PPP) me partnerët e programit për secilin rezultat. PPP pasqyrojnë: rezultatet e planifikuara të bashkëpunimit, të gjitha aktivitetet kryesore të mbështetura nga sistemi i KB, të ofruara së bashku ose nga agjensi individuale, burimet që kërkohen dhe janë në dispozicion, si dhe boshllëqet në financim. PPP-të janë një mjet i rëndësishëm për të maksimizuar sinergjitë dhe për të shmangur përsëritjet. Treguesit për PPP do të harmonizohen, sipas nevojës, me planin e përgjigjes dhe rikuperimit të mbështetur nga OKB për pandeminë COVID-19 (SERP). Gjatë ushtrimeve vjetore të rishikimit dhe raportimit, PPP do të rishikohen dhe rregullohen për t'iu përgjigjur përparësive të reja dhe ato që dalin në pah.

Grupet e tjera përfshijnë:

- (a) **Grupi i Rezultateve Tematike Gjinore (GTRG)** që punon për të integruar angazhimet e barazisë gjinore të Shqipërisë gjatë zbatimit, monitorimit dhe vlerësimit të KB. Ai mbështet angazhimin e vendit në proceset ndërqeveritare, ofron këshilla për politikën e UNCT dhe punon së bashku me Grupin e Komunikimit të OKB për të hartuar dhe zbatuar fushata të ndërgjegjësimit publik.
- (b) Një **Grup i Kombeve të Bashkuara për Komunikim (UNCG)** që vepron për të rritur ndërgjegjësimin dhe shikueshmërinë e rezultateve të KB. Ai mbledh ekspertizën dhe burimet e komunikimit dhe rrit komunikimin e përbashkët. Ai drejtohet nga një Shef i Agjensisë me bazë rotacioni, i cili raporton drejtpërdrejt në UNCT mbi aktivitetet dhe rezultatet e planifikuara të grupit.
- (c) **Grupi i Përbashkët i të Dhënave INSTAT-OKB (JDG)** që punon për të identifikuar dhe adresuar boshllëqet kryesore në informacionin dhe statistikën për treguesit e lidhur me OZHQ-të, identifikimin e nevojave për kapacitete për të prodhuar të dhëna të ndara dhe për të forcuar statistikën e shpërndarjes për formulimin dhe planifikimin e politikave.
- (d) **Angazhimi i Grupit të Mobilizimit të Burimeve (RMG)** nga të gjitha agjensitë e OKB-së që veprojnë në Shqipëri për të koordinuar dhe

bashkëpunuar për të financuar dhe menaxhuar burimet e nevojshme për të përmbushur angazhimet e projektit të përshkruara në Kuadrin e Bashkëpunimit.

Në rast emergjencash, **Ekipi Humanitar i Vendit** (HCT) do të aktivizohet për të mbështetur përpjekjet e Qeverisë në drejtim të reagimit humanitar dhe do të sigurojë sinergji midis proceseve humanitare dhe zhvillimore në mënyrë që të ndërtojë qëndrueshmëri dhe të lehtësojë rreziqet natyrore të ardhshme ose emergjenca të tjera.

4.3 BURIMET FINANCIARE TË KUADRIT TË BASHKËPUNIMIT

Rezultatet e planifikuara të KB do të buxhetohet si pjesë e kornizës së financimit të KB dhe KPE dhe UNCT do të punojnë për të identifikuar strategjitë dhe qasjet e financimit për të adresuar boshllëqet e financimit. Të gjitha strategjitë e fondeve dhe financimit do të promovojnë një qasje të përbashkët për të zvogëluar konkurrencën midis agjencive të sistemit të OKB për burimet në dispozicion. KPE dhe OKB do të shqyrtojnë ndarjen e kostove dhe më shumë partneritet me sektorin privat, përfshirë donatorët individualë dhe partnerët e korporatave. Do të identifikohen burime të reja financavere, përfshirë opsionet për financat e përziera dhe ndikimin në mjedisin e politikave për të lehtësuar flukse më të mëdha burimesh për përparësitë e vendeve të lidhura me OZHQ-të.

Fondi i Përshejtimit të OZHQ-ve¹⁰³ do të vazhdojë të mbështesë mobilizimin dhe alokimin e integruar dhe koherent të burimeve përpjekjet inovative dhe të bashkëpunimit të përbashkët të përqendruar në arritjet e OZHQ-ve dhe hyrjen në BE. Bashkëkryetarët e KPE miratojnë dhe alokojnë fonde për iniciativa me shumë aktorë dhe ndër-sektorë që kanë potencial për të përshpejtuar arritjet e OZHQ-ve. Këto rrjedhin

103. Fondi i Përshejtimit të OZHQ-ve u krijua në vitin 2007. Fondi është një mekanizëm preferencial për Qeverinë dhe mundëson një thirrje të gjerë ndaj komunitetit ndërkombëtar. Gjatë periudhës 2007-2020, fondi përfshiu 14 partnerë ndërkombëtarë dhe siguroi \$65 milionë Dollarë Amerikanë për bashkëpunim. Përgjigja ndaj tërmetit dhe përpjekjet për rindërtim e rritën shumë interesin në këtë fond si një mjet kostosh efektive për të shënjestruar dhe realizuar asistencën e emergjencës.

nga Planet e Përbashkëta të Punës së KB dhe janë në përputhje me përparësitë kombëtare, duke përfshirë udhëzimet nga Komiteti Ndërmintor për OZHQ-të. Fondi plotëson buxhetet thelbësore të agjencive të sistemit të OKB. Fondi ka potencial të zgjerohet në mënyrë që të përfshijë aktorë të tjerë të interesuar dhe përmbështetjen e mekanizmave inovativë të partneritetit me shoqërinë civile, sektorin privat dhe fondacionet, në mbështetjen e rezultateve të bashkëpunimit. Fondi mund të përdoret gjithashtu për të vlerësuar fizibilitetin dhe mbështetjen e përgatitjes së projekteve kryesore strategjike kombëtare, në përputhje me OZHQ-të dhe kërkesat e anëtarësimit në BE.

Qeveria do të mbështesë përpjekjet e sistemit të OKB-së për të mbledhur fondet e duhura për të përmbushur nevojat e këtij Kuadri Bashkëpunimi. Kjo përfshin: (a) Inkurajimin e qeverive donatore të mundshme për të vënë në dispozicion të agjencive të sistemit të OKB fondet e nevojshme për zbatimin e komponentëve të pafinancuar të programit; (b) Miratimi i përpjekjeve të sistemit të OKB për të mbledhur fonde për programin nga burime të tjera, përfshirë sektorin privat si në planin ndërkombëtar ashtu edhe në Shqipëri; dhe (c) Lejimin e kontributeve nga individë, korporata dhe fondacione, të cilat do të përjashtohen nga taksat për Donatorin, në masën maksimale të lejuar sipas ligjit në fuqi.

Agjencitë e sistemit të OKB do të sigurojnë mbështetje për zhvillimin dhe zbatimin e aktiviteteve brenda Kuadrit të Bashkëpunimit, të cilat mund të përfshijnë mbështetje teknike, ndihmë parash, furnizime, mallra dhe pajisje, shërbime të prokurimit, transport, fonde për avokim, kërkime dhe studime, konsulenca, zhvillim, monitorim dhe vlerësim programi, aktivitete trajnuese dhe mbështetje për stafin. Një pjesë e mbështetjes së agjencive të sistemit të OKB mund t'u sigurohet organizatave joqeveritare [dhe shoqërisë civile] siç është rënë dakord brenda kornizës së planeve individuale të punës dhe dokumenteve të projektit. Mbështetja shtesë mund të përfshijë hyrjen në sistemet globale të informacionit të menaxhuara në nivel organizate nga OKB, rrjeti i zyrave të agjencive të

sistemit të OKB në vend dhe sistemet e specializuara të informacionit, duke përfshirë listat e konsulentëve dhe ofruesve të shërbimeve të zhvillimit dhe aksesin në mbështetjen e siguruar nga rrjeti i Agjensive, Fondeve dhe Programeve të Specializuara të OKB.

Agjensitë e sistemit të OKB do të caktojnë stafin dhe konsulentët për zhvillimin e programit, mbështetjen e programit, asistencën teknike, si dhe aktivitetet e monitorimit dhe vlerësimit. Në varësi të rishikimeve vjetore dhe progresit në zbatimin e programit, fondet e agjencive të sistemit të OKB shpërndahen sipas vitit kalendarik dhe në përputhje me KB. Këto buxhete do të rishikohen dhe detajohen më tej në planet e punës dhe dokumentet e projektit. Me pëlqim të ndërsjellë midis Qeverisë dhe agjensive të sistemit të OKB, fondet që nuk janë caktuar nga donatorët për agjencitë e sistemit të OKB për aktivitete specifike mund të alokohen për aktivitete të tjera me vlerë të barabartë programatike.

4.4 FUNKSIONIMI OPERACIONAL NË MBËSHTETJE TË KUADRIT TË BASHKËPUNIMIT

Ekipi i OKB për Menaxhimin e Operacioneve (OMT) për sistemin e OKB ofron mbështetje dhe këshilla për UNCT dhe KPE në lidhje me përpjekjet për të harmonizuar operacionet e biznesit dhe për të kontribuar në arritjen e rezultateve të Kuadrit të Bashkëpunimit¹⁰⁴. Sistemi i OKB do të përditësojë dhe zgjerojë Strategjinë e tij të Operacioneve të Biznesit (BOS) për të dhënë rezultatet e KB. OMT do të shqyrtojë mundësi të reja për shërbime të përbashkëta¹⁰⁵ për *impakt të lartë* si pjesë e BOS 2.0 dhe ekspertizë dhe burime të sigurta për të arritur kursime më të mëdha dhe efikasitet përmes ekonomisë së shkallës, negociatave kolektive me Marrëveshjet Afatgjata (LTA), dhe monitorim dhe vlerë të shtuar

104. Deri në fund të 2020, sistemi i OKB në Shqipëri po përdorte 15 marrëveshje afatgjata prokurimi (LTA) që mbulonin njëmbëdhjetë fusha: bankë, udhëtim, logjistikë, organizim aktivitetesh, shërbime sigurie, komunikim, internet, përkthim/interpretim, printim, dizajnim, prodhim video, shërbime mjekësore dhe hapësira të përbashkëta. Këto kanë çuar në kursime të shpenzimeve diku më pak se \$1 milion Dollarë Amerikanë.

105. *Shërbime të Përbashkëta me Ndiqim të Lartë si pjesë e BOS 2.0*, webinar i UNDCO webinar, 20 janar 2021. OMT gjithashtu do të shqyrtojë mundësitë për prokurim të përgjegjshëm gjinor, përfshirje të aftësisë së kufizuar dhe shërbime të energjisë së gjelbër brenda BOS.

të shërbimeve të përbashkëta të zyrave mbështetëse. Ekipi i OMT-së po ashtu do të angazhojë Agjensitë e OKB për të konsideruar një qasje të njohjes reciproke për proceset vendase të punësimit. OMT kryesohet nga një shef i një agjencie të sistemit të OKB ose zyrtar i lartë i deleguar i agjensisë. Anëtarët merren nga zyrtarët e lartë të operacioneve të çdo agjencie të sistemit të OKB.

Përgjegjësitë e Grupit të OMT janë:

- Zbatimi i zgjidhjeve të zakonshme të biznesit, të tilla si sistemet e zakonshme të prokurimit për tenderim dhe oferta, marrëveshje afatgjata (LTA) për prokurim të përbashkët, platforma të përbashkëta TIK, marrëveshje bankare, siguri zyre dhe shërbime pastrimi,
- Monitorim dhe raportim të UNCT dhe KPE në lidhje me progresin për të arritur shërbime mbështetëse të biznesit me cilësi më të lartë, më efektive dhe me kosto të efektshme, dhe
- Komunikim në mënyrë efektive për qëllimet dhe rezultatet e pritura të zgjidhjeve të përbashkëta të biznesit për të gjithë stafin dhe partnerët e OKB.

4.5 LIDHJET E INSTRUMENTEVE PROGRAMATIKË VENDORË TË AGJENSISË ME SISTEMIN E OKB

Kuadri i Bashkëpunimit njihet si instrumenti më i rëndësishëm për planifikimin dhe zbatimin e aktiviteteve të zhvillimit të OKB në nivel vendi në mbështetje të përparësive të vendit, përfshirë Axfordën 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm dhe OZHQ-të dhe objektivat e nacionalizuara¹⁰⁶. KB udhëzon ciklin e programit dhe kontributet e agjensive të sistemit të OKB për arritjen e rezultateve. Me planifikimin, zbatimin, monitorimin, raportimin dhe vlerësimin e koordinuar, KPE dhe UNCT do të sigurojnë që instrumentet specifike të programimit të agjensisë të kontribuojnë në rezultatet, strategjitë dhe partneritetet e pritura të KB.

106. Asambleja e Përgjithshme e OKB, Ripozicionimi i sistemit të zhvillimit të Kombeve të Bashkuara në kontekstin e rishikimit gjithëpërfshirës të politikave katërvjeçare të aktiviteteve operacionale për zhvillimin e sistemit të Kombeve të Bashkuara. [Rezoluta A/RES/72/279](#) e miratuar më 31 maj 2018.

KAPITULLI 5. MONITORIMI, VLERËSIMI DHE MËSIMET E NXJERRA

Funksionet e monitorimit, raportimit, vlerësimit dhe mësimit për Kuadrin e Bashkëpunimit bazohen në rezultatet e pritura të KB dhe treguesit në kornizën e rezultateve (Shtojca A). Treguesit për KB janë të *matshëm* dhe të harmonizuar me kornizën e treguesve për OZHQ-të¹⁰⁷ dhe me objektiva të nacionalizuara në SKZHI dhe plane të tjera kombëtare, përfshirë planin e përgjigjes dhe rimëkëmbjes të mbështetur nga OKB për pandeminë COVID-19 (SERP). Monitorimi dhe raportimi do të tregojnë kontributin e rezultateve të pritura të KB në përparësitë e vendit dhe veçanërisht standardet kryesore për pranimin në BE. Informacioni i performancës në lidhje me rezultatet, rezultatet dhe treguesit e KB do të përditësohet në OKB-INFO¹⁰⁸ që ofron një pasqyrë të përparimit të vendit.

Gjatë gjithë procesit, zotërimit dhe drejtimit të monitorimit, raportimit, vlerësimit dhe mësimit, KPE është thelbësore për të mbështetur kërkesën për informacion mbi performancën e KB. Kjo është e nevojshme për të lehtësuar lidhjet midis grupeve të rezultateve të rezultateve dhe GPMI dhe mekanizmave të tjerë të monitorimit të vendit dhe për të siguruar që partnerët e bashkëpunimit përdorin informacionin e performancës ose të mësuarit, menaxhimin dhe rregullimin e strategjisë dhe burimeve për një ndikim më të madh

Objektivat kryesore të monitorimit, raportimit, vlerësimit dhe mësimit për KB janë të mbështesë palët e interesuara të KB për të:

- Kuptuar nëse rezultatet janë duke u arritur dhe shkallën në të cilën ato po kontribuojnë në rezultatet e planifikuara të KB;
- Ndjekur treguesit e rezultateve dhe vlerësuar kontributin e besueshëm të bashkëpunimit në ndryshimet e matura;

107. Shiko: <https://sustainabledevelopment.un.org/OZHQs>; <http://unstats.un.org/OZHQs/indicators/indicators-list/>

108. **OKB-INFO** është një sistem planifikimi, monitorimi dhe raportimi on-line për të gjurmuar sesi sistemi i OKB në nivel vendi mbështet qeveritë për të përmbushur Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm dhe Axhendën 2030. Ajo pasqyron përpjekjet e sistemit të zhvillimit të OKB për të përmirësuar koherencën, transparencën dhe llogaridhënien.

- Monitoruar rreziqet, identifikuar kufizimet, mësimit dhe praktikën e mira nga zbatimi i vazhdueshëm;
- Përshtatur rezultatet dhe strategjitë për t'iu përgjigjur ndryshimeve në kushtet socio-ekonomike dhe përparësive që dalin.

Analiza e Përbashkët e Vendit do të përditësohet çdo vit për të mbështetur procesin e monitorimit, rishikimit dhe raportimit të KB. Do të krijohet një bazë e të dhënave dhe analizave për të ofruar statistika të përditësuara të lidhura me OZHQ-të. Grupi i të dhënave INSTAT-OKB do të identifikojë dhe adresojë boshllëqet kryesore lidhur me informacionin dhe statistikat për treguesit e lidhur me OZHQ.

5.1 MONITORIMI I PLANEVE TË PËRBASHKËTA TË PUNËS

KPE dhe UNCT janë përgjegjëse për monitorimin e progresit drejt rezultateve të KB në bazë të monitorimit dhe raportimit të rregullt nga grupet e rezultateve të rezultateve duke përdorur plane të përbashkëta të punës (PPP) dhe planin e monitorimit, raportimit, vlerësimit dhe mësimit. Aktivitetet kryesore të monitorimit përfshijnë: misionet të përbashkëta monitorimi, rishikime të rregullta të progresit të rezultateve me partnerë, rishikime vjetore të KB me të gjithë aktorët, dhe studime dhe vlerësime kryesore, duke plotësuar ato të Qeverisë dhe partnerëve të tjerë.

Kuadri i Bashkëpunimit është një dokument që përshtatet. Këto rregullime u mundësojnë partnerëve të bashkëpunimit të ndjekin progresin përkundrejt rezultateve të pritura, përfshirë shpenzimet e programit dhe mobilizimin e burimeve, monitorimin e rreziqeve, identifikimin e mësimeve dhe përshtatjen e rezultateve dhe strategjive për t'iu përgjigjur ndryshimeve në kushtet socio-ekonomike dhe përparësive të reja. Në mënyrë që të monitorojë dhe t'i përgjigjet rreziqeve, sistemi i OKB do të mbështesë

përditësimin e planeve të paparashikuara për t'iu përgjigjur katastrofave dhe emergjencave.

Raportimi i progresit kundrejt treguesve të KB do të përdorë të dhëna zyrtare të siguruar nga INSTAT dhe organet statistikore të ministrive të linjës, si dhe të dhëna administrative dhe të lidhura me programet nga partnerët e bashkëpunimit. Grupi i të dhënave INSTAT-OKB do të punojë për të identifikuar dhe adresuar boshllëqet kryesore në informacionin dhe statistikën për treguesit e lidhur me OZHQ-të. Agjencitë e sistemit të OKB do të forcojnë kapacitetet e INSTAT dhe organeve të tjera statistikore për të prodhuar të dhëna të ndara, të përafëruara me OZHQ-të¹⁰⁹, dhe për të forcuar shpërndarjen dhe përdorimin e të dhënave dhe statistikave për formulimin dhe planifikimin e politikave të bazuara në prova.

5.2 RISHIKIMI VJETOR I PERFORMANCËS DHE RAPORTIMI I REZULTATEVE TË VENDIT

Rishikimet vjetore të performancës dhe përgatitja e **një raporti vjetor të rezultateve të Kuadrit të Bashkëpunimit**¹¹⁰ u lejojnë partnerëve të bashkëpunimit të krahasojnë progresin aktual kundrejt rezultateve të pritura dhe të komunikojnë *kontributin* e rezultateve të bashkëpunimit në përparësitë e Shqipërisë. Shqyrtimet dhe raportet do të identifikojnë rregullimet e rezultateve të bashkëpunimit, strategjisë dhe burimeve për t'iu përgjigjur rreziqeve dhe kontekstit të programit në zhvillim¹¹¹.

KPE dhe UNCT janë përgjegjëse për të kryer rishikime dhe raportime vjetore të performancës.

109. Për shembull, sipas: seksit, të ardhurave, nivelit të shkollimit dhe gjendjes së paaftësisë.

110. Përditësimi i progresit do të ndjekë Formatin Standard Operacional të UNSDG dhe Udhëzimet për Raportimin e Progresit në Kuadrin e Bashkëpunimit.

111. Për t'iu përgjigjur nevojave të reja ose të paparashikuara në politikën dhe mjedisin e programit, ndryshimet në rezultate dhe strategjitë e planifikuara, të rëna dakord gjatë rishikimeve vjetore të performancës, pasqyrohen në Kuadrin e Përditësuar të Rezultateve të KB (Shtojca A) dhe / ose Planet e Përbashkët të Punës (PPP). UNSDG, Kuadri i Bashkëpunimit për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Kombeve të Bashkuara, [Udhëzimi i Brendshëm](#), qershor 2019. 10.

Kjo është bërë në bazë të monitorimit dhe raportimit rutinor nga grupet e rezultateve të rezultateve kundrejt rezultateve të pritura të KB dhe treguesve dhe aktiviteteve të përshkruara në planet e punës. Kjo do të integrojë raportimin e rezultateve nga të gjitha agjencitë kontribueset e sistemit të OKB. Për aq sa është e mundur, rishikimi dhe raportimi i performancës së KB do të kontribuojë në punën e GPMI-ve dhe rishikimeve të tjera tematike dhe sektoriale të qeverisë.

Rishikimet vjetore të performancës do të përfshijnë të gjithë palët e interesuara të KB. Audienca e synuar për një raport vjetor të rezultateve përfshin: Qeverinë dhe popullin e Shqipërisë, dhe partnerë zbatues nga shoqëria civile, sektori privat, donatorë ndërkombëtarë dhe organet drejtuese të agjencive të sistemit të OKB.

5.3 PLANI I VLERËSIMIT

Vlerësimi i Kuadrit të Bashkëpunimit deri në fund të vitit 2025 do të organizohet nga KPE dhe UNCT. Ai do të zhvillohet nga një ekip i pavarur vlerësimi i jashtëm dhe do të përfshijë të gjithë partnerët dhe palët e interesuara të KB. Gjetjet dhe rekomandimet nga vlerësimet e programeve të agjencisë së sistemit të OKB do të futen në vlerësimin e KB.

Vlerësimi do të përdoret për të vlerësuar arritjet e bashkëpunimit dhe për të mbështetur formulimin e Kuadrit të ardhshëm të Bashkëpunimit. Vlerësimi do të vlerësojë rëndësinë e rezultateve të KB, efektivitetin dhe efikasitetin e zbatimit nga agjencitë dhe partnerët e sistemit të OKB, dhe qëndrueshmërinë e rezultateve dhe kontributin e tyre në prioritetet kombëtare të Shqipërisë në lidhje me objektivat e OZHQ-ve¹¹². Përveç këtyre kriterëve standarde, vlerësimi do të masë *shkallën në të cilën* të drejtat e njeriut dhe vlerësimet për barazinë gjinore janë përfshirë në hartimin dhe zbatimin e përgjithshëm të KB.

112. Këto kritere dhe vlerësime për: Grupin e Vlerësimit të Kombeve të Bashkuara (UNEG), [Normat dhe Standardet e Vlerësimit](#), 2016.

SHTOJCA

SHITJCA A.

Kuadri i Rezultateve

Qeveria e Republikës së Shqipërisë dhe Kuadri i Bashkëpunimit i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim të Qëndrueshëm, 2022-2026

Përpjesëtim dhe Rezultatet e Bashkëpunimit

PËRPJESËTIMI I KAPITALIT NJERËZOR DHE PËRFSHIRJA SOCIALE

Integrimi i arsimit cilësor dhe gjithëpërfshirësisë dhe gatishmërisë për të mësuar të shekullit të 21-të; Kujdes shëndetësor dhe mbrojtje sociale efektive dhe gjithëpërfshirëse dhe mbrojtje sociale brenda një qasjeje strategjike të sistemit të OKB-së e përqendruar në investime mbështetëse për njerëzit, veçanërisht për ata në rrezik përjashtimi - si pjesë e përgjigjes dhe rimëkëmbjes nga COVID-19 dhe pranimit në BE.

Rezultati A1. Deri në vitin 2026, ka investime të shtuara dhe më të drejta për njerëzit, duke larguar pengesat dhe krijuar mundësi për ata që rrezikojnë të mbeten të përjashtuar

PËRPJESËTIMI I STRATEGJIKË B. RRIJTJE EKONOMIKE E GJELBËR, E QËNDRUESHME DHE ME PËRSHTATSHMËRI NDAJ NDRYSHIMEVE DHE MENAXHIM I BURIMEVE

Zhvillim ekonomik gjithëpërfshirës, elastik dhe prosperitet i përbashkët (përfshirë trajnimin efektiv për aftësim profesional), punësim të denjë në sektorin zyrtar, sipërmarrjen, mbështetjen për kalimin e ekonomisë në të gjelbër dhe blu, dhe rritjen e prodhimit dhe të ardhurave nga bujqësia, peshkimi dhe akuakultura, qëndrueshmëri më të madhe ndaj klimës dhe katastrofave dhe menaxhim efektiv të burimeve natyrore.

Rezultati B1. Deri në vitin 2026, zgjidhje politikanesh novative dhe të integruara përshpejtojnë zhvillimin ekonomik, produktiv, dhe të qëndrueshëm, duke rritur nivelin e përshtatshmërisë ndaj ndryshimeve klimatike dhe zbutjen e pasojave të tyre, si dhe kalimi në një ekonomi më të gjelbër dhe blu

PËRPJESËTIMI I C. QEVERISJE E FOKUS TEK NJERËZIT, SUNDIMI I LIGJIT, TË DREJTAT E NJERIUT DHE BARAZIA GJINORE

Institucione transparente dhe llogaridhënëse, që ofrojnë shërbime cilësore dhe gjithëpërfshirëse, mundësojnë sundimin e ligjit dhe më shumë akses në drejtësi dhe zbatimin e angazhimeve të të drejtave të njeriut

Rezultati C1. Deri në vitin 2026, qeverisja është me transparente dhe llogaridhënëse, duke mundësuar që njerëzit të gëzojnë shërbime gjithëpërfshirëse cilësore, sundim më të lartë të ligjit dhe qasje në shërbimet e drejtësisë në përputhje me angazhimet që Shqipëria ka në fushën e të drejtave të njeriut

Rezultati C2. Deri në vitin 2026, qeverisja përgjegjëse forcon barazinë dhe mos-diskriminimin, nxit fuqizimin e grave dhe të drejtat e njeriut, dhe ul dhunën ndaj grave dhe fëmijëve

Rezultate dhe produkte: Rezultatet e Kuadrit të Bashkëpunimit (KB) të QRSH-OKB për Zhvillim të Qëndrueshëm kanë një kontribut direkt e të prekshëm për arritjen e përparësive të Shqipërisë për hyrjen në BE dhe synimet e nacionalizuara të Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ-të).

Rezultatet janë ndryshime të nivelit të lartë për të cilat ka përgjegjësi kolektive nga qeveria, sistemi iOKB-së dhe partnerëve zbatues të KB, duke përfshirë organizatat e shoqërisë civile, grupet e komunitetit, sektorin privat dhe institucionet financiare ndërkombëtare. Rezultatet janë ndryshimet në performancën institucionale ose sjelljet e njerëzve dhe komuniteteve të tyre. Ata përkrahajnë: (1) Si njerëzit veprojnë ndryshe për të përmirësuar jetën e tyre dhe ato të familjeve dhe komuniteteve të tyre ose (2) Si po performojnë institucionet në mënyra të reja për të mbështetur njerëzit në përpjekjet e tyre.

Produktet përshkruajnë aftësi dhe aftësi të reja, produkte ose shërbime.Produktet, së bashku, japin një kontribut drejt rezultatit të pritur. Produktet e planifikuara nga bashkëpunimi do të zhvillohen si pjesë e Planeve të detajuara të Përbashkëta të Punës (PPP) për secilin rezultat.

Treguesit, synimet dhe lidhjet: Treguesit për KB janë të matshëm, në linjë me kuadrin e indikatorëve për OZHQ-të¹¹³ dhe me synimet e nacionalizuar në SKZHI dhe plane të tjerë kombëtarë. Kjo tregon se kontributi i KB jep rezultate në prioritetet e vendit dhe veçanërisht në standartet kryesore për hyrjen në BE.

Synimet për produktet e KB varen nga janë *paraprake* dhe të *përkohshme* në *priti*je të *përafrimit* të *mëtejshëm* me *politikat dhe planet e Qeverisë së Shqipërisë*.

Personat në rrezik përjashtimi: Disa grupe grash¹¹⁴, fëmijë nga familje me të ardhura të ulëta dhe prindër të vetëm, popullata rome dhe egjiptiane, persona me aftësi të kufizuara, përfshirë fëmijët, komunitetet rurale të izoluara, personat mbi 60 vjeç, pjesa e rinisë sëpopullsisë, personat LGBTQI dhe refugjatë, azilkërkues, të kthyer dhe migrantë

113. Shiko: [Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm: Lista e indikatorëve](#)

114. Midis grave: Gratë e moshuara, gratë në zonat rurale, gratë kryefamiljare, gratë rome dhe egjiptiane, gratë me aftësi të kufizuara, lezbike, biseksuale dhe transgjimore, gra në paraburgim, gra të mbijetuara nga dhuna në familje dhe me bazë gjinore, dhe gratë refugjate dhe azilkërkuese

KUADRI I BASHKËPUNIMIT I QRSH-OKB

Ndikimi

Përpalesitë kombëtare të zhvillimit: SKZHI II, shtylla 3. Investimi tek kapitali njerëzor dhe kohezioni social

Ulja e rrezikut nga niveli i varfërisë: Popullsia e në përgjithësi: 23%; Fëmijët: 30%; popullsinë: Ulja e rrezikut nga niveli i varfërisë përpara transfertave sociale: 39% (INSTAT, SILC 2018)

(Aftësitë profesionale dhe arsimi; Përmirësimi i cilësisë së jetës dhe mjedisit për të gjithë; Forcimi i aftësisë së qeverisë për të ofruar)

Programi i Reformës Ekonomike (PRE), 2021–2023. 2.3.6 Arsimi dhe aftësimi profesional; 2.3.8 Mbrojtja dhe përfshirja sociale, duke përfshirë kujdesin shëndetësor

Plani Kombëtar për Integrimin Evropian (PKIE), 2020–2022: Kriteret Politike; Kriteret Ekonomike (kapitali njerëzor); Përafrimi me kapitujt e acquis të BE-së: 19, 26, 28, 23-24

Të tjera: Plani Kombëtar i Veprimit për Rininë 2015-2020, Plani Kombëtar i Veprimit për Integrimin e romëve dhe egjiptianëve në Republikën e Shqipërisë 2016-2020, Strategjia Kombëtare kundër trafikimit të personave dhe Axhenda Kombëtare për të Drejtat e Fëmijëve 2017-2020

Programet Rajonale: Marrëveshja e Gjelbër Evropiane¹¹⁵; Strategjia Evropë 2020; Shtylla Evropiane e të Drejtave Sociale¹¹⁶; të tjera.

OZHQ-të dhe synimet: 1. Fundi i varfërisë: 1.1, 1.2, 1.3, 1.4; 2. Uria dhe kequshqyerja: 2.1, 2.2; 3. Shëndeti dhe mirëqenia: 3.1, 3.2, 3.4, 3.7, 3.8; 4. Arsimi cilësor: 4.1, 4.2, 4.7, 4.8; 5. Barazia gjinore 5.1, 5.2, 5.6; 10. Ulja e pabarazive: 10.2, 10.3, 10.7; 11. Qytete dhe komunitete të qëndrueshme: 11.

PËRPARËSIA STRATEGJIKE A.

ZHVILLIMI I KAPITALIT NJERËZOR DHE PËRFSHIRJA SOCIALE

Kjo përparësi integrimi i arsimit cilësor dhe gjithëpërfshirës dhe gatishmërisë për të mësuar të shekullit të 21-të; Kujdes shëndetësor dhe mbrojtje sociale efektive dhe gjithëpërfshirëse dhe mbrojtje sociale brenda *një qasjeje strategjike të sistemit të OKB-së* e përqendruar në investime mbështetëse për njerëzit, veçanërisht për grupet¹¹⁷ në rrezik përjashtimi - si pjesë e përgjigjes dhe rimëkëmbjes nga COVID-19 dhe pranimit në BE.

Rezultati A.

Deri në vitin 2026, ka investime të shtuara dhe më të drejta për njerëzit, duke larguar pengesat dhe krijuar mundësi për ata që rrezikojnë të mbeten të përjashtuar¹¹⁸

115. <https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal>

116. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights_en

117. Për shembull: "Sistemet e kujdesit dhe mbrojtjes sociale të Shqipërisë në mënyrë të pamjaftueshme i mbrojnë njerëzit nga goditjet e varfërisë dhe ende luftojnë për të ndihmuar të varfrit të gjejnë rrugë prodhimi të qëndrueshëm. Investimet në arsim, kujdes shëndetësor dhe mbrojtje sociale si pjesë e PBB-së janë nën mesataren e BE-së" (CCA6).

118. Kontributi i sistemit të OKB për "investime" është i dyfishtë: 1) forcimi i cilësisë dhe mbulimit të shërbimeve thelbësore sociale dhe 2) ofrimi i opsioneve të politikave për shpenzime më efektive dhe efikase të sektorit social. Rezultatet dhe aktivitetet specifike do të adresojnë arsimin dhe aftësitë jetësore, kujdesin shëndetësor, kujdesin social dhe mbrojtjen sociale, strehimin dhe jetesën

<p>Treguesit</p> <p>a. Përqindja e totalit të shpenzimeve të qeverisë për shërbimet themelore si një përqindje e totalit të shpenzimeve të qeverisë dhe PBB-së: i) Arsimi; ii) Shëndetësia; iii) Mbrojtja sociale; iv) Strëhim i përshtatshëm</p>	<p>Baza: 2019</p> <p>i. T: 11.4; GDP: 3.3 ii. T: 10; GDP: 2.99 iii. T: 32.5; GDP: 9.5 iv. T: 1.8; GDP: 0.05</p>	<p>Synimet:</p> <p>i. T, PBB: më e lartë se vlera bazë ii. T, PBB: më e lartë se vlera bazë iii. T, PBB: më e lartë se vlera bazë iv. T, PBB: më e lartë se vlera bazë</p>	<p>Burimet:</p> <p>INSTAT; MFE; QRSH; Departamenti i Strehimit</p>	<p>Supozimet</p> <p>Qeveria mbështet angazhimin e saj ndaj procesit të më e lartë se vlera bazë hyrjes në më e lartë se vlera bazë BE dhe politikat kryesore të sektorit social dhe strategjitë në vijim të zgjedhjeve të vitit 2021</p>
<p>b. Raporti bruto i regjistrimit në arsimin e hershëm të fëmijëve në arsimin parafillor (fëmijë 3-6 vjeç), i ndarë sipas gjinisë¹¹⁹ (OZHQ 4.2.2)</p>	<p>Baza: 2019</p> <p>T: 79.9 M: 81.9 F: 77.9</p>	<p>Synimi:</p> <p>Rritje me 5pp</p>	<p>Burimi:</p> <p>INSTAT</p>	<p>Qeveria cakton burime buxhetore për sektorët socialë sipas planifikimit</p>
<p>c. Rezultati mesatar i PISA-s i nxënësve 15-vjeçarë, në lexim, matematikë dhe shkencë, i ndarë sipas gjinisë(OZHQ që e përfaqëson – OZHQ 4.1.1¹²⁰)</p>	<p>Baza:</p> <p>Lexim T: 405; M: 387; F: 425 Matematikë T: 437; M: 435; F: 440 Shkencë T: 417; M: 409; F: 425</p>	<p>Synimi:</p> <p>(PISA 2021 shtyrë për në 2022) Lexim: 410 Matem: 437 Shkencë: 422</p>	<p>Burimi:</p> <p>PISA-Shqipëri</p>	<p>Pandemia e COVID-19 bie në gjysmën e parë të vitit 2021 me një normalizim gradual të aktivitetit social dhe ekonomik</p>
<p>d. Mbulimi i shërbimeve themelore shëndetësore (UHC; OZHQ 3.8.1¹²¹)</p> <p>- Përqindja e fëmijëve nën 1 vjeç që bënë vaksinën e frutshit (→OZHQ 3.2.1)</p>	<p>Baza:</p> <p>64% (2019) 94% (2019)</p>	<p>Synimi:</p> <p>65-70% >95%</p>	<p>Burimi:</p> <p>WHO-GHO Raporti UHC INSTAT; MSHMS</p>	<p>Qeveria është e angazhuar ndaj, dhe financon në mënyrë të përshtatshme mbledhjen në kohë të të dhënave të besueshme të ndara, për të kuptuar ata që janë në rrezik përjashtimi</p>
<p>e. Shpenzimet nga xhepi si përqindje e shpenzimeve totale për shëndetësinë (OZHQ 3.8.2)</p>	<p>Baza:</p> <p>44.5% (2018)</p>	<p>Synimi:</p> <p>35-40%</p>	<p>Burimi:</p> <p>WHO-GHO INSTAT; MSHMS</p>	
<p>f. Përqindja e foshnjave nën 6 muaj të ushqyer vetëm me qumësht gjiri (→OZHQ 2.2.1, 2.2.2.)</p>	<p>Baza:</p> <p>37%</p>	<p>Synimi:</p> <p>>40%</p>	<p>Burimi:</p> <p>INSTAT; MSHMS (DHS/MICS)</p>	

119. Të dhënat do të jenë të disponueshme në nivel bashkie pas Censurit 2022.

120. OZHQ 4.1.1: Proporcioni i fëmijëve / të rinjve: (a) në klasën 2/3; (b) në fund të fillores; dhe (c) në fund të shkollës 9-të vjeçare duke arritur të paktën një nivel aftësie minimale në (i) lexim dhe (ii) matematikë, të mbledhura sipas gjinisë

121. OZHQ 3.8.1 Mbulimi i shërbimeve themelore shëndetësore përcajtohet si mbulimi mesatar i 14 ndërhyrjeve gjurmuese të OZHQ 3.8.1

g. Numri i lindjeve mes adoleshenteve për 1000 gra në këtë grup 15-19 vjeç	Baza (2019) 14.2 lindje	Synimi: 11 lindje	Burimi: INSTAT	
h. Indeksi i gatishmërisë së vendit dhe indeksi i gatishmërisë operacionale për t'u përgjigjur pandemie ¹²² (→ OZHQ 3.8.1; 3.d.1)	Baza: 73% (2021)	Synimi: 75%	Burimi: WHO-SPAR ¹²³	
i. Numri i shtëpive, ii. Personat me paaftësi, dhe iii. përqindja e refugjatëve dhe personave të pajisur me mbrojtje të përkohshme të mbuluar nga sistemi i mbrojtjes sociale (OZHQ 1.3.1)	Baza: i. 66,269 ii. 72,711 iii. 2.3%	Synimi: 65,000 ii. 70,000 iii. 15%	Burimi: MSHMS UNHCR	
j. Boshllëqet socio-ekonomike midis romëve dhe jo-romëve, sipas gjinisë (reflektuar në punësim, regjistrim dhe qasje në shërbime)	Baza: i. Punësimi JR: 27%; R: 18%; RF: 11% ii. Posedim i Kartave të identitetit JR: 97%; R: 90%; RF: 91% iii. Të rinj (18-24) NEET JR: 42%; R: 78%; RF: 90% iv. Përdorimi i kujdesit shëndetësor parandalues JR: 68%; R: 44%; RF: 49%	Synimi: Boshllëku ulet me të patën 2%	Burimi: Anketimi Rajonal për Romët	
k. Numri i fëmijëve në kujdesin rezidencial në fund të vitit, për 100,000 persona të moshës 0-17, sipas gjinisë	Baza: (2019) T: 96.6 M: 98.4 F: 94.6	Synimi: T: 50 M: 51 F: 49	Burimi: Shërbimet Sociale Shtetërore/ INSTAT	

122. Ky tregues mat nivelin e gatishmërisë dhe përgatitjes operacionale bazuar në zbatimin e kapaciteteve të IHR.

123. OBSH. Mekanizmi Vjetor i Raportimit të Vetëvlerësimit nga Pala Shtetërore (SPAR) përbëhet nga 24 tregues për 13 kapacitetet e IDNJ të nevojshme për të zbuluar, vlerësuar, njoftuar, raportuar dhe përgjigjur ndaj rrezikut për shëndetin publik dhe ngjarjet akute që shkaktojnë shqetësime të brendshme dhe ndërkombëtare.

I. Numri i vizitave për Shëndetin Riprodhues, shëndetin e nënës, të porsalindur, Fëmijë dhe Adoleshentë në Nivelin e Kujdesit Shëndetësor Parësor.	Baza: (2018) 1,000,285 vizita në vit (15 % e totalit të vizitave në Qendrat e Kujdesit Parësor Shëndetësor)	Synimi: Më e lartë se vlera bazë	Burimi: Raportet e programit të OKB (UNFPA)	
Produktet:				
1. Mbrojtje sociale: Sistemet dhe mekanizmat e mbrojtjes sociale janë forcuar për të rritur mbullimin, cilësinë dhe përfitimeve të parave dhe shërbimeve të kujdesit shoqëror dhe strehimit të përballeshëm për grupet në nevojë				
2. Arsimi: Institucionet arsimore kanë përmirësuar politikat, njohuritë dixhitale, infrastrukturën, mjetet dhe buxhetet për t'u ofruar djemve dhe vajzave dhe veçanërisht grupeve në nevojë, të mësuarin gjithëpërfshirës dhe aftësitë e shekullit 21 ¹²⁴ (të gjitha nivelet e arsimit dhe përfshirë ato në raste emergjente)				
3. Kujdesi shëndetësor: Sistemi shëndetësor ka rritur kapacitetet për të arritur OZHQ 3 dhe Synimin UHC, duke siguruar shërbime ¹²⁵ cilësore me fokus tek njerëzit me një kosto të përballeshme, përfshirë gjatë emergjencave, dhe përmirësimin e përcaktuesve socialë, ekonomikë dhe mjedisorë të shëndetit				
4. Sisteme të përgjegjshme ndaj goditjeve për gatishmëri dhe përgjigje efektive ndaj katastrofave dhe reagim ndaj pandemisë: Sistemet e mbrojtjes shëndetësore dhe sociale kanë rritur kapacitetet për t'u përgatitur dhe reaguar ndaj emergjencave dhe pandemisë dhe për të promovuar rritjen e qëndrueshmërisë së komunitetit				
5. Angazhim gjithëpërfshirës i Komunitetit: Komunitetet dhe OShC-të gëzojnë kapacitete më të mëdha dhe mekanizma pune për të marrë pjesë në planifikim, ofrim të shërbimeve dhe monitorim në rritjen e cilësisë së shërbimeve dhe për të përmirësuar aksesin për grupet në nevojë				

124. Aftësitë transversonale të shekullit 21-të (p.sh. komunikimi, puna në ekip dhe rrjetëzimi, mendimi kritik dhe zgjidhja e problemeve, iniciativa dhe qëndrueshmëria) dhe aftësitë e thelluara në një ose më shumë mundësi tregu p.sh. TIK, prodhuesit e kalidajave, fabrikat e tullirit, saldatorët. KE, Strategjitë e Aftësisë për Industrinë 2030, 2019. Shtih gjithashtu; ILO, *Skill-up*, dld nëntor 2019; AES, *Cliaf janë aftësitë e shekullit 21*, dld 2020.

125. Shërbimet shëndetësore përfshijnë: Shëndetin seksual dhe riprodhues, shëndetin e nënës, shëndetin e të porsalindurit, fëmijën dhe adoleshencën, sëmundjet jo-ngjitëse dhe shëndetin mendor, sëmundjet infektive dhe shërbimet e ushqyerjes dhe imunizimit. Shërbimet adresojnë gjithashtu aksesin për personat me aftësi të kufizuara (e-shëndetësia dhe telemjekësia) dhe kapacitetet për të trajtuar çrregullimet nga përdorimi i drogës në përputhje me standardet ndërkombëtare). Mbështetja shpesh do të mbështesë mbullimin e zgjeruar të ndërhyrjeve të trajtimit (farmakologjik, psikosocial dhe rehabilitues dhe shërbimet e kujdesit pas) për çrregullimet nga përdorimi i substancave.

KUADRI I BASHKËPUNIMIT QRSH-OKB

Ndikimi

Përparësitë kombëtare të zhvillimit: SKZHI II, shtylla 2. Rritja ekonomike përmes shtimit të konkurrencës dhe inovacionit: **SKZHI II, shtylla 3.** Investimi tek kapitali njerëzor dhe kohezioni social; **SKZHI II, shtylla 4:** Rritje përmes përdorimit të qëndrueshëm të burimeve (*Duke krijuar nxitës dinamikë rritjeje që krijojnë mundësi dhe të ardhura; Forcimi i ofrtësive të qeverisë për të ofruar; Menaxhimi i integritetit rajonal, rreziqeve natyrore dhe migrimit*)

Ulja e rrezikut nga niveli i varfërisë: Popullsia e në përgjithësi: 23%; Fëmijët: 30%; popullsia: Ulja e rrezikut nga niveli i varfërisë përpara transfertave sociale: 39% (INSTAT, SILC 2018)

(Aftësitë profesionale dhe arsimit; Përmirësimi i cilësisë së jetës dhe mjedisit për të gjithë; Forcimi i aftësisë së qeverisë për të ofruar)

Programi i Reformës Ekonomike (ERP), 2021-2023: 2.3.1 Reforma në tregun e energjisë dhe transportit; 2.3.2 Bujqësia, industria dhe shërbimet; 2.3.3 Mjedis biznesi dhe reduktim i ekonomisë informale; 2.3.4 Kërkim dhe Zhvillim, inovacion dhe ekonomi dixhitale; 2.3.5 Reformat e Integritetit Ekonomik; 2.3.7 Punësimi dhe tregjet e punës

Plani Kombëtar për Integritetin Evropian (SKZHI), 2020-2022: Kriteret Politike; Kriteret ekonomike (kapitali njerëzor); Përaftrimi me kapitujt acquis të BE-së: 2. 11, 12, 19, 20, 26, 23-24, 25, 27

Programet rajonale: Samiti i Sofjes (bashkëpunimi rajonal për ekonominë dhe tregtinë, axhenda dixhitale, kërkimi dhe inovacioni, lidhja në rrjet, siguria, lufta kundër korrupsionit, nxitja e pajtimit dhe të rinjtë); Deklarata e kalimit në energji të pastër (Podgoricë); Marrëveshja rajonale për ndërlidhjen dhe roaming (Beograd); Deklarata për integritetin rom; Memorandum Mirëkuptimi: 5G për transformimin dixhital në Ballkanin Perëndimor (BP) 2020; Memorandum Mirëkuptimi: Ndërveprimi dhe shërbimet e besimit në BP, 2020

OZHQ-të dhe synimet: 1. Zhdukja e varfërisë: 1.5, 1.b; 2. Siguria ushqimore & bujqësia: 2.3, 2.4, 2.a; 3. Shëndeti dhe mirëqenia (3.1, 3.2, 3.4, 3.6); 4. Arsimit cilësor: 4.3 (Aftësim profesional cilësor dhe i përballueshëm), 4.4 (Aftësim për punësim); 5. Barazi gjinore: 5.1, 5.a; 6. Ujë i pastër dhe kanalizime: 6.1, 6.4; 7. Energji e pastër e përballueshme: 7.1, 7.2.7.b; 8. Punë e denjë & dhe rritje ekonomike: 8.3 (Vende pune të denja, sipërmarrje, inovacion) 8.5 (Shkalla e papunësisë); 8.9 (Turizëm i qëndrueshëm) 9. Industri, inovacion dhe infrastrukturë; 9.1, 9.3 (NVM/NMVB), 9.4, 9.5 (Kërkim & Zhvillim), 9.b; 10. Ulje e pabarazive: 10.1, 10.2, 10.3; 11. Qytete dhe komunitete të qëndrueshme: 11.3, 11.6, 11.b; 12. Konsum dhe Prodhim i Qëndrueshëm: 12.2, 12.7; 13. Ndryshim klimatik: 13.2 (Emetime gazesh serë); 15. Jeta në tokë: 15.1, 15.4, 15.b

PËRPARËSIA STRATEGJIKE B. RITJE EKONOMIKE E GJELBËR, E QËNDRUESHME DHE ME PËRSHTATSHMËRI NDAJ NDRYSHIMEVE DHE MENAXHIM I BURIMEVE

Zhvillim ekonomik gjithëpërfshirës, elastik dhe prosperitet i përbashkët (përfshirë trajnimin efektiv për aftësim profesional), punësim të denjë në sektorin zyrtar, sipërmarrjen, mbështetjen për kalimin e ekonomisë në të gjelbër dhe blu, dhe rritjen e prodhimit dhe të ardhurave nga bujqësia, peshkimi dhe akuakultura, qëndrueshmëri më të madhe ndaj klimës dhe katastrofave dhe menaxhim efektiv të burimeve natyrore.

Rezultati B.

Deri në vitin 2026, zgjidhje politikash novative dhe të integruara përshpejtojnë zhvillimin ekonomik, produktiv, dhe të qëndrueshëm, duke rritur nivelin e përshtatmërisë ndaj ndryshimeve klimatike dhe zbutjen e pasojave të tyre, si dhe kalimi në një ekonomi më të gjelbër dhe blu

Treguesit	Baza:	Synimi:	Burimi:	Supozimet
a. Vëllimi i prodhimit për njësinë e punës sipas llojit të ndërmar- rje (bujqësi, pylltari, peshkim, akuakulturë) (OZHQ 2.3.1 ¹²⁷)	Baza: \$6489	Synimi: \$7900	Burimi: FAO (portali për tokën)	Ekziston angazhim politik dhe politikash për rritjen e gjelbër dhe konsumin dhe prodhimin e qëndrueshëm, në përputhje me Marrëveshjen e Gjelbër Evropiane ^{1,26} dhe Axhendën e Gjelbër për vendet e Ballkanit Perëndimor
b. Shkalla e pjesëmarrjes në forcën e punës, sipas gjinisë, moshës (→OZHQ 8.5.2; 8.6.1) ¹²⁸	Baza: T: 69.6 (2019) M: 77.6 F: 61.6 YP (15-24) ¹²⁹ T:37 M: 43; F: 30	Synimi: T: 69.7 M: 77.7 F: 61.6 YP (15-24) T: 38 M: 44; F: 31	Burimi: INSTAT	Ka angazhim të mbështetur nga qeverisë për procesin e pranimin në BE dhe progresin për kapitujt 15 dhe 27 dhe zbatimin e Planit të Integruar Kombëtar për Energjinë dhe Klimën
c. Përqindja e të rinjve (e moshës 15-24 vjeç) jashtë sistemit arsimor, punësimin ose trajnimin, sipas gjinisë (OZHQ 8.6.1)	Baza: T: 26 M:26 F: 25	Synimi: T: 21.4 M: 21 F: 22	Burimi: INSTAT	
d. Përqindja e të rinjve dhe të rriturve me të paktën një aftësi ICT, sipas gjinisë dhe grup moshës (OZHQ 4.4.1)	Baza: Totali: 41 (2019) M: 22; F: 19 YP (15-24): 57 M: 56; F: 58	Synimi: T: 45 (2022) TBD M: 24;F 21 YP (15-24): 60 M:59; F: 61	Burimi: INSTAT	Ka shtim të priorizimit të politikave dhe investime qeveritare për të zhvilluar një ekonomi të fortë blu, të fokusuar në peshkimin e qëndrueshëm dhe akuakulturë
e. Përqindja e punësimit informal në sektorët jo-bujqësorë sipas gjinisë (OZHQ 8.3.1)	Baza: T: 30 (2019) M: 36 F: 22	Synimi: T: 27	Burimi: LFS 2019 (INSTAT)	Ka rritje të ndërgjegjësimit midis sektorit privat dhe konsumatorëve për rëndësinë e kalimit në ekonominë rrethore dhe menaxhimin e burimeve natyrore në mënyrë të qëndrueshme.

126. Kjo synon që vendet e BE-së të prodhojnë emetime neto zero ekuivalente të CO2 dhe të arrijnë neutralitetin e klimës deri në vitin 2050.

127. [Treguesi 2.3.1](#) i OZHQ jep vlerën e prodhimit mesatare për Prodhuesit e vegjël të ushqimit (prodhimi bujqësor në një ditë pune, PPP) (konstante në \$ ndërkombëtare 2011)

128. Pjesëmarrja në forcën e punës (një zgjedhje / sjiellje) është thelbësore për lëvizjet në nivelin e përgjithshëm të punësimit (OZHQ 16.6.1).

129. Për të rinjtë: [ILOSTAT: modeled ILO estimate](#), Jan 2021.

f.Disponueshmëria e Kontributeve të Përmirësuar të Përcaktuara Kombëtare për të zvogëluar emetimet e Gazeve serë dhe për t'iu përshtatur ndryshimit të klimës (bazuar në Synimet EE dhe RES) (PO/JO) (OZHQ 13.2.1)	Baza: KPK (2015)	Synimi: PO	Burimi: Raportet e QRSH Raportet e programit të OKB	Ka pranim politik dhe popullor për nevojën e adresimit të informacionit dhe integruar më mirë gratë, të rinjtë dhe grupet në nevojë në tregun formal të punës.
g. Numër ligjesh, politikash, rregulloresh të reja ose të ndryshuara të miratuara për mbrojtjen e mjedisit dhe rritjen ¹³⁰ e qëndrueshme jeshile dhe blu) duke përfshirë vlerësimet për barazinë gjinore dhe të dhënat e ndara sipas gjinisë	Baza: 3 (2020)	Synimi: 9	Burimi: Raportet e QRSH, strategji dhe kuadër ligjor Raportet e programit të OKB	Qeveria do të rrisë masat e prouara për krijimin e vendeve të punës dhe aktivizimin e punësimit për grupet në nevojë dhe të papunët afatgjatë. Ekzistojnë investime në rritje në infrastrukturën dixhitale, veçanërisht për zonat e largëta dhe me pak shërbime, si parakusht për ekonominë dixhitale dhe e-qeverisjemë efektive.
h.Shkalla e menaxhimit të burimeve të integruara ujore ¹³¹ (OZHQ6.5.1)	Baza: 47 (0-100) (2020)	Synimi: 52	Burimi: Indikator 6.5.1 për Ujin - OKB	
i.Përqindja e vendit e mbuluar nga zonat e mbrojtura dhe nën-menaxhim të përmirësuar për ruajtje dhe përdorim të qëndrueshëm (OZHQ 15.1.2, afërsisht)	Baza: 18.5%	Synimi: 23%	Burimi: Agjensia Kombëtare për Zonat e Mbrojtura, Ministria e Mjedisit ¹³²	
j.Disponueshmëria e i. Strategjisë kombëtare për uljen e rrezikut nga katastrofat dhe plani kombëtar i përditësuar i emergjencës, dhe ii. Përqindja e bashkive me strategji për uljen e rrezikut nga katastrofat në përputhje me Kornizën Sendai dhe duke përfshirë çështjet e barazisë gjinore dhe të drejtave të fëmijëve dhe të dhëna të ndara sipas gjinisë ¹³³ (PO/JO) (OZHQ 11.b.1)	Baza: i. N (2020) ii. 1 (2020)	Synimi: i. Po (2026) ii. 5 (2026)	Burimi: Raportet e QRSH Raportet e programit të OKB	

130. Në sektorët: menaxhimi i burimeve ujore, ruajtja e biodiversitetit, ndotja e ajrit, menaxhimi i mbeturinave, menaxhimi i tokës, pylltaria, peshkataria dhe akuakultura

131. Menaxhimi i integruar i burimeve ujore është linja e politikave të zhvillimit të qëndrueshëm. MAPS

132. Të gjitha zonat e mbrojtura përbëjnë: Park Kombëtar 46%; Rezervat i Menaxhuar i Natyrës 29%; Tokë / zone e mbrojtur detare 5%; Rezervë burimesh / Zona e Përdorimit të Shumëfishitë 4%; Rrjeti I ligatinave Ramsar 3%; Rezervat Strikt Natyror/Rezervat Shkencor 1%; Rezerva e biosferës 1%.

133. Standardminimum: UNISDR, Reduktimi i Rrezikut nga Fatkeqësitë në Lente Gjinore: Politika dhe Udhëzime Praktike (seksioni 5.6)

<p>k.Nr. i qyteteve që zbatojnë plane veprimi të gjelbra dhe me përdorimin e teknologjisë që ofrojnë qasje në hapësira të sigura, të shëndetshme, gjithëpërfshirëse dhe të arritshme, të gjelbra dhe publike, në veçanti për gratë dhe fëmijët, personat e moshuar dhe personat me aftësi të kufizuara (OZHQ 11.7)</p>	<p>Baza: 4 (Tiranë, Durrës, Vlorë, Korça)</p>	<p>Synimi: 30</p>	<p>Burimi: Raportet e QRSH Raportet e programit të OKB</p>	
<p>Produktet:</p>				
<p>1. Punësimi dhe zhvillimi i aftësive: Institucionet qeveritare kanë rritur kapacitetet për të forcuar politikat dhe shërbimet që adresojnë mospërpunjen e aftësive dhe rrisin pjesëmarrjen e fuqisë punëtore dhe punën e denjë, veçanërisht për të rinjtë, grupet e rrezikuara dhe të papunët afatgjatë</p>				
<p>2. Rritja e qëndrueshme dhe elastike ekonomike dhe kalimi në ekonominë së gjelbër dhe blu: Masat dhe programet e politikës ekonomike janë hartuar, pilotuar dhe gjurmuar për të promovuar rritje të qëndrueshme, elastike ndaj klimës, rritje të ekonomisë së gjelbër dhe blu dhe fuqizimin ekonomik të grave me fokus në “rindërtimin më të mirë”</p>				
<p>3. Inovacion: Masat programatike dhe politikë janë zhvilluar për të nxitur ekonominë dixhitale, sipërmarrjen dhe rritje konkurruese të NIMV/NIMVB-ve dhe shtim të shpenzimeve për kërkim shkencor dhe zhvillim</p>				
<p>4. Burimet e klimës dhe ekosistemit¹³⁴: Mekanizmat e planifikimit dhe koordinimit të forcuar për adaptimin dhe zbutjen e ndryshimeve klimatike dhe menaxhimin e më të gjerët mjedisit, ruajtjen dhe mbrojtjen, duke siguruar integrimin e angazhimeve për barazinë gjinore</p>				
<p>5. DRR: Politika, kapacitete dhe mekanizma të përmirësuar për uljen efektive të rrezikut nga katastrofa, gatishmëria dhe reagim në të gjithë nivelet Kuadri i</p>				
<p>6. Qytete të qëndrueshme: Kapacitetet e bashkive urbane janë rritur për të zbatuar politika dhe programe të zhvillimit të qëndrueshëm</p>				

134. Përfshihen: Menaxhimi i integruar i burimeve ujore, ruajtja e biodiversitetit, menaxhimi i qëndrueshëm i tokës dhe pyjeve

KUADRI I BASHKËPUNIMIT QRSH-OKB

Ndikimi

Përpalesitë kombëtare të zhvillimit: Parimi themelor i SKZHI-Mirëqeverisja, Demokracia dhe Sundimi i Ligjit; SKZHI II, shtylla 3. Investimi në kapitalin njerëzor dhe kohezionin social; Prioriteti i SKZHI II: Ofrimi i shërbimeve publike inovative, me fokus tek qytetarët (Përmirësimi i cilësisë së jetës dhe mjedisit për të gjithë; Forcimi i qeverisjes dhe aftësia e qeverisë për të ofruar)

Programi i Reformës Ekonomike (ERP), 2021-2023: 2.3.5 Reformat për Integrimin Ekonomik; 2.3.6 Arsimi dhe aftësitë profesionale; 2.3.7 Punësimi dhe tregu i punës; 2.3.8 Mbrojtja dhe përfshirja sociale, duke përfshirë kujdesin shëndetësor

Plani Kombëtar për Integrimin Evropian (SKZHI), 2020-2022: Kriteret Politike; Kriteret ekonomike (kapitali njerëzor); Përaftrimi me acquis të BE-së, kapitujt: 5, 10, 22, 23-24, 32

Programet rajonale: Axhenda Evropiane për Migrimin; Migracioni, Azili, Nisma Rajonale për Refugjatët¹³⁵; Nisma Rajonale për Anti-Korrupsionin¹³⁶; Grupi Rajonal i Punës për Agjendën Sociale 2020; Plani shumëvjeçar i veprimit për Zonën Ekonomike Rajonale në Ballkanin Perëndimor; të tjera Grupi Rajonal i Punës për Axhendën Sociale 2020; Plani i veprimit shumëvjeçar në Zonën Ekonomike Rajonale në Ballkanin Perëndimor; tjetër.

OZHQ-të dhe Synimet: 5. Barazia gjinore: 5.1, 5.2, 5.5, 5.a, 5.c; 10. Ulja e pabarazive: 10.1, 10.2, 10.3, 10.4, 10.7, 16; Paqe, drejtësi dhe institucione të forta: 16.1, 16.2, 16.3, 16.4, 16.5, 16.6, 16.7, 16.10, 16.b; 17. Partneritet për objektivat: 17.18, 17.19.

PËRPARËSIA C.

QEVERISJE EFEKTIVE ME FOKUS TEK NJERËZIT, SUNDIMI I LIGJIT, TË DREJTAT E NJERIUT DHE BARAZIA GJINORE

Institucione transparente dhe llogaridhënëse, që ofrojnë shërbime cilësore dhe gjithëpërfshirëse, mundësojnë sundimin e ligjit dhe më shumë akses në drejtësi dhe zbatimin e angazhimeve të të drejtave të njeriut

Rezultati C1.

Deri në vitin 2026, qeverisja është me transparente dhe llogaridhënëse, duke mundësuar që njerëzit të gëzojnë shërbime gjithëpërfshirëse cilësore, sundim më të lartë të ligjit dhe qasje në shërbimet e drejtësisë në përputhje me angazhimet që Shqipëria ka në fushën e të drejtave të njeriut

¹³⁵ marrri-rc.org

¹³⁶ www.rai-see.org

<p>Treguesit</p> <p>a. Përqindja e popullsisë që beson se <u>transparenca</u> institucionale dhe <u>logaridhënia</u> janë të kënaqshme, sipas gjinisë, moshës, paafësisë dhe grupit të popullsisë (e ndarë sipas nivelit qendror dhe vendor) (OZHQ 16.6.1 afërsisht)</p> <p>b. Përqindja e popullsisë që beson se ka mundësi të njafueshme për të marrë pjesë në proceset vendimmarrëse të institucioneve publike (të ndara sipas gjinisë, grup moshës, nivelit qendror / vendor) (OZHQ 16.7.2, afërsisht)</p>	<p>Baza (2020): Qendror: T: 35%, LL: 35% Vendor: T: 37%, LL: 37%</p> <p>Baza (2020): Qendror: 28% Vendor: 39%</p>	<p>Synimi (2026): Qendror: T: 50%, LL: 60% Vendor: T: 50%, LL: 60%</p> <p>Synimi (2026): Qendror: 40% Vendor: 50%</p>	<p>Burimi: Anketa vjetore për Besimin tek Qeverisja (UNDP)</p> <p>Burimi: Anketa vjetore për Besimin tek Qeverisja (UNDP)</p>	<p>Supozimet</p> <p>Me negociatat për pranimin në BE, po rritet mbështetja e qeverisë dhe publikut për reformën në sistemin e drejtësisë dhe administratë publike më efektive dhe transparente</p> <p>Polarizimi politik nuk do të mund tëzbutet ndjeshëm me ndikimet e mundshme në reformën e qeverisjes dhe kohezionin shoqëror</p>
<p>c. Niveli i zbatimit të rekomandimeve të pranuar nga UPR dhe organizmat e traktatit për të drejtat e njeriut (Vlerësimi i shkallës prej 4 pikësh: 4. Zbatuar plotësisht; 3. Pjesërisht; 2. Në mënyrë të papërshtatshme; 1. Jo / Zbatuar</p>	<p>Baza: Pjesërisht</p>	<p>Synimi: Plotësisht</p>	<p>Burimi: Raportet e IKDNJ Raportet e OKB</p>	
<p>d. Numri i ankesave për të drejtat e njeriut të regjistruara, sipas gjinisë (<i>Shënim. Efektiviteti i veprimit përmirësues të vlerësuar nga monitorimi rutinë i programimit vjetor me IKDNJ</i>¹³⁷)</p>	<p>Baza (2019): T: 1,384 M: 919; F: 338 M&F: 127</p>	<p>Synimi: 10% rritje e raportuar në veprime përmirësuese</p>	<p>Burimi: INSTAT; Raportet e IKDNJ Raportet e OKB</p>	
<p>e. Shkalla e parburgimit (paragjyqësor) për Fëmijët (për popullsi prej 100,000 personave të moshës 14–17 vjeç të ndarë sipas gjinisë) (→ OZHQ 16.3.2)</p>	<p>Baza (2019): T: 12.3 M: 24; F: 0</p>	<p>Synimi: T: 8</p>	<p>Burimi: INSTAT; Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve Ministria e Drejtësisë</p>	
<p>f. Shkalla në të cilën ligjet, politikat dhe praktikat përputhen / janë harmonizuar me standardet ndërkombëtare në lidhje me migrantët, refugjatët, personat pa shtetësi (→ OZHQ 1.2.1; 1.2.2; 1.4.1) (Vlerësimi i shkallës prej 4 pikësh: 4. Harmonizuar plotësisht; 3. Pjesërisht; 2. Në mënyrë të papërshtatshme; 1. Jo / Zbatuar dobët)</p>	<p>Baza (2019): Migrantët: Pjesërisht Refugjatët: Pjesërisht Personat pa shtetësi: Pjesërisht</p>	<p>Synimi: Përafrimi 100% i legjisllacionit shqiptar dhe politikave të migracionit me kornizën ligjore të BE-së dhe ligjet e standardet ndërkombëtare</p>	<p>Burimi: Raportet e QRSH IOM, Raportet e UNHCR</p>	

137. Ombudsmani, Avokati i Popullit dhe Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi

g. Shkalla në të cilën zbatohen masat e Planit të Veprimit të Strategjisë Kombëtare për Migracionin 2019-2022	Baza: 20%	Synimi (2022): 100%	Burimi: Raportet periodike të QRSH mbi zbatimin e SKM
h. Ekziston një politikë e miratuar gjithëpërfshirëse migracioni (PO/JO)	Baza: Jo (2020)	Synimi: Po	Burimi: VKM mbi miratimin e politikës së re
i. Projekti për Drejtësi në Botë, Indeksi i Zbatimit të Ligjit, Nën-faktorët e Drejtësisë Sociale: 7.2 DREJTËSIA SOCIALE NUK KA DISKRIMINIM	Baza (2020): 0.51	Synimi: 0.56 (Mesatare Rajonale/ Globale)	Burimi: WJP Indeksi i Zbatimit të Ligjit
j. Përqindja e pronave të sekuestruara të përdorura për qëllime sociale publike ¹³⁸ (OZHQ 16.4 afërsisht)	Baza: 4 prona të sekuestruara për përdorim social (2020)	Synimi: +12% (2026)	Burimi: Raportet e QRSH

Outputs:

1. Aksesi në drejtësi: Institucionet e zbatimit të ligjit dhe të drejtësisë kanë përmirësuar kapacitetet, strukturat, mjetet dhe provat për të adresuar boshllëqet në legjislacion dhe për të forcuar performancën e sistemit të drejtësisë në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe kombëtare.

2. Mirëqeverisja, pjesëmarrja dhe zëri: Mekanizmat e integruar multi-sektorialë do të krijohen dhe forcohen për të mbështetur dialogun dhe për të forcuar formulimin e politikave, bazuar në parimet e mirëqeverisjes (Përpjekjet e bashkëpunimit do të promovojnë përfshirjen dhe ndërtimin e niveleve më të larta të besimit në shoqëri dhe do të mundësojnë të mbajtësve të drejtave, veçanërisht atyre nga grupet e përjashtuara, të kenë më shumë akses në informacion dhe shërbime (përfshirë Ndihmën Ligjore Falas), duke u mundësuar atyre që të shprehin shqetësimet e tyre, të pretendojnë të drejtat e tyre në proceset ligjore dhe të kërkojnë zgjidhje përmes mjeteve juridike.)

3. Të dhënat dhe provat: Partnerët e Kuadrit të Bashkëpunimit kanë rritur kapacitetet për të gjeneruar të dhëna cilësore të ndara, për të forcuar politikatat dhe programet (sasore dhe cilësore, të bazuara në rezultate, me ndjeshmëri gjinore, të përgjegjshme ndaj ndryshimeve demografike dhe situatës së grupeve në nevojë)

4. Logaridhënia e sektorit publik dhe shërbimet cilësore: Institucionet në nivel kombëtar dhe bashkiak kanë rritur kapacitetet dhe mekanizmat e "qeverisë së hapur" për të ofruar shërbime cilësore, për të promovuar konsultime dhe pjesëmarrje, për të kryer planifikimin e integritetit, për të luftuar korrupsionin dhe krimin e organizuar dhe për të forcuar pjesëmarrjen e shoqërisë civile dhe qytetarëve, në përputhje me parimet e mirëqeverisjes, Partneritetin për Qeverinë e Hapur dhe standardet ndërkombëtare

5. Përgjegjësia dhe mbikëqyrja për të drejtat e njeriut: Parlamenti, Institucionet Kombëtare të të Drejtave të Njeriut (IKDNJ) dhe OShC-të kanë forcuar kapacitetet dhe mekanizmat për të vlerësuar zbatimin e legjislacionit, politikave dhe strategjive të të drejtave të njeriut dhe barazisë gjinore dhe promovuar dhe mbrojtur përmbushjen e angazhimeve të Shqipërisë për të drejtat e njeriut dhe barazinë gjinore

6. Migrimi dhe azili: Qeveria ka rritur kapacitetet, në përputhje me kuadrin ndërkombëtar përkatës ligjor dhe standardet, për të i forcuar politikatat dhe legjislacionin për migracionin efektiv dhe qeverisjen e azilit, ii. Përmirësuar menaxhimin e lëvizjeve të përziera të refugjatëve dhe migrantëve duke përfshirë priftjen dhe identifikimin e personave me nevojë të veçanta, iii. Ofruar mbrojtje efektive për fëmijët e ndarë të huaj, të mitur dhe gra të pashoqëruara, dhe iv. Forcuar mekanizmat për angazhimin e diasporës

¹³⁸. Në mbështetje të nenit 37 të Ligjit Nr. 10192 të vitit 2009: Për parandalimin dhe goditjen e krimin të organizuar, trafikimit dhe korrupsionit përmes masave parandaluese kundër pronës. Pasuritë e sekuestruara ose të konfiskuara duhet të drejtohen drejt shërbimeve sociale dhe projekteve (p.sh. qendrat për rehabilitimin e viktimave të krimin të organizuar, dhunës, trafikimit)

KUADRI I BASHKËPUNIMIT QRSH-OKB

Ndërkimi

Përparësitë kombëtare të zhvillimit:

SKZHI II: Përgjatë SKZHI - Ofrimi i shërbimeve publike inovative, me fokus tek qytetarët; SKZHI II, shtylla 3. Investimi në kapitalin njerëzor dhe kohezionin social

Programi i Reformës Ekonomike (ERP), 2021-2023: 2.3.5 Reformat për Integrimin Ekonomik; 2.3.6 Arsimi dhe Aftësimi Profesional; 2.3.7 Punësimi dhe tregjet e punës; 2.3.8 Mbrojta dhe përfshirja sociale, duke përfshirë kujdesin shëndetësor

Plani Kombëtar për Integrimin Evropian (SKZHI), 2020-2022: Kriteret Politike; Kriteret ekonomike (kapitali njerëzor); Përafrimi me acquis të BE-së kapitujt: 5, 10, 22, 23-24, 32

Programet rajonale: Strategjia për Barazinë Gjinore 2018-2023; Plani i III-të i Veprimit Gjinor për BE-në; tjetër.

OZHQ-të dhe Synimet: 5, Barazi gjinore: 5.1, 5.a; Indeksi i Barazisë Gjinore për Shqipërinë (Metodologjia EIGE); 10. Ulja e pabarazive: 10.1, 10.2, 10.3, 10.4, 10.7; 16; Paqe, drejtësi dhe institucione të forta: 16.1, 16.2, 16.3, 16.5, 16.6, 16.7, 16.10, 16.b; 17. Partneritet për objektivat: 17.18, 17.19.

PËRPARËSIA C.

QEVERISJE EFEKTIVE ME FOKUS TEK NJERËZIT, SUNDIMI I LIGJIT, TË DREJTAT E NJERIUT DHE BARAZIA GJINORE

Kjo përparësi është e fokusuar tek institucionet transparente dhe llogaridhënëse, që ofrojnë shërbime cilësore dhe gjithëpërfshirëse, mundësojnë sundimin e ligjit dhe më shumë akses në drejtësi dhe zbatimin e angazhimeve të të drejtave të njeriut

Rezultati C2.

Deri në vitin 2026 qeverisja përgjegjëse forcon barazinë dhe mos-diskriminimin, nxit fuqizimin e grave dhe të drejtat e njeriut, dhe ul dhunën ndaj grave dhe fëmijëve

Treguesit	Baza:	Synimi:	Burimi:	Supozimet
a. Numri i fëmijëve, viktima të veprave penale, për 100,000 popullsi fëmijësh (0-17 vjeç), në 12 muajt e fundit.	Baza: T: 203.1 (2019) F: 106.9 M: 294.8	Synimi: 20% ulje	Burimi: INSTAT / Ministria e Brendshme	Ka një njohje gjithnjë e më të madhe popullore dhe politike të nevojës për të adresuar diskriminimin, përjashtimin dhe marxhinalizimin në politikat dhe programet e sektorit social
b. Përqindja e fëmijëve 1-14 vjeç që kanë përjetuar ndonjë ndëshkim fizik dhe / ose sulm psikologjik nga kujdestarët në muajin e kaluar, të ndarë sipas seksit dhe grup moshës (OZHQ 16.2.1)	Baza: Total: 47.5 % 2-4 vjeç: 43 5-9 vjeç: 51 10-14 vjeç: 46 Meshkuj: 49 Femra: 45	Synimi: 30 pp ulje (2026)	Burimi: INSTAT (DHS/MICS)	Pranimi nga qeveria i rekomandimeve nga organet dhe mekanizmat e traktatit të të drejtave të njeriut dhe gjetjet e raportit të rishikimit të qeverisë për Pekin +25 krijojnë një politikë mundësuese dhe mjedis fiskal për vazhdimin e punës në këtë fushë
c. Përqindja e grave të moshës 18-74 vjeç që i nënshtrohen i) dhunës në familje nga partneri intim; ii) dhunës nga jo partner; iii) ngacmimi seksual në 12 muajt e kaluar (OZHQ 5.2.1; 5.2.2)	Baza: i. 33.7 ii. 2.4 iii. 8.5	Synimi: i. 32 ii. 2 iii. 8	Burimi: INSTAT	
d. Përqindja e grave të moshës 20-24 vjeç që ishin martuar ose në një lidhje para moshës 15 vjeç dhe para moshës 18 vjeç (OZHQ 5.3.1)	Baza: 1.4 (nën 15) 11.8 (nën 18)	Synimi: 1 (nën 15) 11 (nën 18)	Burimi: INSTAT (DHS/MICS)	
e. Ekzistenca e sistemeve për të gjurmuar dhe bërë alokimet publike për barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave (GEWE) (OZHQ 5.c.1) ¹³⁹	Baza: I afrohet detyrimit (2018)	Synimi: Plotëson detyrimin	Burimi: Raportet e QRSH Raportet e OKB ¹⁴⁰	
f. Përqindja e vendeve që mbahen nga gratë në parlamentet kombëtarë dhe qeveritë vendore (OZHQ 5.5.1) dhe mekanizmat e dialogut kombëtar	Baza: 29.5% (2019)	Synimi: >32% (2026)	Burimi: INSTAT	

139. Metodologjia për matjen e progresit kundrejt treguesit 5.c.1 <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/files/Metadata-05-0c-01.pdf>

140. <https://data.unwomen.org/country/albania>

Produktet:

1. Dhënia fund dhunës ndaj grave dhe fëmijëve: Institucionet qeveritare në nivelet Qendrore dhe Vendore dhe ofruesit e shërbimeve të OSHC-ve kanë rritur kapacitetet për të parandaluar dhe t'u përgjigjur ndaj të gjitha formave të dhunës dhe shfrytëzimit ndaj grave dhe fëmijëve, me fokus tek grupet nevojë shërbimet multi-disiplinare, të specializuara për rehabilitimin e fëmijëve që vuajnë abuzimin seksual dhe varësinë nga alkooli, dhe sfidat e shëndetit mendor

2. Adresimi i stereotipeve gjinore dhe normave e praktikave të dëmshme: Drejtuesit, komunitetet, familjet, burrat dhe gratë dhe vajzat me ndikim, kanë përmirësuar njohuritë dhe kapacitetet për të adresuar normat e dëmshme, stereotipet dhe sjelljet që nxisin diskriminimin gjinor, VAW, VAC, martesën e fëmijëve (*Përfshirë kombinimin e diskriminimit me baza të tjera si: mosha, përkatësia etnike, pa / aftësia, prejardhja e migrantëve, prejardhja socio-ekonomike*).

3. Planifikimi Përgjegjës Gjinor dhe Buxhetimi: Institucionet qeveritare në nivelet Qendrore dhe Vendore kanë rritur kapacitetet për të planifikuar, buxhetuar, monitoruar, gjurmuar shpenzimet dhe lëvizur levat për GEWE në sektorët e synuar.

4. Mekanizmat e Barazisë Gjinore: Makineria Kombëtare Gjinore dhe administrata publike në nivelin Qendror dhe Vendor kanë rritur kapacitetet për të mbështetur dhe monitoruar zbatimin e angazhimeve ndërkombëtare dhe kombëtare dhe prioritetet e BE-së për barazinë gjinore (CEDAW, BPfA, Konventa e Stambollit, UNSCR1325, Axhenda 2030 dhe OZHQ5).

5. Udhëheqja dhe pjesëmarrja: Gratë dhe vajzat dhe mbrojtësit e barazisë gjinore kanë rritur kapacitetet dhe mundësitë për të udhëhequr, marrë pjesë dhe për të ndikuar në proceset e vendimmarrjes në nivelin kombëtar dhe vendor.

SHTOJCA B.

Plani i Monitorimit, Vlerësimit dhe Mësimeve të marra

Nismat e planifikuara dhe të konsoliduara e sinkronizuara të agjencive të sistemit të OKB për MVM, jepen veçmas (p.sh. sondazhe, regjistrimi census, vlerësime, rishikime dhe studime) në mënyrë që të forcohet koordinimi dhe të përmirësohen kostot efektive.

SHTOJCA C.

Boshllëqet dhe sfidat për arritjen e OZHQ-ve

Kjo shtojcë ofron një përmbledhje të boshllëqeve dhe sfidave kryesore për arritjen e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ). Këto ndihmuan nëpërzgjedhjen e përparësive strategjike dhe rezultateve të bashkëpunimit. Për këtë arsye, nuk janë përfshirë të gjitha OZHQ-të. Për një analizë më gjithëpërfshirëse të të gjitha OZHQ-ve, shih: Shqipëria, Rishikimi Vullnetar Kombëtar mbi Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm, 2018 dhe Analiza e Përbashkët e Vendit e Sistemit të OKB (CCA)¹⁴¹.

OZHQ 1 Varfëria: Vendi mbetet një nga më të varfrit në Evropë. PBB për frymë llogaritet sa një e treta e mesatares së BE-së dhe në 2017 më shumë se 1 në 3 shqiptarë jetonin me më pak se 5.50 dollarë amerikanë në ditë (PPP) - e ngjashme me vitin 2008¹⁴². Në vitin 2018 shkalla “në rrezik” varfërie midis familjeve me fëmijë në varësi ishte 23%¹⁴³ dhe 27%. Konsumi i familjeve, i nxitur nga remitancat, përbën rreth 9% të PBB-së dhe zgjerimi i bazës së taksave dhe ulja e ekonomisë informale janë sfidat¹⁴⁴ kryesore të politikës. Një e treta e punësimit është informal¹⁴⁵ dhe para pandemisë COVID-19 shumë familje luftuan për të përmbushur nevojat e tyre themelore. Ka rrezik tështuar që shumë të bëhen rishtaz të varfër pasi bllokimet dhe kufizimet e lëvizjes ndikojnë në ndërtim dhe prodhim¹⁴⁶.

Mbrojtja sociale: Sistemet e kujdesit dhe mbrojtjes sociale ofrojnë mbrojtje të pamjaftueshme nga goditjet e varfërisë¹⁴⁷. Shqipëria investon rreth 12% të PBB-së në mbrojtje sociale, dukshëm më pak nga shumica e fqinjëve dhe vendeve anëtare¹⁴⁸ të BE-së dhe nën-investimi në mbrojtjen sociale ishte një faktor i mundshëm në rritjen e njëkohshme të PBB-së dhe nivelit të varfërisë midis 2008 dhe 2012¹⁴⁹. Skemat aktuale të mbrojtjes nuk pasqyrojnë dimensionet e integruara të varfërisë dhe privimit: arsimit, kujdesit shëndetësor dhe strehimit. Popullsia romë dhe egjiptiane, personat me aftësi të kufizuara, komunitetet rurale të izoluara dhe veçanërisht gratë rurale, dhe fëmijët në rrezik janë shumë të prekshëm. Kujdesi social ose komponentët jo-financiarë të financuar me fonde publike të mbrojtjes sociale (*p.sh. mbrojtja e fëmijëve; përfshirja sociale*) u janë dhënë bashkive dhe sigurohen kryesisht nga OSHC-të që nuk kanë kapacitete¹⁵⁰ institucionale dhe financiare.

OZHQ 2 Siguria ushqimore, ushqyerja dhe bujqësia e qëndrueshme: Kequshqyerja është një çështje kritike, veçanërisht për fëmijët dhe gratë shtatzëna; 11% e fëmijëve të moshës 6 deri në 59 muaj janë të privuar nga ushqyerja dhe 1 në 4 anemikë¹⁵¹. Prevalenca e mbipeshës si tek burrat ashtu edhe tek

141. UN, CCA, po aty. Shikoni një përmbledhje të boshllëqeve dhe sfidave kryesore, bazuar në OZHQ në Aneksin B.

142. Banka Botërore, Diagnostikimi Sistemik i Vendit, 2019. 19, 49.

143. Të dhënat e INSTAT në UNCT, Analiza e Përbashkët e Vendit (CCA), 2020 (drafti) 25; UNICEF Albania, Dokumente mbështetëse mbi privimet me të cilat përballen fëmijët, 2020.

144. CCA, po aty, 5.

145. Të dhënat e ILOSTAT në Bankën Botërore, po aty, 29.

146. Komisioni Evropian (KE), DOKUMENTI I PERSONELIT TE KOMISIONIT Raporti Shqipëria 2020 (KE, Raporti i Shqipërisë), 6.10.2020 SWD (2020), 88-89. Punësimi informal në sektorin jo-bujqësor me 30% (AFP 2019). Përqindja më e lartë e punësimit informal u raportua në aktivitetet tregtare (42%), prodhimi (17%) dhe ndërtimi (17%).

147. Banka Botërore, [Ndikimi i Shpërndarjes së sistemit fiskal të Shqipërisë](#), 2018. Përfitimet e shpenzimeve të mbrojtjes sociale (p.sh. pensionet, Ndhima Ekonomike dhe ndihma sociale) janë më të mëdha se ndikimi regresiv i taksave direkte dhe indirekte, veçanërisht vlera e shtuar (TVSH) dhe detyrimet nga akcizat

148. UN MAPS-Shqipëri, 2018, 15-16. Në 2015: Kroaci 22%; Greqia 26%; Serbia 23%, bazuar në ILO, Raporti Botëror i Mbrojtjes Sociale, 2017-2019.

149. UN, MAPS-Shqipëri, po aty, 14.

150. (1) Banka Botërore, [Ndikimi i Shpërndarjes së sistemit fiskal të Shqipërisë](#), 2018; (2) OKB, MAPS-Shqipëri, po aty, 66-68. Kjo sepse: a. një pjesë relativisht e vogël e PBB-së kapet dhe rishpërndahet përmes buxheteve qeveritare; b. Korrupsioni dhe informaliteti kanë ndërhyrë në shënjestrimin dhe shpërndarjen më efektive të përfitimeve të mbrojtjes sociale; c. Mekanizmat informale të përballimit të tilla si bujqësia e mbijetesës dhe remitancat mund të jenë më të rëndësishme për familjet në nevojë sesa mbrojtja zyrtare sociale; d. Reformat e vazhdueshme të qeverisjes dhe decentralizimi kanë vendosur politikat sociale, mekanizmat e shënjestrimit dhe shpërndarjes në një gjendje paparashikueshmërie.

151. UNICEF Albania, Dokumente mbështetëse mbi privimet me të cilat përballen fëmijët, 2020; Komisioni Evropian, DOKUMENTI I PUNES SE PERSONELIT TE KOMISIONIT Raporti Shqipëria 2019, Bruksel, 29.5.2019, 93.

gratë është rritur në vitet¹⁵² e fundit me gati një të tretën. **Bujqësia** kontribuon me 19% të PBB-së dhe punëson rreth një të tretën e punëtorëve, por përballet me rënie në renditjen e rëndësisë sa i përket shpenzimeve qeveritare¹⁵³. Shumica e fermave janë në pronësi familjare dhe madhësia mesatare është 1.3ha krahasuar me një mesatare të BE-së prej 14 ha. Gratë drejtojnë vetëm 6.5% të të gjitha fermave dhe shpesh përjashtohen nga vendimmarrja¹⁵⁴. Fermat e vogla marrin një pjesë të vogël të investimeve të përgjithshme të qeverisë në bujqësi. Sektori i agrourbimit karakterizohet nga mungesa e institucioneve të tregut, kanaleve joefikase të shpërndarjes dhe përpjekjeve për të përmbushur standardet kombëtare dhe ndërkombëtare të cilësisë dhe sigurisë së ushqimit¹⁵⁵

OZHQ 3 Shëndeti i mirë dhe mirëqenie: Aspektet e performancës së sistemit shëndetësor mbeten dukshëm prapa BE-së¹⁵⁶. Sëmundjet jo-ngjitëse dhe aksidentet në rrugore janë shkaqet kryesore të vdekshmërisë së parakohshme¹⁵⁷. Shkalla e vdekshmërisë neonatale në 6.5 vdekje për 1.000 lindje të gjalla në 2018 përbën 70% të të gjitha vdekjeve të foshnjave. Në vitin 2019, shpenzimet publike për shëndetin si pjesë e PBB-së ishin 2.9%, më pak se në BE¹⁵⁸, me nën-financimin e kujdesit shëndetësor parësor (KSHP), pagesa të larta nga xhepi nga familjet, sisteme të fragmentuara të informacionit shëndetësor dhe migrimi jashtë vendit i ofruesve të kualifikuar të shëndetit. Pengesat për të hyrë në shërbimet shëndetësore cilësore janë të dukshme në kostot e larta nga xhepi, të vlerësuara në më shumë se gjysmën e shpenzimeve shëndetësore të familjeve. Prioritetet kryesore përfshijnë: (a) Dhënia fund vdekjeve të parandalueshme të të porsalindurve dhe fëmijëve nën moshën 5 vjeç dhe përmirësimi i mbulimit dhe cilësisë së shërbimeve të kujdesit shëndetësor thelbësor për nënat dhe të porsalindurit; (b) Sigurimi i aksesit në shërbimet e shëndetit seksual dhe riprodhues, në përputhje me politikat¹⁵⁹ e BE-së për të drejtat e njeriut dhe riprodhimin; dhe (c) Përgjysmimi i vdekjeve nga aksidentet rrugore dhe përmirësimi i cilësisë dhe aksesit në shërbimet e shëndetit¹⁶⁰ mendor. Sigurimi i aksesit në shërbime cilësore shëndetësore është veçanërisht i rëndësishëm për personat me aftësi të kufizuara, romët dhe komunitetet e tjera të marginalizuara¹⁶¹. Pandemia COVID-19 përkeqëson këtë situatë, me rrezikun e një sistemi shëndetësor të mbingarkuar. Strategjia e kujdesit shëndetësor parësor kërkon rritjen e buxhetit shëndetësor nga afërsisht 10 në 25% të shpenzimeve qeveritare dhe kjo është thelbësore për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive kësaj dhe pandemive të ardhshme¹⁶².

OZHQ 4 Arsimit cilësor: Pavarësisht reformave¹⁶³ të mëdha arsimore, ekzistojnë dallime të konsiderueshme në qasjen në arsim cilësor, veçanërisht midis zonave rurale dhe urbane dhe midis popullatave¹⁶⁴ shqiptarë etnikë, romë dhe egjiptianë të Ballkanit. Shpenzimet aktuale për arsimin publik janë rreth 3.1% të PBB-së krahasuar me një mesatare prej 5% në vendet e OECD-së. Ndërsa aksesit për grupet e fëmijëve të përjashtuar,

152. CCA, po aty, 27.

153. FAO, 2020. Vlera e [Indeksit të orientimit të bujqësisë](#) në Shqipëri prej 0.14 në 2018 sugjeron një orientim dukshëm më të dobët të politikës qeveritare dhe shpenzimeve për bujqësinë në raport me kontributin e tij në PBB. Krahasuesit: Kroacia 1.59; Greqi 0,17; Rumani 0,64; dhe Serbia 0.28.

154. FAO, Fermerët e vegjël dhe fermat familjare në Shqipëri. Raporti i studimit të vendit, 2020, 38.

155. CCA, po aty, 20, bazuar në të dhënat e Eurostat dhe INSTAT.

156. UN, MAPS-Shqipëri, po aty, 72. Për shembull: vdekshmëria e foshnjave dhe fëmijëve, vdekjet dhe dëmtimet për shkak të aksidenteve të trafikut rrugor, të dhënat për lindjet e adoleshentëve qasja në kontracepsion modern, qasja në trajtim për HIV / AIDS, tuberkulozi dhe hepatiti, dhe depistimi i qafës së mitrës dhe aspekte të tjera të shëndetit gjinekologjik - veçanërisht në zonat rurale dhe të thella)

157. CCA, po aty, 9.

158. CCA, po aty, 27-28.

159. Shiko, për shembull, [Të Drejtat e Shëndetit Riprodhues dhe Seksual](#), Parlamenti Evropian (Bruksel, 2016).

160. UN, MAPS-Shqipëri, po aty, 72.

161. UN, MAPS-Shqipëri, po aty, 74.

162. CCA, po aty, 28.

163. UN, MAPS-Shqipëri, po aty, 19. Përfshihen: zhvillimi i kurrikulës, TIK në arsim, kurrikula të veçanta për arsimin parashkollor, trajnimi i mësuesve për fëmijët me aftësi të kufizuara dhe një kornizë e vetme ligjore për të gjithë ofruesit e arsimit teknik dhe profesional dhe trajnimi.

164. Raporti vjetor i BE-së në prill 2018 mbi anëtarësimin në BE vëren se "regjistrimi i romëve dhe egjiptianëve në arsimin parashkollor u rrit me 5%, në shkollat fillore me 25%, në shkollën e mesme dhe të mesme me 27% dhe në para-universitare arsimi me 22%. Sidoqoftë, nivelet e tyre të regjistrimit mbeten shumë të ulta në përgjithësi."

veçanërisht fëmijët me aftësi të kufizuara dhe romët, është rritur, ata ende përballen me pengesa në vijimin e shkollës dhe të mësuarit¹⁶⁵. Fëmijët me aftësi të kufizuara përballen me pengesa të vazhdueshme të tilla si infrastruktura e paarrtshme dhe mungesa e diferencimit në kurrikulë dhe metodat e mësimdhënies. Shumë shkolla dhe institucione mësimore kanë mungesë të infrastrukturës dhe shërbimeve themelore, veçanërisht TIK.

Nevojiten përpjekje të reja për të forcuar cilësinë e sistemit arsimor dhe për të përmirësuar rezultatet e të nxënit që nuk janë në përpjesëtim me investimet¹⁶⁶. Krijimi i një baze për të mësuar në vitet e para (niveli parafillor) është thelbësor për suksesin¹⁶⁷. Sistemet e arsimit dhe trajnimit duhet të përqendrohen në pajisjen e të diplomuarve të rinj me njohuri dhe aftësi për sukses në një treg pune dinamik, të orientuar drejt BE-së. Kjo do të kërkojë që të vlerësohen më shumë programi mësimor dhe metodat e mësimdhënies që promovojnë të menduarit kritik, aftësitë analitike dhe zgjidhjen e problemeve, dhe zbatimin e legjislacionit dhe strategjisë tërësore për arsimin gjithëpërfshirës. Investimi i shtuar në infrastrukturën fizike, duhet të shoqërohet me zhvillimin e kapaciteteve për mësuesit dhe administratorët e shkollës, veçanërisht për të angazhuar burime të të mësuarit dixhital dhe TIK-ut.

OZHQ 5 Barazia gjinore¹⁶⁸: Përkundër progresit të dukshëm në fushën e legjislacionit dhe angazhimeve për barazinë gjinore, përjashtimi social i bazuar në gjini është ende një realitet për shumicën e vajzave dhe grave. Kjo mund të shihet në treguesit kryesorë duke përfshirë punësimin dhe pjesëmarrjen e fuqisë punëtore, hendekun gjinor të pagave¹⁶⁹, qasjen dhe kontrollin e burimeve duke përfshirë tokën, dhunën ndaj grave dhe vajzave dhe aksesin në drejtësi. Pengesat përfshijnë: role të ngurta dhe tradicionale gjinore si në jetën private ashtu edhe në jetën publike, pabarazitë në kujdesin shëndetësor dhe arsim, dhe pengesat për pjesëmarrjen e grave në zgjedhje dhe për të shërbyer si përfaqësuese¹⁷⁰ politike. Dhuna ndaj grave dhe vajzave (VAWG) është e përhapur, përkeqësuar nga perceptimet tradicionale të roleve gjinore dhe vlerave patriarkale: Në vitin 2019, një në tre gra të moshës 18 deri në 74 vjeç ka përjetuar një ose më shumë nga pesë forma të dhunës kohët e fundit, ndërsa një në dy e ka përjetuar gjatë jetës¹⁷¹. Disa grupe janë identifikuar si veçanërisht të prekshme: Gratë e moshuara, gratë rome dhe egjiptiane, gratë me aftësi të kufizuara, lezbike, biseksuale dhe transgjinore, gra në paraburgim dhe gra të izoluar dhe gra që kërkojnë azil. Nevojiten përpjekje për të përmirësuar zbatimin e ligjeve për çrrënjosjen e dhunës me bazë gjinore dhe diskriminimin dhe të rritet disponueshmëria e të dhënave cilësore për gratë në nevojë dhe masat përkatëse në të gjithë sektorët.

OZHQ 8 Punë e denjë dhe rritje ekonomike: Papunësia, kryesisht afatgjatë dhe strukturore ishte 11.8% në 2020, me papunësinë e të rinjve në 21%¹⁷². Shkalla e pjesëmarrjes në fuqinë punëtore ishte 70% në 2019 (62% për gratë) dhe një e katërta e të rinjve nuk janë në shkollë, punësim ose trajnim¹⁷³.Ka

165. UNDP, Banka Botërore dhe KE, 2017. Anketa Rajonale e Romëve, Shqipëri. Aksesit i romëve në arsim u rrit nga 44 përqind (2011) në 66 përqind (2017). Por shumica e romëve nga moshë 18 deri në 21 vjeç nuk kanë përfunduar një nivel bazë të arsimit

166. CCA, po aty, 48. Në 2018, studentët shënuan më pak se mesataret e OECD për lexim, matematikë dhe shkencë në Programin Ndërkombëtar për Vlerësimin e Studentëve (PISA).

167. CCA, po aty, 49.

168. Kjo përmbledhje e informuar nga UN Women [Raporti i Barazisë Gjinore për Shqipërinë 2020](#). Ai tregon se si diskriminimi gjinor dhe format e tjera të diskriminimit kryqëzohen dhe ndikojnë në statusin e grave dhe të drejtat e njeriut, duke minuar përpjekjet e vazhdueshme drejt zhvillimit të qëndrueshëm.

169. Banka Botërore, SCD, po aty, 50. Një hendek i pagave gjinore në favor të burrave prej rreth 15%.

170. CCA, po aty, 15. Përfshirë stereotipat gjinorë, perceptimet negative dhe pengesat ligjore, duke kontribuar në mungesën e drejtësisë në procesin zgjedhor dhe në më pak burime zgjedhore.

171. INSTAT, UNDP dhe UN Women, Sondazh VAWG, 2019. Format e dhunës: dhuna nga partneri intim, dhuna në takime, dhuna nga jo-partnerë, ngacmimi seksual ose ndjekja.

172. CCA, po aty, 5. Personat e papunë për më shumë se 1 vit përfaqësojnë 66% të të gjithë papunësisë.

173. [ILOSTAT](#), tetor 2020.

mospërputhje të aftësive dhe përfshirja në tregun e punës¹⁷⁴e kategorisë së personave në nevojë të një sfidë duke pasur parasysh se më shumë se gjysma e popullsisë së varfër nuk është aktive, është papunë dhe as në sistemin arsimor (NEET)¹⁷⁵. Papunësia dhe niveli i ulët i punësimit janë veçanërisht të larta në zonat rurale dhe në mesin e komuniteteve¹⁷⁶ romë dhe egjiptian. Pandemia ka rritur pasigurinë ekonomike me rreziqe që më shumë fëmijë të mund të detyrohen të përfshihen në punë shfrytëzuese dhe të rrezikshme¹⁷⁷. Rritja e pjesëmarrjes së grave në fuqinë punëtore, veçanërisht të grave të reja, dhe cilësia e punësimit të tyre është thelbësore për një rritje më përfshirëse, rimëkëmbjen post-pandemike dhe rritjen e konkurrencës¹⁷⁸ ekonomike.

Modeli vendas i rritjes është i pamjaftueshëm për të plotësuar hendekun mes standardeve të jetesës së BE-së dhe për të arritur OZHQ-të¹⁷⁹. Ka pak stimuj për adoptimin e teknologjisë së lartë dhe shumë pak diversifikim në industri dhe eksporte përtej artikujve ushqimorë, veshjeve dhe mineraleve. Turizmi që përbën rreth 27% të PBB-së në 2019, është një motor rritjeje, por ka vuajtur pasojat e pandemisë. Në vitin 2017, pothuajse të gjitha bizneset ishin ndërmarrje të vogla dhe të mesme, por atyre u mungon një mjedis inovacioni i përqendruar në aftësi inteligjente dhe teknologjitë dixhitale do të mundësojnë linja të reja prodhimi me kompleksitet më të lartë dhe vlerë të shtuar më të madhe. Infrastruktura dixhitale është një parakusht për zhvillimin e ekonomisë dixhitale dhe inovacionit në industri, e-qeverisjen, e-shëndetësinë, sigurimin e shërbimeve ndërvepruese dhe të shërbimeve ndërkufitare.

OZHQ 10 Ulja e pabarazive: Rritja e shpejtë ekonomike nuk ka ngushtuar mjaftueshëm boshllëqet e pabarazisë ekonomike dhe sociale. Ka trajtim të pabarabartë të grupeve të përjashtuara dhe një nevojë për të forcuar zbatimin dhe veprimin detyrues të kuadrove të politikave që adresojnë diskriminimin¹⁸⁰.

OZHQ 11 Qytetet dhe komunitetet e qëndrueshme: Shqipëria është shumë e ekspozuar ndaj rreziqeve të katastrofave¹⁸¹: Humbjet mesatare vjetore nga katastrofat janë vlerësuar në 2.5% të PBB-së¹⁸². Pikat e dobëta përbëhen nga nivele të larta të varfërisë, mungesat në infrastrukturë, urbanizimi i shpejtë dhe shterimi i burimeve natyrore. Qëndrueshmëria më e lartë pengohet nga kapacitetet e dobëta ose të fragmentuara institucionale dhe mungesa e një platforme dhe strategjie kombëtare për zvogëlimin e rrezikut nga katastrofat, në përputhje me Kornizën Sendai¹⁸³. Fatkeqësitë e fundit, përfshirë tërmetin 2019, nxjerrin në pah nevojën për rritjen e qëndrueshmërisë në nivel komuniteti dhe forcimin e koordinimit dhe kapaciteteve për të zbutur, menaxhuar dhe rikuperuar nga goditjet¹⁸⁴. Përqendrimi tek zëvendësimi i pasurive më shumësia tek përcaktimi i shkaqeve rrënjësore të dështimit dhe rindërtimin më mirë, ndikon në një sërë çështjesh, përfshirë migrimin jashtë vendit, turizmin dhe konkurrencën ekonomike të Shqipërisë.

174. CCA, po aty, 18.

175. INSTAT, 2018. Anketa e Fuqisë Punëtore (LFS). Pagesën e papunësisë e marrin më pak se dhjetë përqind e atyre që janë në kërkim të një pune.

176. Për shembull: 22% e romëve të marginalizuar të moshës 18-24 vjeç janë të punësuar, në shkollë ose trajnim krahasuar me 58 përqind të jo-romëve. Vetëm 18% e romëve të moshës 15-64 vjeç janë të punësuar, krahasuar me 27% të jo-romëve. CCA, po aty, 61.

177. CCA, po aty, 49.

178. UN MAPS-Shqipëri, po aty, 63.

179. Banka Botërore, SCD, po aty, 11.

180. CCA, po aty, 25, 71, 82.

181. CCA, po aty, 23. Gati 90% e PBB-së dhe 86% e territorit të përgjithshëm kanë ekspozim të lartë ndaj katastrofave. Sipas Indeksit të Rrezikut INFORM, vlera e indeksit të kapacitetit përballues të Shqipërisë prej 4.2 / 10 është e dyta më e lartë në Ballkanin Perëndimor.

182. UN MAPS-Shqipëri, po aty, 58. Shih, për shembull, [Sistemi i Mbrojtjes Civile të Shqipërisë dhe Bashkëpunimi i tij i Lidhur Rajonal](#), Instituti për Demokraci dhe Ndërmjetësim (Tiranë), fq. 1, 3.

183. [Kuadri global Sendai](#) për Reduktimin e Rrezikut nga Katastrofat (2015-2030)

184. CCA, po aty, 30. Për shembull: ligji i emergjencave civile 2019 krijon një Agjenci të re Kombëtare për Mbrojtjen Civile, por ai ka financim dhe kapacitet të kufizuar. Shqipëria nuk është ende pjesëmarrëse në Mekanizmin e Mbrojtjes Civile të BE dhe nuk është ende e lidhur me Sistemin e Përbashkët të Komunikimit Emergjent dhe Informacionit (CECIS).

OZHQ 13 Veprimi i klimës: Në vitin 2019, si pjesë e angazhimit të saj ndaj Marrëveshjes së Parisit dhe synimeve të reduktimit të emetimeve (NDC), Shqipëria ishte vendi i parë në rajon që miratoi një strategji dhe plan¹⁸⁵ veprimi kombëtar për ndryshimin e klimës. NDC-ja aktuale nuk përfshin masat e adaptimit të nevojshme për të integruar çështjet mjedisore dhe klimatike në kornizën rregullatore kombëtare me masat e përshtatura për situatën e grupeve të përjashtuara. Për shembull: (a) Subvencionet e energjisë janë të paqëndrueshme, ulin çmimet, dekurajojnë investimet në eficientë e energjisë dhe investimet private të mëdha, dhe varësia nga energjia hidrike kontribuojnë në nivelin e cënueshmërisë; (b) Rëniet e parashikuara të reshjeve nënvizojnë nevojën për përshtatje të qëndrueshme ndaj klimës për sfidat e menaxhimit të bujqësisë dhe ujit¹⁸⁶; (c) Ekziston një potencial i madh për prodhimin e energjisë nga era, dielli dhe energjia e biomasës¹⁸⁷, duke rritur në masë të madhe qëndrueshmërisë së vendit ndaj ndryshimeve¹⁸⁸ klimatike.

OZHQ 15 Qëndrueshmëria e mjedisit: Ndotja e ujit dhe ajrit, degradimi i tokës, humbja e biodiversitetit dhe menaxhimi i mbeturinave janë sfidat kryesore mjedisore. Urbanizimi i shpejtë dhe kërkesa në rritje për burime natyrore kanë çuar në shterim dhe degradim në rritje. Në të gjithë Ballkanin Perëndimor banorët në zonat urbane humbin rreth 1.3 vite jetë për shkak të ndotjes së ajrit, e shkaktuar nga djegia e qymyrit të linjtit¹⁸⁹. Rëndësia e energjisë hidrike¹⁹⁰ dhe vaditjes në bujqësi e vë ujën në qendër të sfidave të energjisë dhe zhvillimit rural të vendit. Shfrytëzimi i tepërt i ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore ka ulur cilësinë dhe disponueshmërinë e ujit dhe rëniet e parashikuara të reshjeve nënvizojnë nevojën për përshtatje të qëndrueshme ndaj klimës. Menaxhimi i mbeturinave dhe ujërave të zeza është i papërshtatshëm me mbetjet bashkiake që hidhen në 78 landfille bashkiake jo në përputhje me rregullat e përpunimit të mbetjeve. Përkundër miratimit të strategjive të rëndësishme që adresojnë mjedisin dhe adaptimin e ndryshimeve klimatike, ka boshllëqe të konsiderueshme për t'u harmonizuar me legjislacionin dhe standardet¹⁹¹ e BE-së. Shumica e strategjive nuk përfshijnë elementin gjinor dhe pengojnë qasjen dhe menaxhimin e pasurive të tilla si toka, pylltaria dhe kullotat, teknologjia dhe shërbimet e ekstensionit¹⁹².

OZHQ 16 Paqja, drejtësia dhe institucionet e forta: Reformat në qeverisje janë përparësi e qeverisë dhe njerëzve, përfshirë reformën në drejtësi, përpjekjet për të ulur korrupsionin dhe krimin e organizuar dhe për të mbrojtur më mirë të drejtat e njeriut. Ekziston një kornizë më e fortë institucionale për anti-korrupsionin, por pengohet nga dublikimi, tensionet juridiksionale dhe mungesat në informacion. Koordinimi dhe menaxhimi efektiv i strukturave dhe burimeve ekzistuese anti-korrupsion është thelbësor¹⁹³. Gjyqësori vazhdimisht merr vlerësimet më të ulëta të besimit të publikut dhe nuk është në gjendje të mbrojë të drejtat ose mirëqenien e grupeve të përjashtuara¹⁹⁴. Për shembull, fëmijët përballen

185. CCA, po aty, 29. Një projektligj "Për Ndryshimet Klimatike" që ndërron pjesërisht dispozitat e Direktivës së BE për Tregtimin e Emetimeve, pritet të miratohet.

186. OKB, MAPS-Shqipëri, po aty, 57.

187. CCA, po aty, 230, 28. Potenciali i vlerësuar i energjisë diellore vlerësuar në 1,500–1,700 kWh / m² në vit; Biomasë nga mbetjet bujqësore, e vlerësuar afërsisht në 2,300 GWh / vit; OKB, MAPS-Shqipëri, po aty, 77-78.

188. CCA, po aty, 23, 28.

189. CCA, po aty, 76.

190. Qeveria e Shqipërisë (QRSH), *Plani Kombëtar i Veprimit për Burimet e Ripërtëritshme të Energjisë në Shqipëri 2015-2020*. Aktualisht, përdoret 35% e potencialit hidroenergjitik. Shkëmbimet e mjedisit nënvizojnë nevojën për përpjekje urgjente për të rritur pjesën e burimeve të ripërtëritshme të energjisë.

191. *Acquis i BE-së* përmban dispozita që adresojnë ndryshimin e klimës, cilësinë e ujit dhe ajrit, menaxhimin e mbeturinave, mbrojtjen e natyrës, ndotjen industriale, kimikatet, zhurmat dhe mbrojtjen civile

192. CCA, po aty, 29-30.

193. OKB, MAPS-Shqipëri, po aty, 50-51.

194. UN, MAPS- Shqipëri, po aty, 50. *Vlerësimi i Aksesit në Drejtësi* në Shqipëri përmend se pothuajse gjysma e popullsisë ka pasur probleme ligjore në pesë vitet e fundit dhe se shumica e tyre kanë mbetur të pazgjidhura për shkak të mungesës së ndërgjegjësimit ligjor në shoqëri dhe performancës së ulët të institucioneve gjyqësore.

me një sërë lloje dhunë dhe shfrytëzimi në shtëpi, në shkollë dhe në komunitet me 1 në 4 adoleshentë që raportojnë abuzim fizik një ose dy herë gjatë jetës së tyre, ngacmimi në internet dhe abuzimi seksual është një çështje e rëndësishme, dhe në Fëmijët e vitit 2018 përfaqësuan 71% të viktimave të trafikimit njerëzor¹⁹⁵. Zbatimi i rekomandimeve të pranuar nga UPR dhe organet dhe mekanizmat e tjerë të traktatit të të drejtave të njeriut do të sigurojë qasje më të mirë në drejtësi, dekurajon korrupsionin, promovon investime të huaja dhe të brendshme dhe do të lejojë Shqipërinë të konkurrojë më me sukses në ekonominë globale. Sidoqoftë, zbatimi i këtyre masave mbetet jokonsistent dhe i nën-financuar¹⁹⁶.

OZHQ 17 Partneriteti për objektivat: Të ardhurat nga Ndihma Zyrtare e Zhvillimit janë të ulta krahasuar me investimet e huaja direkte, remitancat dhe të ardhurat e buxhetit të qeverisë. Financimi i BE nën instrumentin për para-anëtarësim (IPA) është komponenti më i madh i Ndhmës Zyrtare të Zhvillimit me rreth 100 milion dollarë në vit ose 1% të PBB-së (MAPS 78). Prurjet financiare ndërkombëtare, veçanërisht remitancat, kanë nxitur rritjen ekonomike të bazuar në konsum, por investimet në përgjithësi janë të pamjaftueshme për ta vendosur Shqipërinë në rrugën e zhvillimit të qëndrueshëm. Flukset financiare të rritura për të arritur OZHQ-të në Shqipëri nuk ka gjasa të vijnë nga Ndihma Zyrtare e Zhvillimit. Kjo do të varet nga reformat e qeverisjes për të përmirësuar sundimin e ligjit, uljen e korrupsionit, forcimin e ofrimit të shërbimeve dhe klimën e investimeve¹⁹⁷ të vendit. Instrumentet alternative të financimit mund të kenë potencial për të shfrytëzuar financime më të mëdha për OZHQ-të, si dhe të mbështesin zbatimin e përpjekjeve kombëtare të rimëkëmbjes nga tërmeti 2019 dhe pandemia¹⁹⁸ COVID-19.

Për të gjitha sfidat ekzistojnë dy shqetësime ndër-sektoriale: (a) Përgjigjet efektive të politikave dhe programeve do të varen nga cilësia dhe nga disponueshmëria e **statistikave të ndara për të zbatuar dhe monitoruar politikat dhe planet e bazuara në evidenca** dhe qëllimet dhe objektivat e nacionalizuara të OZHQ-ve për të cilat ato do të kontribuojnë. Ekzistojnë boshllëqe kritike në të dhëna për OZHQ-të dhe axhendën¹⁹⁹ e pranimit në BE; (b) Diskriminimi dhe përjashtimi me bazë gjinore drejtohet nga qëndrimet patriarkale dhe stereotipet në lidhje me rolet dhe përgjegjësitë e burrave dhe grave brenda familjes dhe shoqërisë.

195. UNICEF Albania, Dokumente mbështetëse mbi privimet me të cilat përballen fëmijët, 2020.

196. Komisioni Evropian, DOKUMENT PUNE I PERSONELIT TE KOMISIONIT Raporti Shqipëria 2019, Bruksel, 29.5.2019, 7-11. Organet ekzekutive dhe legjislativë nuk i kushtojnë vëmendje të mjaftueshme këtyre organeve të mbikëqyrjes dhe rekomandimeve të tyre, ndërsa Parlamenti duhet ende të forcojë rolin e tij të mbikëqyrjes publike ose të mbajë ekzekutivin përgjegjës për boshllëqet në zbatim

197. UN, MAPS-Shqipëri, 6, 20.

198. CCA, po aty, 80-1. Për shembull: Investimi në Ndikim (Bono Sociale ose Ndikimi në Zhvillim, Bono Blu, Bono të Gjelbra), ngritje fondesh bazuar në kapital, mekanizma financiarë të parashikuar, mikrofinancë ose shkëmbime borxhi për natyrën

199. Shqipëria prodhon të dhëna të rregullta për 83 nga 244 tregues globalë në kuadrin e monitorimit të OZHQ-ve (34%). Të dhënat për 56 tregues të tjerë (23%) janë pjesërisht të disponueshme. OZHQ-të më kritike, për të cilat nuk ka tregues me synime të përcaktuara janë **OZHQ 10, 12, 13 dhe 16**. OZHQ-të me një pjesë të ulët të treguesve me synime afatmesme në numrin e përgjithshëm të treguesve për OZHQ (10-15 përqind) janë **Objektivat 1, 11, 14, 17**. KB, Analiza e Boshllëqeve - Treguesit globalë të OZHQ në Shqipëri, Dokumenti pune, 2020.

SHTOJCA D.

Rezultatet e KB dhe angazhimet e Shqipërisë për të drejtat e njeriut

Tabela e mëposhtme përmbledh lidhjet kryesore midis rezultateve të KB dhe angazhimeve të Shqipërisë për të drejtat e njeriut. Kjo përmbledhje bazohet në një analizë të detajuar të rekomandimeve nga Rishikimi Periodik Universal (UPR), Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit Racor (CERD), Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara (CRPD) dhe Komiteti për Mbrojtjen e të Drejtave të të gjithë punëtorët migrantë dhe anëtarët e familjeve të tyre (CMW). Kjo listë nuk është shteruese. *Përkundrazi qëllimi është të demonstrojë një korrelacion të fortë midis rezultateve të planifikuara të KB dhe rekomandimeve kritike të të drejtave të njeriut të pranuar nga Qeveria.*

Rekomandimi	Mekanizmi i te Drejtave te Njeriut
REZULTATI A.	
95.87 Miratimi i një strategjie kombëtare për të trajtuar varfërinë ekstreme (Qipro)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
95.88 Vazhdim i forcimit të politikave sociale për të luftuar varfërinë dhe pabarazinë sociale duke konsoliduar programet kombëtare për të promovuar punësimin dhe aksesin në arsim, ushqim, kujdes shëndetësor dhe ndihmë sociale për pakicat kombëtare dhe grupet e tjera të prekshme të popullsisë (Republika Bolivariene e Venezuelës)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
95.98 Miratimi i politikave që sigurojnë të drejtën për shëndetin e popullatës pa ndonjë diskriminim (Uruguai)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
95.17 Ndërmarrja e veprime konkrete dhe efektive për të eleminuar diskriminimin me të cilin përballen pakicat rome, egjiptiane dhe pakica të tjera, dhe për të siguruar aksesin në shërbime, arsim dhe punësim (Australi)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
95.109 Përpjekje për lehtësimin e aksesit në arsimin e detyruar dhe me kohë të plotë për të gjitha vajzat dhe djemtë, përfshirë anëtarët e grupeve të pakicave, ato me aftësi të kufizuara dhe ato që jetojnë në zona rurale dhe të thella, duke përfshirë, ndër të tjera, përmes përmirësimit të infrastrukturës shkollore, trajnimit të mësuesve dhe sigurimi i burimeve njerëzore, teknike dhe financiare (Serbi)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
95.193 Sigurimi i zbatimit efektiv të legjisllacionit kombëtar për të adresuar problemet strukturore në sigurimin e shërbimeve të kujdesit shoqëror dhe qasjen në arsim cilësor dhe punësim për personat me aftësi të kufizuara (Indi)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
95.48 Ndërmarrja e masave ligjore dhe administrative për të parandaluar dhe ndëshkuar gjuhën e urrejtjes dhe krimet e urrejtjes kundër migrantëve dhe komunitetit Rom dhe për të garantuar të drejtat e migrantëve për shëndetin, arsimin, strehimin dhe shërbimet e tjera themelore (Meksikë)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
19. Komiteti mbetet i shqetësuar se romët dhe egjiptianët vazhdojnë të përballen me vështirësi në fushat e punësimit, arsimit, shëndetësisë, strehimit dhe qasjes në shërbime. Komiteti merr shënim për informacionin e dhënë në raportin e Shtetit Palë për Planin Kombëtar të Veprimit për Integrimin e Romëve dhe Egjiptianëve 2016-2020, i cili identifikon gjashtë sektorë me përparësi: regjistrimi civil dhe aksesin në drejtësi; edukimi dhe promovimi i dialogut ndërkulturor; punësimi, arsimit dhe aftësimi profesional; kujdesit shëndetësor; strehimi dhe integrimi urban; dhe mbrojtja sociale (CERD / C / ALB / 9-12, para. 85). Ndërsa vë në dukje gjithashtu përpjekjet e rëndësishme për të mbledhur të dhëna për treguesit socio-ekonomikë, Komiteti mbetet i shqetësuar se një strategji për vlerësimin objektiv të efektivitetit dhe ndikimit të Planit Kombëtar të Veprimit dhe masave të tjera të veçanta duket se mungon (neni 5).	CERD / C / ALB / CO / 9 - 12 (CERD 2019)
REZULTATI B.	
95.28 Forcimi i planeve të saj kombëtare të gatishmërisë për katastrofat për të siguruar që ekzistojnë masat e duhura kombëtare dhe lokale për t'u përshtatur me ndryshimin e kushteve klimatike dhe për të zvogëluar rreziqet nga katastrofat e ardhshme (Fiji)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
95.29 Marrja parasysh e dobësive dhe nevojat e grave, fëmijëve, të rinjve, personave të moshuar, personave me aftësi të kufizuara, indigenëve dhe grupeve të tjerë të marginalizuar në zhvillimin e politikave për ndryshimin e klimës dhe menaxhimin e rrezikut të katastrofave (Fixhi)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
95.30 Të vazhdohet ndërtimi i kapaciteteve institucionale, të dhëna dhe njohuri për të integruar konsideratat mjedisore dhe klimatike më plotësisht në kornizën rregullatore kombëtare dhe zhvillimin e kapaciteteve dhe sistemeve të reja për zbatimin dhe monitorimin e pajtueshmërisë në të gjithë sektorët kryesorë (Fixhi)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
95.86 Të vazhdohet promovimi i zhvillimit ekonomik dhe shoqëror, të ngrihet më tej standardi i jetesës së njerëzve dhe të vendoset një themel i fortë për njerëzit e saj për të shijuar të gjitha të drejtat e njeriut (Kinë)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)

Rekomandimi	Mekanizmi i te Drejtave te Njeriut
95.31 Të përfshihen politikat për të përbushur Objektivat përkatëse të Zhvillimit të Qëndrueshëm gjatë hartimit të strategjive të reja kombëtare (Mianmar)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
21. Komiteti është i shqetësuar për mungesën e informacionit për përfshirjen e organizatave të personave me aftësi të kufizuara në zhvillimin dhe zbatimin e strategjive të zvogëlimit dhe menaxhimit të rrezikut nga katastrofat, si dhe mungesën e informacionit të aksesueshëm për personat me aftësi të kufizuara se si të reagojnë në situata të rrezikut, emergjencat humanitare dhe katastrofat natyrore në përputhje me Kornizën Sendai për Reduktimin e Rrezikut nga Katastrofat 2015-2030.	CRPD/C/ALB/CO/1 (CRPD 2019)
44. Komiteti rekomandon që Shteti Palë: (a) Ndryshon legjislacionin e tij duke miratuar masa mbrojtëse efektive për të siguruar që dëmtimi nuk mund të përdoret për të shmangur punësimin e personave me aftësi të kufizuara, në përputhje me modelin e të drejtave të njeriut të aftësisë së kufizuar të parashikuar në Konventë; (b) Nxit mëtej punësimin në tregun e hapur të punës, si në sektorin publik dhe atë privat, me një theks të veçantë tek gratë, në konsultim të ngushtë me personat me aftësi të kufizuara dhe organizatat e tyre përfaqësuese, duke përfshirë organizatat e grave; (c) Mbledh të dhëna statistikore mbi shkallën e punësimit dhe situatën e personave me aftësi të kufizuara të ndara sipas gjinisë, moshës, llojit të punësimit dhe pagës dhe mbi ndikimin e Ligjit Nr. 15/2019.	CRPD/C/ALB/CO/1 (CRPD 2019)
43. Komiteti vëren me shqetësim se legjislacioni i Shtetit palë ende lejon që personat me aftësi të kufizuara të deklarohen se nuk kanë aftësi për të punuar. Komiteti është i shqetësuar për faktin se personat me aftësi të kufizuara, veçanërisht gratë me aftësi të kufizuara, janë veçanërisht të prekur nga papunësia. Komiteti gjithashtu shqetësohet se nuk ka të dhëna gjithëpërfshirëse dhe të krahasueshme për gjendjen e personave me aftësi të kufizuara të punësuar në sektorin publik dhe për ndikimin e Ligjit Nr. 15/2019.	CRPD/C/ALB/CO/1 (CRPD 2019)
REZULTATI C1.	
95.53 Forcimi i përpjekjeve për të luftuar në mënyrë aktive korrupsionin në administratën publike, ndër të tjera, duke përmirësuar efikasitetin dhe transparencën e ofrimit të shërbimeve publike, trajnimin e nëpunësve civilë, krijimin e procedurave më transparente të rekrutimit dhe forcimin e aftësive të administratës për të ndërmarrë rekrutime të bazuara në merita (Austri)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
95.51 Të bëhen hapa të mëtejshëm për të luftuar korrupsionin në gjyqësor, institucionet e zbatimit të ligjit dhe të gjitha degët e qeverisë (Austri)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
95.55 Të rriten përpjekjet që synojnë luftimin e korrupsionit dhe zbatoni plotësisht rekomandimet për transparencën e Grupit të Shteteve të Këshillit të Evropës kundër Korrupsionit (Lituani)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
95.42 Fonde të mjaftueshme të përshtatshme për të mbështetur sistemin e verifikimit të Ministrisë së Brendshme sipas ligjit për verifikimin e Policisë së Shtetit, Gardës së Republikës dhe Shërbimit të Punëve të Brendshme të Policisë (Shtetet e Bashkuara të Amerikës)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
95.76 Forcimi i kapacitetet e oficerëve të radhës së parë, përfshirë policinë kufitare dhe të migracionit dhe ata që punojnë në qendrat për migrantë të parregullt dhe qendrat e azilit, në mënyrë që të përmirësojnë situatën e viktimave të trafikimit dhe qasjen e tyre në drejtësi (Honduras)	A/HRC/42/4 (UPR 2019)
16. Komiteti rekomandon që Shteti Palë të finalizojë miratimin e Strategjisë Kombëtare për Menaxhimin e Migracionit për 2019-2022 dhe planin e tij të veprimit, dhe të sigurojë që ajo t'i përbahet Konventës dhe të sigurojë një politikë gjithëpërfshirëse të përgjegjshme gjinore dhe të migracionit të bazuar në të drejtat e njeriut dhe strategji Komiteti rekomandon gjithashtu që Shteti Palë të marrë masa efektive, me korniza të qarta kohore, tregues, standarde monitorimi dhe vlerësimi, për të zbatuar strategjinë kombëtare dhe planin e saj të veprimit, dhe për të siguruar burime të mjaftueshme njerëzore, teknike dhe financiare për zbatimin e saj. Komiteti më tej kërkon që Shteti Palë të përfshijë në raportin e tij të ardhshëm periodik informacion të azhurnuar, të mbështetur nga statistikat, mbi masat konkrete të marra për të zbatuar strategjinë dhe planin e saj të veprimit, rezultatet e marra dhe vështirësitë e hasura.	CMW/C/ALB/CO/2 (CMW 2019)
30. Komiteti rekomandon që Shteti Palë të sigurojë që punëtorët migrantë dhe anëtarët e familjeve të tyre, përfshirë ata në një situatë të parregullt, të kenë, në ligj dhe në praktikë, mundësi të barabarta me ato të shtetasve të Shtetit Palë për të bërë ankesa dhe për të marrë një dëmshpërblim efektiv. Në gjykata në rastet kur të drejtat e tyre sipas Konventës janë shkelur. Komiteti gjithashtu rekomandon që Shteti Palë të marrë masa shtesë për të informuar punëtorët migrantë dhe anëtarët e familjeve të tyre, përfshirë ata në një situatë të parregullt, në lidhje me mjetet juridike dhe dëmshpërblimet në dispozicion të tyre në rastet e shkeljes së të drejtave të tyre sipas Konventës. Më tej rekomandon që Shteti Palë t'u sigurojë ndihmë juridike atyre për të lehtësuar hyrjen e tyre në drejtësi në rastet e shkeljes së të drejtave të tyre sipas Konventës, dhe të sigurojë statistika dhe shembuj të rasteve të tilla në raportin e tij të ardhshëm periodik.	CMW/C/ALB/CO/2 (CMW 2019)

Rekomandimi	Mekanizmi i te Drejtave te Njeriut
<p>10. Komiteti rekomandon që Shteti Palë të marrë masat e duhura, përfshirë trajnimin, për të siguruar që gjyqtarët, prokurorët, avokatët dhe zyrtarët e zbatimit të ligjit të kenë njohuri të mjaftueshme për dispozitat e Konventës për t'i mundësuar atyre që të evokojnë ose zbatojnë dispozitat në rastet përkatëse. Ai i kërkon Shtetit Palë të përfshijë në raportin e tij të ardhshëm periodik shembuj specifikë të zbatimit të Konventës nga gjykatat vendase.</p>	<p>CERD/C/ALB/CO/9-12 (CERD 2019)</p>
<p>REZULTATI C2.</p>	
<p>95.130 Vënia në fuqi e një plani pasues për zbatimin e Konventës së Stambollit, posaçërisht për parandalimin e dhunës në familje, rehabilitimin e viktimave dhe angazhimin me autorët e krimit, në përputhje me Objektivin e Zhvillimit të Qëndrueshëm 5 (Holandë)</p>	<p>A/HRC/42/4 (UPR 2019)</p>
<p>95.147 Mbrojtja më e mirë e viktimave të dhunës në familje, në veçanti gratë dhe fëmijët (Gjermani)</p>	<p>A/HRC/42/4 (UPR 2019)</p>
<p>95.123 Të vazhdohet luftën kundër pabarazive midis burrave dhe grave, në veçanti duke alokuar burimet e nevojshme për të luftuar dhunën ndaj grave (Kanada)</p>	<p>A/HRC/42/4 (UPR 2019)</p>
<p>95.142 Ofrim trajnimesh të vazhdueshme për policinë, gjyqtarët, profesionistët shëndetësorë, shërbimet për mbështetjen e viktimave dhe institucionet e tjera profesionale që merren me viktimat e dhunës në bazë gjinore dhe në familje (Republika e Moldavisë)</p>	<p>A/HRC/42/4 (UPR 2019)</p>
<p>95.124 Të vazhdojnë përpjekjet për të ndryshuar stereotipat gjinorë të përhapur, luftuar dhunën në familje dhe promovuar më tej pjesëmarrjen e grave në jetën politike dhe publike (Republika Çeke)</p>	<p>A/HRC/42/4 (UPR 2019)</p>
<p>95.166 Të vazhdohet me zbatimin e politikave për të luftuar në mënyrë sistematike dhe efektive dhunën ndaj fëmijëve (Kili)</p>	<p>A/HRC/42/4 (UPR 2019)</p>
<p>95.18 Të luftohet diskriminimi ndaj personave që u përkasin pakicave, duke përfshirë personat lezbike, homoseksuale, biseksuale, transgjimore dhe interseksuale dhe përshpejtoni miratimin e legjisllacionit për zbatimin e ligjeve për personat që u përkasin pakicave, personave me aftësi të kufizuara dhe ndihmën juridike falas (Francë)</p>	<p>A/HRC/42/4 (UPR 2019)</p>
<p>16. Duke kujtuar rekomandimin e tij të përgjithshëm Nr. 35 (2013) kundër gjuhës raciste të urrejtjes, Komiteti rekomandon që Shteti Palë:</p>	<p>CERD/C/ALB/CO/9-12 (CERD 2019)</p>
<p>(a) Të marrë masat e duhura për të dënuar fuqimisht dhe distancuar veten nga gjuha raciste e urrejtjes dhe deklaratat diskriminuese në ligjërimin publik, përfshirë nga figurat politike në shtet dhe nivelet lokale;</p> <p>(b) Të hetojë në mënyrë efektive, të ndjekë penalisht dhe të ndëshkojë, sipas rastit, akte të gjuhës së urrejtjes, duke përfshirë ato të kryera nga figura publike, në veçanti politikanë, veçanërisht gjatë fushatave zgjedhore.</p>	

SHTOJCA E.

Shtojcë ligjore

Ndërsa Qeveria e Shqipërisë (këtu e tutje referuar si “Qeveria”) ka hyrë në marrëdhëniet e mëposhtme:

Agjensia	Marrëveshja
FAO	Marrëveshja ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Organizatës së Ushqimit dhe Bujqësisë të Kombeve të Bashkuara për Krijimin e një Përfaqësie të FAO-s në Republikën e Shqipërisë, nënshkruar në 1 Dhjetor 2014
ILO	Një Memorandum Mirëkuptimi i lidhur midis Qeverisë së Shqipërisë dhe ILO në 6 Shkurt 2013
IOM	Marrëveshja midis Shqipërisë dhe Organizatës Ndërkombëtare të Migracionit në lidhje me statusin juridik, privilegjet dhe imunitetin e kësaj organizate në Shqipëri në 2 tetor 1992.
UNDP	“Marrëveshja Standarde e Ndhmës Themelore” (SBAA) e nënshkruar midis Qeverisë dhe UNDP në 17 Qershor 1991.
UNEP	Zbatohet <i>mutatis mutandis</i> SBAA midis Qeverisë së Shqipërisë dhe UNDP
UNFPA	Zbatohet <i>mutatis mutandis</i> SBAA midis Qeverisë së Shqipërisë dhe UNDP
UNHCR	Marrëveshja e Zyrës së Degës së UNHCR-së (BSH) me Qeverinë e Shqipërisë e nënshkruar në 22 qershor 1994
UNICEF	Një Marrëveshje Themelore e Bashkëpunimit (BCA) lidhur midis Qeverisë së Shqipërisë dhe UNICEF më 23 korrik 1993
UNIDO	Marrëveshja Standarde e Bashkëpunimit Themelor midis Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe UNIDO, e nënshkruar dhe hyrë në fuqi në 8 nëntor 1991
UNODC	Zbatohet <i>mutatis mutandis</i> SBAA midis Qeverisë së Shqipërisë dhe UNDP
UNOPS	Zbatohet <i>mutatis mutandis</i> SBAA midis Qeverisë së Shqipërisë dhe UNDP
UNV	Zbatohet <i>mutatis mutandis</i> SBAA midis Qeverisë së Shqipërisë dhe UNDP
UN WOMEN	Marrëveshja Themelore e lidhur midis Qeverisë dhe Programit të Kombeve të Bashkuara për Zhvillim në 17 Qershor 1991 (“Marrëveshja Themelore”) zbatohet <i>mutatis mutandis</i> për aktivitetet dhe personelin e UN Women. Ndhma për qeverinë do të vihet në dispozicion dhe do të sigurohet dhe merret në përputhje me rezolutat dhe vendimet përkatëse dhe të zbatueshme të strukturave qeverisëse të UN Women.
WHO	Marrëveshja Bashkëpunuese Bienale (BCA) midis Ministrisë së Shëndetësisë të Shqipërisë dhe Zyrës Rajonale për Evropën të Organizatës Botërore të Shëndetësisë për periudhën 1 Janar 2020 - 31 Dhjetor 2021 nënshkruar në 12 Nëntor 2020.

Për të gjitha agjensitë e sistemit të OKB përfshirë ITU, UNCTAD, UNECE, UNESCO, UNDRR, ndihma për Qeverinë do të vihet në dispozicion dhe do të pajiset dhe merret në përputhje me rezolutat dhe vendimet përkatëse dhe të zbatueshme të strukturave drejtuese të agjensisë kompetente të sistemit të OKB

KUADRI I BASHKËPUNIMIT, në lidhje me nënshkrimin e secilës prej agjencive të sistemit të Kombeve të Bashkuara, do të lexohet, interpretohet dhe zbatohet në përputhje dhe në një mënyrë që është në

përputhje me marrëveshjen themelore midis një agjensie të tillë të sistemit të Kombeve të Bashkuara dhe Qeverisë së Shqipërisë.

Qeveria do të respektojë zotimet e saj në përputhje me dispozitat e marrëveshjeve të bashkëpunimit dhe ndihmës të përshkruara në paragrafin mbi Bazën e Marrëdhënies.

Pa paragjykuar këto marrëveshje, Qeveria do të zbatojë dispozitat përkatëse të Konventës mbi Privilegjet dhe Imunitetet e Kombeve të Bashkuara ("Konventa e Përgjithshme") ose Konventa mbi Privilegjet dhe Imunitetet e Agjensive të Specializuara (Konventa e "Agjensive të Specializuara") Për pasurinë, fondet dhe pasuritë e Agjencive dhe zyrtarëve dhe ekspertëve të tyre në mision.

Qeveria gjithashtu u akordon Agjensive dhe zyrtarëve të tyre dhe personave të tjerë që kryejnë shërbime në emër të Agjencive, privilegjet, imunitetet dhe lehtësitë siç përcaktohen në marrëveshjet e bashkëpunimit dhe ndihmës ndërmjet Agjencive dhe Qeverisë. Për më tepër, është e kuptueshme që të gjithë Vullnetarët e Kombeve të Bashkuara do të asimilohen me zyrtarë të Agjencive, të drejta për privilegjet dhe imunitetet që u akordohen zyrtarëve të tillë sipas Konventës së Përgjithshme ose Konventës së Agjensive të Specializuara. Qeveria do të jetë përgjegjëse për trajtimin e çdo pretendimi, i cili mund të silltet nga palë të treta kundër ndonjë agjensie dhe zyrtarëve të tyre, ekspertëve të misionit ose personave të tjerë që kryejnë shërbime në emër të tyre dhe do t'i mbajë ata të padëmtuar në lidhje me pretendimet dhe detyrimet që rezultojnë nga aktivitetet nën marrëveshjet e bashkëpunimit dhe ndihmës, përveç kur ka ndonjë kërkesë dhe detyrim që rezulton nga aktivitetet nën marrëveshjet e bashkëpunimit dhe ndihmës, përveç kur është rënë dakord reciprokisht nga qeveria dhe një agjensie e veçantë që pretendimet dhe detyrimet e tilla të vijnë nga neglizhenca e rëndë, sjellja e keqe e asaj Agjensie, ose zyrtarëve të saj, këshilltarëve ose personave që kryejnë shërbime.

Pa paragjykuar karakterin e përgjithshëm e sa më sipër, Qeveria e Republikës së Shqipërisë siguron ose zhdëmton Agjencitë nga detyrimet civile që lindin, në bazë të ligjeve të vendit në lidhje me automjetet që ofrohen nga Agjensitë, por që janë nën kontroll ose në përdorim të Qeverisë së Republikës së Shqipërisë.

Asgjë në këtë Marrëveshje nuk nënkupton heqjen dorë nga ana e Kombeve të Bashkuara ose ndonjë nga Agjensitë ose Organizatat e saj prej privilegjeve ose imunitetit që ato gëzojnë ose pranimin nga ana e tyre të juridiksionit të gjykatave të ndonjë vendi mbi mosmarrëveshjet që lindin nga kjo Marrëveshje".

Asgjë në këtë dokument apo në lidhje me të nuk do të konsiderohet si heqje dorë, e shprehur ose e nënkuptuar, nga privilegjet dhe imunitetet e Kombeve të Bashkuara dhe organeve të saj në varësi, përfshirë WFP, qoftë në kuadrin e Konventës për Privilegjet dhe Imunitetet e Kombeve të Bashkuara të 13 Shkurtit 1946, Konventës mbi Privilegjet dhe Imunitetet e Agjencive të Specializuara të datës 21 Nëntor 1947, sipas asaj që gjen zbatim, dhe asnjë dispozitë e këtij dokumenti apo e çdo Kontrate Institucionale apo sipërmarrjeje nuk do të interpretohet ose zbatohet në një mënyrë, ose në një farë mase, në kundërshtim me këto privilegje dhe imunitete.

QASJA E HARMONIZUAR E TRANSFERTAVE TË PARAVE (HACT)

Ndihma në të holla për udhëtime, paga, honorare dhe kosto të tjera do të caktohet me tarifa në përpjesëtim me ato të aplikuara në vend, por jo më të larta se ato të zbatueshme për sistemin e Kombeve të Bashkuara (siç thuhet në qarkoret e ICSC).

UNDP, UNFPA, UNICEF dhe UN Women përdorin një qasje të harmonizuar në transfertat e parave (HACT). Të gjitha transferimet e parave të një Partner Zbatues bazohen në Planet e Punës të rëna dakord midis Partnerit Zbatues dhe agjensive të sistemit të OKB. Ndihma në të holla për udhëtime, paga, honorare dhe kosto të tjera do të caktohet me tarifa në përpjesëtim me ato të aplikuara në vend, por jo më të larta se ato të zbatueshme për sistemin e Kombeve të Bashkuara (siç thuhet në qarkoret e ICSC).

Transferimet e parave për aktivitetet e detajuara në planet e përbashkëta të punës mund të bëhen nga agjensitë e sistemit të OKB-së duke përdorur modalitetet e mëposhtme:

1. Paraja e transferuar tek Qeveria e Shqipërisë për t'ia përcjellë Partnerit Zbatues:
 - a. Para fillimit të aktiviteve (transferimi i drejtpërdrejtë i parave), ose
 - b. Pasi të kenë përfunduar aktivitetet (rimbursimi).
2. Pagesa e drejtpërdrejtë tek shitësit ose palët e treta për detyrimet e bëra nga Partnerët Zbatues në bazë të kërkesave të nënshkruara nga zyrtari i caktuar i Partnerit Zbatues.
3. Pagesat e drejtpërdrejta për shitësit ose palët e treta për detyrimet e bëra nga agjencitë e sistemit të OKB në mbështetje të aktiviteve të rëna dakord me Partnerët Zbatues.

Transfertat direkte të parave do të kërkohen dhe lëshohen për periudhat e zbatimit të programit që nuk i kalon tre muaj. Rimbursimet e shpenzimeve të autorizuara më parë do të kërkohen dhe lëshohen çdo tre muaj ose pas përfundimit të aktiviteve. Agjensitë e sistemit të OKB nuk janë të detyruara të rimbursojnë shpenzimet e bëra nga Partneri Zbatues më shumë dhe mbi shumat e autorizuara. Pas përfundimit të çdo aktiviteti, çdo bilanc i fondeve do të rimbursohet ose programohet me marrëveshje të ndërsjellë midis Partnerit Zbatues dhe agjencive të sistemit të OKB.

Modalitetet e transferimit të parave, madhësia e disbursimeve dhe qëllimi dhe shpeshtësia e aktiviteve të auditimit do të varen nga gjetjet e një rishikimi të kapacitetit të menaxhimit të financave publike në rastin e një Partneri Zbatues të qeverisë, dhe nga një vlerësim i kapacitetit të menaxhimit financiar të Partnerit Zbatues që nuk është pjesë e OKB-së²⁰⁰. Një konsulent i kualifikuar, siç është një firmë e kontabilitetit publik, e zgjedhur nga agjensitë e sistemit të OKB mund të kryejë një vlerësim të tillë, në të cilin do të marrë pjesë Partneri Zbatues. Partneri Zbatues mund të marrë pjesë në zgjedhjen e konsulentit.

Modalitetet e transferimit të parave, madhësia e disbursimeve dhe qëllimi dhe shpeshtësia e aktiviteve të auditimit mund të rishikohen gjatë zbatimit të programit bazuar në gjetjet e monitorimit të programit, monitorimit dhe raportimit të shpenzimeve dhe auditimeve.

Në rast të transferimit të parave ose rimbursimit, agjensitë e sistemit të KB do të njoftojnë Partnerin Zbatues për shumën e miratuar nga agjensitë e sistemit të OKB dhe do t'i lëvrojnë fondet Partnerit Zbatues brenda 14 ditësh.

²⁰⁰. Për qëllimin e kësaj klauzole, "OKB" përfshin Institucionet Financiare Ndërkombëtare (IFN).

Në rast pagese direkte tek shitësit ose palët e treta për detyrimet e marra nga Partnerët Zbatues në bazë të kërkesave të nënshkuara nga zyrtari i caktuar i Partnerit Zbatues; ose shitësve apo palëve të treta për detyrimet e marra nga agjensitë e sistemit të OKB në mbështetje të veprimtarive të rëna dakord me Partnerët Zbatues, agjensitë e sistemit të OKB do të vazhdojnë me lëvrimin e pagesës brenda 14 ditëve.

Agjensitë e sistemit të OKB nuk do të kenë asnjë përgjegjësi të drejtpërdrejtë sipas marrëveshjeve kontraktuale të lidhura midis Partnerit Zbatues dhe një shitësi të palës së tretë.

Në rastet kur agjensitë e sistemit të OKB lëvrojnë fonde për të njëjtin Partner Zbatues, monitorimi i programit, monitorimi financiar dhe auditimi do të ndërmerren së bashku ose të koordinuar me ato agjensi të sistemit të OKB.

Një raport standard i Autorizimit të Fondit dhe Certifikatës së Shpenzimeve (FACE), që pasqyron linjat e aktivitetit të planeve të përbashkëta të punës do të përdoret nga Partnerët Zbatues (PZ) për të kërkuar lëshimin e fondeve, ose për të siguruar marrëveshjen që organizata e OKB do të rimbursojë ose paguajë drejtpërdrejt për shpenzimet e planifikuara. PZ-të do të përdorin FACE për të raportuar mbi përdorimin e parave të marra. Partneri Zbatues do të identifikojë zyrtarin (ët) e caktuar të autorizuar për të ofruar detajet e llogarive, për të kërkuar dhe vërtetuar përdorimin e parave. FACE do të certifikohet nga zyrtarët (ët) e caktuar të PZ.

Paratë e transferuara tek Partnerët Zbatues duhet të shpenzohen për qëllimin e aktiviteteve dhe brenda afatit kohor siç është rënë dakord vetëm në Planet e Punës (PP).

Paratë e marra nga qeveria dhe PZ-të e OJQ-ve kombëtare do të përdoren në përputhje me rregulloret, politikat dhe procedurat e vendosura kombëtare në përputhje me standardet ndërkombëtare, në veçanti duke siguruar që paratë e gatshme të shpenzohen për aktivitete siç janë rënë dakord në PP, dhe duke siguruar që raportet për përdorimin e të gjitha paratë e marra paraqiten në organizatën përkatëse të OKB brenda gjashtë muajve nga marrja e fondeve, përveçse nëse përcaktohet ndryshe nga kërkesat e agjencisë. Kur ndonjë nga rregulloret, politikat dhe procedurat kombëtare nuk është në përputhje me standardet ndërkombëtare, do të zbatohen rregullat financiare dhe rregullat e tjera të lidhura me agjensinë e sistemit të OKB dhe rregulloret, politikat, procedurat.

Në rastin e ZP-ve që janë OJQ ndërkombëtare, OSHC-të dhe IGO-të, paratë e marra do të përdoren në përputhje me standardet ndërkombëtare, veçanërisht duke siguruar që paratë e gatshme të shpenzohen për aktivitete siç janë rënë dakord në PP dhe duke siguruar që raportet për përdorimin e plotë të të gjitha parave të marra, të paraqiten në organizatën e OKB brenda gjashtë muajve nga marrja e fondeve, përveç se në rastet kur përcaktohet ndryshe nga kërkesat e agjencisë.

Për të mundësuar auditimet e planifikuara dhe të veçanta, çdo ZP që merr para nga një agjenci e sistemit të OKB do t'i sigurojë agjencisë së sistemit të OKB ose përfaqësuesit të saj qasje në kohë në:

- Të gjitha regjistrat financiarë që krijojnë regjistrin e veprimeve të transferimeve të parave të siguruara nga një agjenci e sistemit të OKB, së bashku me dokumentacionin përkatës
- I gjithë dokumentacioni dhe personeli përkatës i lidhur me funksionimin e strukturës së kontrollit të brendshëm të Partnerëve Zbatues përmes të cilave kanë kaluar transferimet e parave.

Gjetjet e secilit audit do t'i raportohen agjensisë së sistemit PZ dhe OKB. Çdo PZ për më tepër:

- Merr dhe rishikon raportin e auditimit të lëshuar nga auditorët,
- Siguron një deklaratë brenda afatit për pranimin ose refuzimin e çdo rekomandimi të auditimit për organizatën e OKB që ka dhënë fondet, dhe SAI, përpara se ta paraqesë atë në agjencinë e sistemit të OKB,
- Ndërmarrë veprime në kohë për të adresuar rekomandimet e pranuar të auditimit,
- Raporton mbi veprimet e ndërmarra për të zbatuar rekomandimet e pranuar, për agjencitë e sistemit të OKB dhe SAI, mbi një bazë tremujore ose siç është rënë dakord lokalisht.

Auditimet do të porositen nga agjencitë e sistemit të KB dhe do të ndërmerren nga shërbimet e auditimit të palëve të treta

Partnerët zbatues bien dakord të bashkëpunojnë me agjencitë e sistemit të KB për monitorimin e të gjitha aktiviteteve të mbështetura nga **transferimet e parave** dhe do të lehtësojnë qasjen në regjistrat përkatës financiarë dhe personelin përgjegjës për administrimin e parave të siguruar nga agjencitë e sistemit të KB. Për këtë qëllim, Partnerët Zbatues bien dakord për sa vijon:

1. Shqyrtime periodike në vend dhe kontrole në vend të regjistrave të tyre financiarë nga agjencitë e sistemit të OKB ose përfaqësuesit e tyre, sipas rastit, dhe siç përshkruhet në klauzola specifike të dokumenteve / kontratave të tyre të angazhimit me agjencitë e sistemit të OKB,
2. Monitorimi programatik i aktiviteteve duke ndjekur standardet dhe udhëzimet e agjencive të sistemit të OKB për vizitat në terren dhe monitorimin në terren,
3. Auditime speciale ose të planifikuara. Secila organizatë e OKB, në bashkëpunim me agjencitë e tjera të sistemit të OKB (aty ku dëshirohet dhe në konsultim me Ministrinë përkatëse koordinuese) do të krijojë një plan vjetor të auditimit, duke i dhënë përparësi auditimeve të Partnerëve Zbatues me sasi të mëdha të ndihmës në para të ofruara nga agjencitë e sistemit të OKB , dhe ata, kapaciteti i menaxhimit financiar i të cilëve ka nevojë për forcim.

UNITED NATIONS
ALBANIA

